

RAAP-RAPPORT 5446

Onderzoeksgebied Mijnbouwlocatie VDW te Wilhelminaoord

Gemeenten Westerveld & Weststellingwerf

Heritage Impact Assessment Fase 1

Archeologie | Cultuurhistorie | Erfgoed

Colofon

Titel: Onderzoeksgebied Mijnbouwlocatie VDW te Wilhelminaoord, gemeente Westerveld &
Weststellingwerf: Heritage Impact Assessment Fase 1

Versie: 02-03-2022

Auteur: S. van der Veen & A. Kuijt

Projectcode: DRFRGA

Bestandsnaam: RAAPrap_5446_DRFRGA_20220310

Autorisatie: ir. L.J. Keunen

ISSN: 0925-6229

RAAP

Leeuwenveldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

Telefoon: 0294-491 500

E-mail: raap@raap.nl

Website: www.raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2022

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Royal HaskoningDHV heeft RAAP in de periode september 2021 - februari 2022 de Heritage Impact Assessment fase 1 uitgevoerd voor negen mogelijke gaswinlocaties in de omgeving van Vledderveen en Wilhelminaoord. Dit onderzoek was nodig in verband met de impact die de aanleg en het gebruik van de gaswinlocatie mogelijk heeft op de Werelderfgoedwaarden.

Het HIA fase 1 is een van de vele onderzoeken die voor het opstellen van de m.e.r. worden uitgevoerd. Het m.e.r. wordt een gecombineerde m.e.r. in 2 fasen. Op basis van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau en de onderzoeken, waaronder het HIA, 1e fase, worden in de m.e.r. fase 1 (plan-m.e.r.) alle relevante milieu- en omgevingsfactoren van de negen mogelijke winningslocaties beschreven. Het voorkeursalternatief wordt in de m.e.r. fase 2 (project-m.e.r.) nader beschreven en onderzocht. Dan komen ook alle relevante aspecten van bodembeweging aan de orde. Ten behoeve van de m.e.r. fase 2 wordt ook het HIA 2e fase opgesteld met daarin aandacht voor de mogelijke effecten van bodembeweging op het Werelderfgoed en een verdere detaillering van de voorkeurslocatie.

In het Heritage Impact Assessment worden negen mogelijke winningslocaties onderzocht die in de directe omgeving van de UNESCO Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid liggen. Om de mogelijke gevolgen van de ingreep op de Outstanding Universal Value van het Werelderfgoed in kaart te brengen en om beschadiging van het Werelderfgoed te voorkomen, is het Heritage Impact Assessment uitgevoerd. Dit houdt ook in dat er naar mitigerende maatregelen is gekeken waarmee negatieve effecten kunnen worden verzacht.

De methodiek die is toegepast om tot een beoordeling te komen is afkomstig van ICOMOS. Deze aan UNESCO gelieerde adviesorganisatie heeft in 2011 de HIA-leidraad ontwikkeld aan de hand waarvan aantasting van het Werelderfgoed gekwantificeerd wordt en resulteert in een beoordeling van die aantasting.

Op basis van het Nominatiedossier zijn de OUV en bijbehorende attributen beschreven. Om een indruk te krijgen van de staat van deze attributen, de ruimtelijke samenhang en de ruimtelijke impact van de ingreep, heeft een locatiebezoek plaatsgevonden. Het Heritage Impact Assessment is ondersteund door een ambtelijk inhoudelijke begeleidingsgroep, bestaande uit een vertegenwoordiging van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Rijkswaterstaat, de provincies Drenthe en Fryslân, de gemeente Westerveld en Weststellingwerf, Waterschap Drents Overijsselse Delta en de Maatschappij van Weldadigheid.

De beoordeling en risico-inschatting van de negen locatiealternatieven is als volgt samengevat:

Neutraal effect

Locatie 5 (nabij Noordwolde), locatie 7 (Vledderveld) en locatie 8 (ten noorden van Vledder) hebben geen effect op de OUV van het Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid. De ontwikkelingen op deze locaties zijn geen risico voor het behoud van de OUV. Het erfgoed loopt geen gevaar.

Matig effect

De activiteiten op de locaties 1, 3, 4, 6 en 9 leiden tot een kleine verandering in alle drie attribootcategorieën, namelijk de basistypologie, het orthogonale grid en de representatieve beplanting.

Voor de locaties 1, 3, 4, 6 en 9 is de inschatting dat de ontwikkelingen een behoorlijk risico betekenen voor het behoud van de OUV. De kans bestaat dat het erfgoed daadwerkelijk gevaar zal lopen. Alleen onder zeer strenge voorwaarden is de ontwikkeling bespreekbaar (nee, tenzij). Er moet nadrukkelijk sprake zijn van een zeer zwaarwegend belang, dat opweegt tegen het internationale belang van het Werelderfgoed. Ook moeten er aantoonbaar geen alternatieve opties zijn die het Werelderfgoed niet aantasten en een zorgvuldig proces worden doorlopen, waarbij maximaal rekening wordt gehouden met het behoud van de OUV.

Groot effect

De inschatting is dat de ontwikkelingen op locatie 2 leiden groot effect heeft op de OUV het Werelderfgoed. De inschatting is dat de ontwikkelingen met een groot effect een wezenlijk/fundamenteel risico voor het Werelderfgoed. De inschatting is dat deze ontwikkelingen voor UNESCO in principe niet te rechtvaardigen zijn binnen het Werelderfgoed, zeker wanneer andere opties beschikbaar zijn.

Inhoud

Samenvatting	3
Inhoud.....	5
1 Inleiding	6
1.1 Aanleiding en kader	6
1.2 Doelstelling	10
2 Uitgangspunten	11
2.1 Onderzoeksgebied en plangebied	11
2.2 Beleidskader.....	13
2.3 Beoordelingsmethodiek en onderzoeksopzet	22
2.4 Nulsituatie, referentiesituatie en voorgenomen ingreep per locatie	28
3 Historische ontwikkeling en beschrijving van de site.....	44
4 Voorgenomen activiteit	54
5 Effectbeschrijving en –beoordeling	61
5.1 Locatie 1	61
5.2 Locatie 2	67
5.3 Locatie 3	72
5.4 Locatie 4	76
5.5 Locatie 5	80
5.6 Locatie 6	81
5.7 Locatie 7	85
5.8 Locatie 8	86
5.9 Locatie 9	87
5.10 Overzicht effectbeoordeling en risico-inschatting	93
6 Cumulatie.....	98
7 Oplossingsrichtingen	99
7.1 Voorkomen en minimaliseren negatieve effecten en impact.....	99
7.2 Verzachtende maatregelen	99
7.3 Reparatie	101
7.4 Compenserende maatregelen	101
8 Leemten in kennis	102
Literatuur	103
Overzicht van figuren, tabellen, bijlagen en appendices	104

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en kader

In opdracht van Royal HaskoningDHV heeft RAAP in de periode september-februari 2022 een Heritage Impact Assessment uitgevoerd voor negen mogelijke gaswinlocaties in de omgeving van Vledderveen en Wilhelminaoord (Gaswinning VDW). Dit onderzoek was nodig in verband met de impact die de aanleg en het gebruik van de gaswinlocatie mogelijk heeft op de Werelderfgoedwaarden. Vermilion Energy Netherlands B.V. (Vermilion) is voornemens een mijnbouwlocatie in de omgeving van Vledderveen/Wilhelminaoord aan te leggen voor de opsporing en productie van aardgas. Deze mijnbouwlocatie heeft de naam "VDW". De winning van aardgas vormt onderdeel van het kleineveldenbeleid van de overheid. Momenteel worden voor de locatie VDW negen mogelijke winningslocaties onderzocht die in de directe omgeving van de UNESCO Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid (KvW) liggen. Om de mogelijke gevolgen van de ingreep op de Outstanding Universal Value (OUV) van het Werelderfgoed in kaart te brengen en om beschadiging van het Werelderfgoed te voorkomen, dient een Heritage Impact Assessment (HIA) te worden uitgevoerd.

Procedure voor de gaswinning.

Vermilion heeft al vele jaren voor deze regio winningsvergunningen en daarmee het alleenrecht om verzoeken in te dienen bij het ministerie van Economische Zaken en Klimaat om daadwerkelijk gas te gaan winnen uit de aanwezige gasvelden. In 2020 heeft Vermilion aangegeven gas te willen gaan winnen uit VDW. Meerdere gasvelden in de directe omgeving zijn al in productie bij Vermilion. Het ministerie van EZK heeft dat verzoek in behandeling genomen.

Om het project VDW mogelijk te maken dient het vigerende bestemmingsplan te worden aangepast. Omdat boven de betreffende gasvelden voor een deel Natura-2000 gebied aanwezig is vindt de ruimtelijke inpassing plaats door middel van een rijksinpassingsplan¹ dat wordt vastgesteld door de staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO). De besluiten (vergunningen, ontheffingen) die voor het project nodig zijn worden waar mogelijk en voor zover nuttig samen met het inpassingsplan in één procedure voorbereid onder coördinatie van de staatssecretaris van EZK. Deze procedure heet de rijkscoördinatierегeling (RCR).

In de RCR-procedure wordt achtereenvolgens een Nota Reikwijdte en Detailniveau (NRD), een milieueffectrapportage (MER) en een rijksinpassingsplan gemaakt en vastgesteld.

In de NRD is beschreven wat in de MER wordt onderzocht. In de NRD voor VDW is aangekondigd dat een Heritage Impact Assessment (HIA) zal worden opgesteld ten behoeve van een goede beoordeling van mogelijke effecten van gaswinning op het Werelderfgoed. Het HIA is één van de vele onderzoeken

---

¹ Naar verwachting treedt in 2022 de nieuwe Omgevingswet (Ow) in werking en vervalt de Wet op de ruimtelijke ordening (Wro). Hierbij worden nieuwe instrumenten van toepassing in plaats van een aantal uitvoeringsbesluiten en het inpassingsplan (wordt projectbesluit). Waar in dit document wordt gesproken over "inpassingsplan" moet dan ook tevens gelezen worden "projectbesluit".

die voor het opstellen van de MER worden uitgevoerd. In de NRD zijn tevens de negen mogelijke mijnbouwlocaties beschreven welke worden onderzocht. Deze zijn ook onderzocht in het HIA.

Het MER wordt een gecombineerde MER in 2 fasen. De bevoegde gezagen voor de 1e fase (het plan-MER) zijn de staatssecretaris van EZK en de ministers van VRO. Het plan-MER dient voor de onderbouwing van het inpassingsplan. De 2e fase, het project-MER, dient ter ondersteuning van de vergunningaanvragen die nodig zijn voor de uitvoering van het project. Daarvoor is Vermilion verantwoordelijk. Passend in dit proces wordt ook het HIA in 2 fasen opgesteld. In de eerste fase alle effecten van bovengrondse mijnbouwactiviteiten voor negen locaties en in de tweede fase de effecten op de ondergrond en nadere detaillering van effecten van de aangewezen voorkeurslocatie.

Op basis van de NRD en de onderzoeken (waaronder het HIA, 1e fase) worden in de MER fase 1 (plan-m.e.r.) alle relevante milieu-en omgevingsfactoren van de negen mogelijke winningslocaties beschreven.

Na de MER fase 1 wordt een Integrale Effectanalyse (IEA) opgesteld. De IEA beschrijft van alle alternatieven de effecten op het gebied van milieu (op basis van MER fase 1), techniek, kosten, omgeving en toekomstvastheid. Op basis van de IEA, de reactie van de Commissie voor de m.e.r., reacties van de omgeving en adviezen van de (regionale) overheden wordt door de staatssecretaris van EZK in afstemming met de minister van VRO naar verwachting in augustus 2022 een keuze gemaakt voor één locatie, het voorkeursalternatief (VKA).

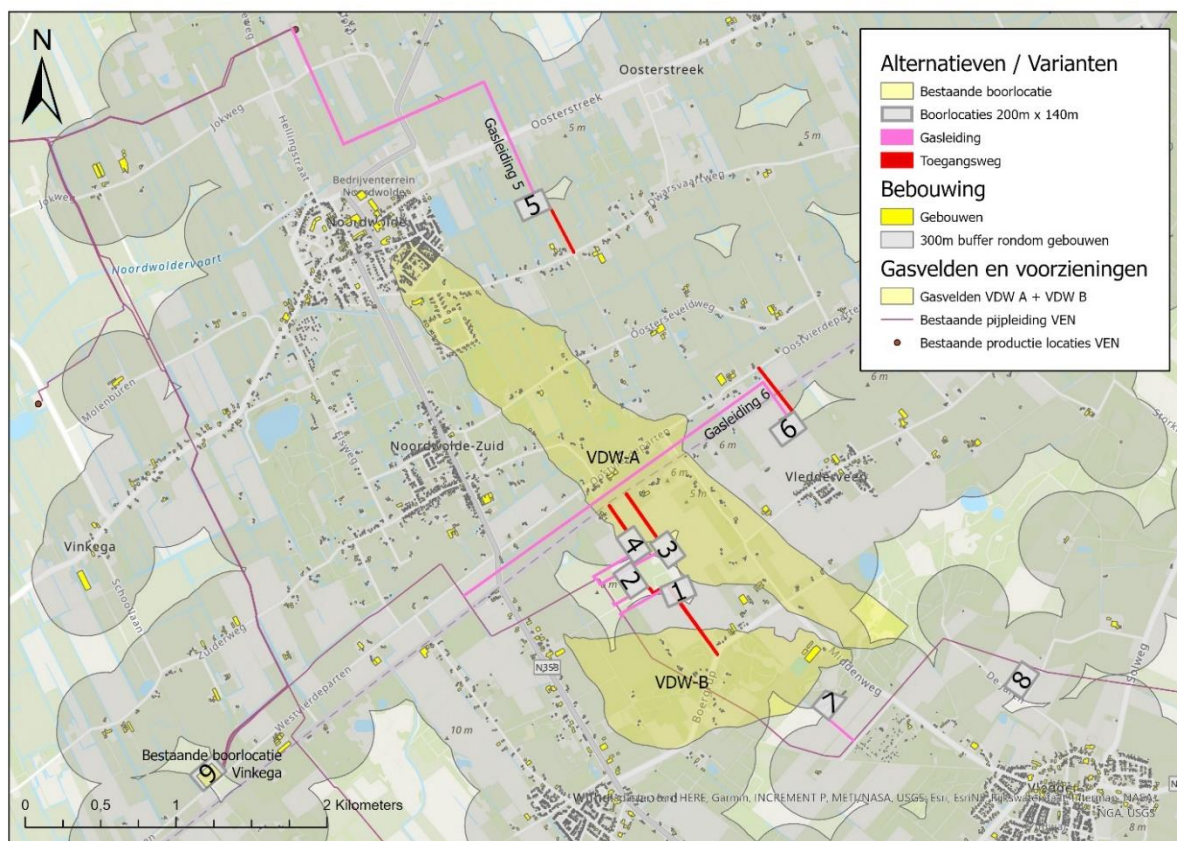
Het voorkeursalternatief wordt in de MER fase 2 (project-m.e.r.) nader beschreven en onderzocht. Dan komen ook alle relevante aspecten van bodembeweging aan de orde. Over de berekeningen m.b.t. de te verwachten bodemdaling en seismische risico's wordt door TNO en SodM geadviseerd. Ten behoeve van de MER fase 2 wordt ook het HIA 2e fase opgesteld met daarin aandacht voor de mogelijke effecten van bodembeweging op het werelderfgoed en een verdere detaillering van de voorkeurslocatie.

Op basis van de MER en de adviezen van TNO en SodM besluit de staatssecretaris van EZK of de winning veilig kan en het winningsplan kan worden goedgekeurd.

Mede op basis van het MER wordt het inpassingsplan / projectbesluit opgesteld. Omdat eind 2022/begin 2023 de Omgevingswet van kracht zal worden werken we met de RCR al zoveel mogelijk langs de lijnen van deze wet. Het inpassingsplan wordt na in werking treden van de Omgevingswet een projectbesluit. Naar verwachting wordt het inpassingsplan/projectbesluit tezamen met de belangrijkste benodigde vergunningen, waaronder de instemming op het winningsplan, eind 2023 definitief. Medio 2024 kan de RCR-procedure worden afgerond.

Totstandkoming voorkeursalternatieven en korte beschrijving alternatieven en varianten

Om te komen tot een geschikte mijnbouwlocatie heeft afstemming plaatsgevonden met de omgeving middels een participatieproces. Tijdens sessies met de omgeving zijn alternatieven voor de ligging van de mijnbouwlocatie genoemd, welke zijn opgenomen in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD). Hier zijn negen locaties aangewezen waar de mijnbouw mogelijk kan plaatsvinden. Deze locaties zijn verder uitgewerkt in samenwerking met Vermilion. Elke locatie is weergegeven op de kaart, met daarbij aangegeven een eerste grove schets van toegangswegen en gasleidingen (figuur 1). De locaties liggen allen buiten het Werelderfgoedgebied. De aansluiting van boven- en ondergrondse infrastructuur reiken wel tot in het Werelderfgoedgebied.

Figuur 1. Plangebied VDW, zoals opgenomen in de integrale effecten analyse (IEA).

Alternatieven mijnbouwlocaties

De mijnbouwlocaties zijn uitgewerkt met een toegangsweg en gasleiding met aansluiting op het bestaande gasleidingnetwerk van Vermilion. De locaties hebben een afmeting van 200 meter bij 140 meter. Deze afmeting is inclusief de landschappelijke inrichting. Per alternatief is de locatie geoptimaliseerd en gedetailleerd ingepast. Hierbij is gekeken naar de afstand tot bestaande bebouwing door middel van een 300 meter contour. Deze contour is gebaseerd op de geluidswetgeving.² Zoals in de figuur te zien is valt met dit criterium een groot gebied af. Naast geluidscontouren is gekeken naar grondeigendom, omgevingsaspecten (bestemmingen, behoud paden, bereikbaarheid, begroeiing, percelering) en is rekening gehouden met natuurgebieden. Alle alternatieve mijnbouwlocaties worden beschouwd als realistisch en vallen grotendeels buiten de geluidscontouren. Wel zijn er grote verschillen in bijvoorbeeld de (ondergrondse) afstand tot de gasvelden en ligging nabij beschermde gebieden.

Variant - Toegangsweg

Zowel voor de aanlegfase, de boorfase als later bij onderhoudswerkzaamheden is het van belang dat de locatie goed toegankelijk is, ook voor zwaarder transport. Hiervoor zal een toegangsweg aangelegd

² Op grond van het Besluit algemene regels milieu mijnbouw (Barmm) dient voorafgaande aan een diepboring een akoestisch onderzoek te worden uitgevoerd bij woningen die gelegen zijn binnen een straal van 300 meter van de boorput, waarmee aangetoond wordt dat aan de voorschriften wordt voldaan (artikel 19.f);

worden vanaf de locatie naar de dichtstbijzijnde openbare weg. De bestaande wegen waarop de toegangsweg aansluit moeten verhard zijn. Daarnaast zijn er een aantal bestaande wegen in de omgeving uitgezonderd wegens cultuurhistorisch waardevolle kenmerken. Rekening houdend met deze twee factoren is de toegangsweg per locatie aangesloten op de dichtstbijzijnde bestaande infrastructuur (zie figuur 1-2 voor de ligging van de toegangswegen).

Variant - Gastransportleiding

De gastransportleiding wordt bij de voorgenomen activiteit vanaf de locatie aangesloten op de meest nabij gelegen gastransportleiding of locatie van Vermilion. Hiervoor is een verbindingsstuk in de bestaande leiding nodig. Het tracé van de nieuw aan te leggen gastransportleiding wordt onder andere bepaald door de positionering van mijnbouwlocatie VDW. Bij het uitwerken van het tracé is rekening gehouden met diverse omgevingsaspecten (zoals beschreven in bovenstaande paragraaf). Transportleidingen worden in principe aangelegd met een open ontgraving, bij kruisingen met infrastructuur en natuur vindt dit plaats met behulp van een horizontaal gestuurde boring. Al het leidingwerk zal ondergronds zijn. Zie figuur 1-2 voor de ligging van de gastransportleidingen.

Heritage Impact Assessment

De Koloniën van Weldadigheid (Frederiksoord, Wilhelminaoord en Veenhuizen en het Vlaamse Wortel) zijn in de zomer van 2021 aangewezen als UNESCO Werelderfgoed. De aanwijzing vond plaats op basis van het nominatiedossier, waarin de Outstanding Universal Value (OUV) van de koloniën zijn vastgelegd. Om het effect van de voorgenomen ingrepen op de OUV te bepalen is door ICOMOS in 2011 een Heritage Impact Assessment (HIA) ontwikkeld. Deze HIA heeft alleen betrekking op de impact van een voorgenomen ingreep op de OUV zoals vastgelegd in het nominatiedossier.

De voorgenomen activiteit bestaat uit het aanleggen van een mijnbouwlocatie; aanleggen en gebruik van toegangswegen; boren van 1 tot 3 putten; aanleg van een gastransportleiding en aansluiting daarvan; plaatsing en gebruik van de productie-installaties. Er worden negen mijnbouwlocaties (alternatieven) in de omgeving van Wilhelminaoord onderzocht. De gevolgen van de gaswinning voor de Werelderfgoedwaarden vallen buiten de scope van onderhavig onderzoek en worden in de tweede fase onderzocht.

Voor het onderzoek is op 6 oktober 2021 een veldbezoek gebracht aan de negen locatiealternatieven, waarbij foto's zijn gemaakt die zijn opgenomen in paragraaf 2.4.

Het Heritage Impact Assessment is ondersteund door een begeleidingsgroep, bestaande uit een vertegenwoordiging van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Rijkswaterstaat, de provincies Drenthe en Fryslân, de gemeente Westerveld en Weststellingwerf, Waterschap Drents Overijsselse Delta en de Maatschappij van Weldadigheid.

1.2 Doelstelling

Het HIA heeft tot doel uitgangsmateriaal op te leveren voor duidelijke en transparante besluitvorming om te komen tot een voorkeursalternatief.

Het HIA geeft inzicht in de mogelijke effecten van de negen locatiealternatieven op het UNESCO Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid. Het gaat om zichtbare, meetbare en verwachte effecten tijdens aanleg en gebruik, en effecten op de langere termijn. Het HIA beoordeelt de totale omvang van de effecten (impact) van het project op de OUV van het Werelderfgoed, de bijbehorende kernkwaliteiten (attributen) en de samenhang daartussen. Het HIA geeft daarmee inzicht in de mogelijke risico's voor de instandhouding van de Werelderfgoedstatus.

De resultaten van het HIA vormen een transparant en onafhankelijk advies voor de bevoegde overheid. Het advies stelt de bevoegde overheid in staat een onderbouwde afweging te maken voor het al dan niet ondersteunen van de voorgenomen ontwikkelingen van het project en onder welke voorwaarden.

2 Uitgangspunten

2.1 Onderzoeksgebied en plangebied

Onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied heeft betrekking op de gehele Kolonie van Weldadigheid Frederiksoord-Wilhelminaoord, zoals in 2021 onder *Component A*. ingeschreven op de Werelderfgoedlijst van UNESCO (figuur 2). Het Werelderfgoed bestaat uit vier voormalige kolonies die zijn ondergebracht in drie *Components* (onderdelen): A. Frederiksoord-Wilhelminaoord; B. Wortel (België); C. Veenhuizen. Veranderingen die in één van de *components* plaatsvinden kunnen van invloed zijn op het gehele Werelderfgoedgebied.

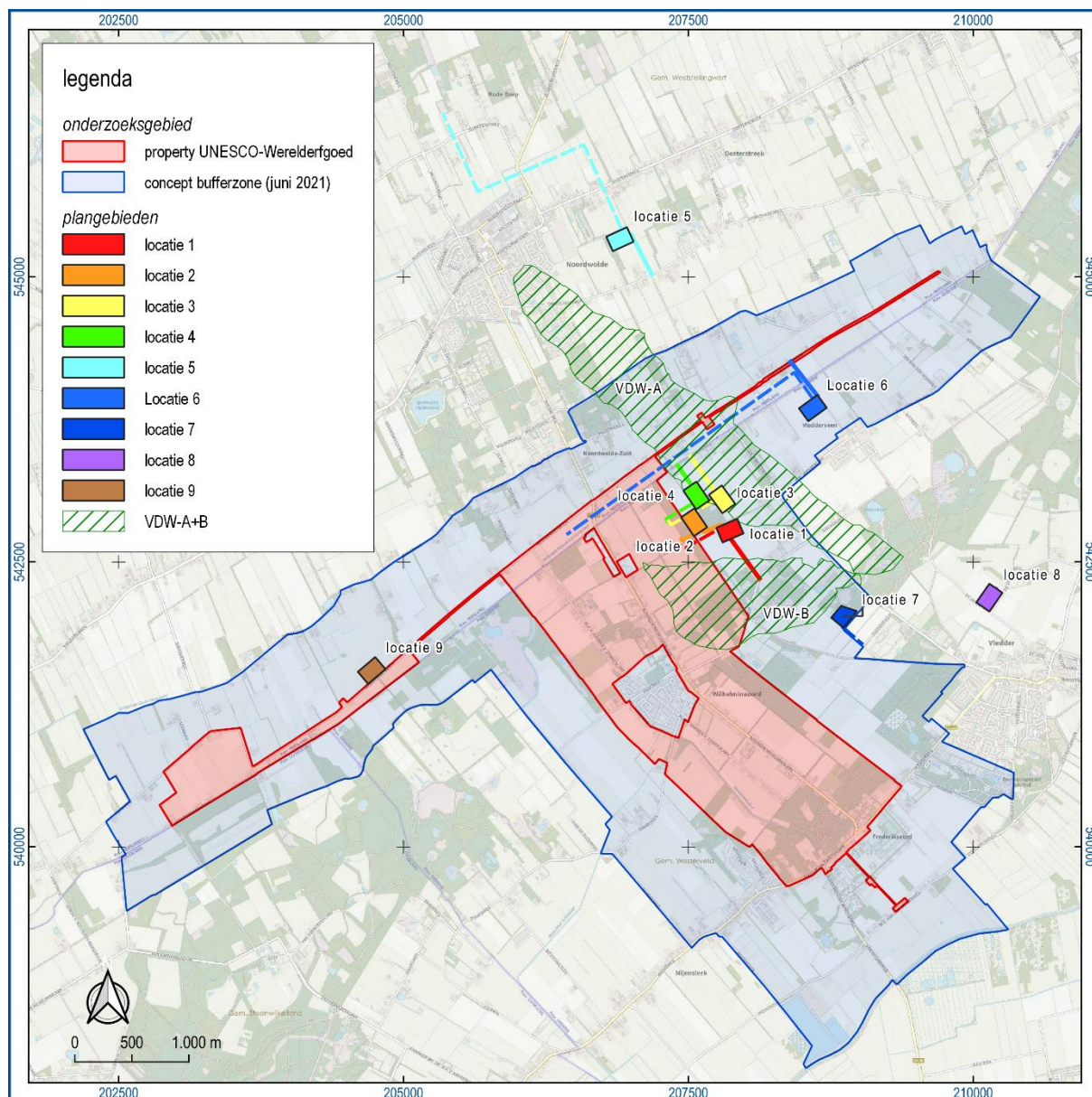
Component A. Frederiksoord-Wilhelminaoord is 555 hectare groot en gelegen in de gemeenten Westerveld (provincie Drenthe) en Weststellingwerf (provincie Fryslân). De *components* omvatten de gebieden die getuigen van wereldwijd uitzonderlijke en universele waarde voor de mensheid, die tot uitdrukking komt in de 'attributen' van de OUV. *Component A*. omvat de vrije koloniën Frederiksoord en Wilhelminaoord (waaronder Vierdeparten) die zijn ontgonnen tussen 1818 en 1823.

Een Werelderfgoedgebied (of *property*) kan een buffer hebben. In het geval van de Koloniën van Weldadigheid betreft het een ten behoeve van UNESCO gemaakte nog niet vastgestelde bufferzone (concept bufferzone (juni 2021), figuur 2). De *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention* omschrijft een buffer als volgt: Een bufferzone is een extra laag rondom het Werelderfgoed waar aan aanvullende beperkingen kunnen worden toegewezen om het Werelderfgoed te beschermen. De bufferzone ligt in de directe omgeving van het Werelderfgoed en kan belangrijke zichtlijnen en gebieden of elementen omvatten die bijdragen aan de waarde en bescherming van de uitzonderlijke universele waarde van het Werelderfgoed.³ In het Concept Omgevingsverordening Drenthe 2022 is uitgewerkt hoe de bufferzone het Werelderfgoed beschermd (zie paragraaf 2.2.8).

In onderhavig onderzoek worden de effecten van de ingrepen op de uitzonderlijke universele waarden (de OUV) binnen het Werelderfgoedgebied beoordeeld. Daarbij wordt ook gekeken naar veranderingen die zich binnen de bufferzone voordoen, omdat deze effect kunnen hebben op de waarden binnen het Werelderfgoedgebied. Tot slot kunnen attributen (objecten en structuren) waarin deze uitzonderlijke universele waarden tot uitdrukking komen tot in de bufferzone doorlopen.

---

³ UNESCO World Heritage Centre, 2019, lid 104 t/m 107

Figuur 2. Ligging onderzoeksgebied en plangebieden.

Plangebied

Het plangebied wordt gevormd door de negen locatiealternatieven. Voor deze locatiealternatieven wordt de impact van de aanleg en het gebruik van de mijnbouwlocatie, ontsluitingsweg en aansluiting op het bestaand gastracé op het Werelderfgoed onderzocht. De gevolgen van gaswinning uit de gasvelden VDW A+B op de OUV vallen buiten de scope onderhavig HIA en worden in het HIA-fase 2 onderzocht.

Een locatie bestaat uit een mijnbouwlocaties van 200 meter bij 140 meter. De helft van de oppervlakte van een locatie wordt ingenomen door verharding van de boorlocatie zelf, de overige helft is gereserveerd voor landschappelijke inpassing. Daarnaast bestaat de mijnbouwlocatie uit een ontsluitingsweg (indien nog niet aanwezig), het boren van 1 tot 3 putten, een aansluiting op een bestaand gastracé (indien nog niet aanwezig) en de plaatsing en gebruik van de productie-installaties.

Vier van deze locaties liggen direct ten oosten van het Werelderfgoedgebied in de nabijheid van de P.W. Janssenlaan (locatie 1 t/m 4); een locatie aan de Grensweg tussen Vledderveen en Oostvierdeparten (locatie 6); een locatie ten westen van Vledder aan de weg Vledderveld (locatie 7); een locatie ten noorden van Vledder aan de Jaren (locatie 8); een locatie ter plaatse van de bestaande mijnbouwlocatie Vinkega aan Westvierdeparten, welke direct grenst aan het Werelderfgoedgebied (locatie 9); en tot slot een locatie ten oosten van Noordwolde ten noorden van de Dwarsvaartweg (locatie 5). Met uitzondering van locatie 5 en locatie 8 liggen alle locaties binnen de concept bufferzone.

2.2 Beleidskader

2.2.1 *Inleiding*

De bescherming van het cultureel erfgoed in Nederland, waaronder het UNESCO Werelderfgoed, wordt per bestuurslaag met verschillende instrumenten geregeld. In het Managementplan dat als bijlage is opgenomen bij het Nominatiedossier wordt uiteengezet hoe het cultureel erfgoed is verankerd in het ruimtelijk beleid (Managementplan, 2021: paragraaf 3.2.1). Hieronder wordt beschreven hoe de OUV op de drie bestuursniveaus Rijk, provincie en gemeente in wet- en regelgeving is verankerd.

Het bestemmingsplan vormt de basis en is een juridisch bindend document voor zowel de overheid als burgers en bedrijven. Gemeenten dienen bij het opstellen van het bestemmingsplan rekening te houden met de cultuurhistorische waarden, zoals vastgelegd in de Barro.

Het Rijk heeft de bescherming en het behoud van het Werelderfgoed vastgelegd in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR 2012) en de Nationale Omgevingsvisie, die bindend zijn voor lagere overheden. Behoud en ontwikkeling van het Werelderfgoed wordt als een van de dertien belangen genoemd in de SVIR. Gemeente dienen provinciale belangen op te nemen in hun gemeentelijk beleid, zoals structuurvisies en bestemmingplannen. Gemeentelijke verordeningen en bestemmingsplannen vormen het kader waaraan ruimtelijke plannen worden getoetst.⁴

De OUV worden op Rijks- en provinciaal niveau beschermd middels het volgende ruimtelijke kader:

Rijk:

- Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (2012)
- Nationale Omgevingsvisie (NOVI)

Provincies:

- Omgevingsvisie Drenthe 2018
- Cultuurhistorisch Kompas Drenthe (2010)
- Grutsk op é Romte (2014)

---

⁴ In het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) zijn de nationale belangen geregeld waaronder de Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde (Titel 2.13). Hieronder vallen vier Werelderfgoederen; de Koloniën van Weldadigheid zijn hier (nog) niet in opgenomen. Bij provinciale verordening worden de kernkwaliteiten uitgewerkt en geobjectiveerd (art. 2.13.4, lid 1) en worden in het belang van de instandhouding en versterking van de kernkwaliteiten regels gesteld omtrent de inhoud van of de toelichting bij bestemmingsplannen en de inhoud van omgevingsvergunningen (art2.13.4, lid 2).

- Omgevingsvisie Fryslân De Romte Diele (2020)

Op gemeentelijk niveau worden de OUV geborgd middels de bestemmingsplannen en achterliggende cultuurhistorische waardenkaarten, archeologische waardenkaarten, landschapsonwikkelingsplannen en welstandsbeleid. Het ruimtelijk kader is nader uitgewerkt in paragraaf 2.2.8.

2.2.2 Omgevingswet

Per 1 oktober 2022 of 1 januari 2023 zal de Omgevingswet in werking treden. Met de Omgevingswet wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen. In het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl, artikel 7.4, derde lid) is bepaald dat bij een Omgevingsverordening in het belang van de instandhouding en versterking van de kernkwaliteiten van de Werelderfgoederen en erfgoederen op de Voorlopige lijst Werelderfgoed, regels worden gesteld over omgevingsplannen en projectbesluiten (4.2, eerste lid Ow).

In hoofdstuk 9 van het Bkl zijn instructieregels opgenomen ten aanzien van een projectbesluit. Met artikel 9.2 (instructieregels voor werelderfgoed en erfgoed op de Voorlopige Lijst werelderfgoed) legt het Rijk zichzelf de verplichting op geen projectbesluit vast te stellen waarbij de uitvoering van het project de kernkwaliteiten van Werelderfgoedwaarden aantast:

Bkl art. 9.2, lid 1. Er wordt geen projectbesluit door een van Onze Ministers vastgesteld voor het uitvoeren van een project dat de kernkwaliteiten van de werelderfgoederen en erfgoederen op de Voorlopige Lijst werelderfgoed, bedoeld in artikel 7.4, eerste lid, aantast.

2.2.3 Advisering en participatie

Ruimtelijke plannen en visies kunnen worden voorgelegd aan adviescommissies, zoals de Welstandscommissie (of Commissie beeldkwaliteit) en belanghebbenden hebben inspraak of kunnen bezwaar indienen. In de praktijk worden belanghebbende vaak al in een vroeg stadium in de planvorming betrokken.

Overheden op nationaal en provinciaal hebben een taak in de informatievoorziening richting burgers en gemeenten. Ontwikkelingen worden in een vroeg stadium door de Koloniemanager in kaart gebracht en gedeeld met partners. De Adviescommissie voor wetenschap, educatie en kwaliteit die is ingesteld door de Stuurgroep adviseert de Stuurgroep en de Site holders (in Nederland de provincie Drenthe) over het behoud van de ruimtelijke kwaliteit.

2.2.4 Planologische instrumenten

Voor plannen en besluiten van de overheid die kunnen leiden tot belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu is bij de voorbereiding een milieu effectrapportage (m.e.r.). Daarnaast zijn er diverse instrumenten die bijdragen aan een goede ruimtelijke ordening, zoals de gemeentelijke bouwverordening, visiedocumenten en landschapsonwikkelings- en beheerplannen.

Het Heritage Impact Assessment (HIA) is een relatief nieuw instrument in Nederland en is bedoeld om de effecten van ruimtelijke ingrepen op de OUV van het Werelderfgoed te onderzoeken, als hier sprake van lijkt te zijn. Een HIA is geen formeel ruimtelijk instrument.

Planologische bescherming van de OUV van de koloniën van Weldadigheid

Het behoud van OUV wordt grotendeel geregeld middels beleid op Rijks- provinciaal en gemeentelijk niveau. Grote delen van de koloniën inclusief de OUV hebben reeds de status van rijksbeschermd

dorpsgezicht, zoals grote delen van Frederiksoord en Wilhelminaord, maar er zijn ook delen die hier buiten vallen. De Omgevingswet biedt mogelijkheden het complete Werelderfgoed en plannen integraal te beoordelen. In het Besluit Kwaliteit Leefomgeving zijn instructieregels opgenomen voor de instandhouding en versterking van de kernkwaliteiten van het Werelderfgoed en wordt van toepassing op de gehele property en de OUV. De instructieregel werkt door in de provinciale en gemeentelijk omgevingsvisies en de toetsing van omgevingsplannen.

2.2.5 Erfgoedbeleid

Rijk, provincies en gemeenten kunnen beschermde monumenten aanwijzen. Rijks- en provinciale monumenten kunnen meerdere bouwwerken omvatten.

De Erfgoedwet 2016 is één integrale wet die betrekking heeft op museale objecten, musea, monumenten, archeologie op het land en onder water. De wet regelt via vergunningsverplichtingen en omgevingsplannen het aanwijzen en de bescherming van monumenten (rijks- en gemeentelijke monumenten), stads- en dorpsgezichten, objecten en ensembles van de UNESCO-Werelderfgoedlijst en van beschermde archeologische monumenten. Middels de Erfgoedwet worden 34 bouwwerken binnen de property beschermd met de status van Rijksmonument.

De aanwijzing en bescherming van beschermde stads- en dorpsgezichten zal worden ondergebracht in de nieuwe Omgevingswet. Gemeenten worden in de Omgevingswet in principe het bevoegd gezag voor de beschermde monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten. Zij worden hierin geadviseerd door een gemeentelijke adviescommissie en in geval van grote ingrepen door de Rijksdienst Cultureel Erfgoed. Voor Rijksmonumenten in het buitengebied is ook een advies van de provincie vereist

Voor provinciale monumenten is de Provinciale Monumentenverordening Drenthe 2016⁵ van toepassing. De gemeente is hier het bevoegd gezag bij vergunningverlening; de provincie heeft een adviserende rol. Binnen de property liggen vijf provinciale monumenten.

Op grond van de Erfgoedwet is het Rijk verantwoordelijk voor de aanwijzing van Rijksmonumenten en stelt regels met betrekking tot de archeologische monumentenzorg. In het BKL is een instructieregel opgenomen dat bij een Omgevingsverordening in het belang van de instandhouding en versterking van de kernkwaliteiten van de Werelderfgoederen en erfgoederen op de Voorlopige lijst Werelderfgoed, regels worden gesteld over omgevingsplannen en projectbesluiten (4.2, eerste lid Ow).

2.2.6 Monumentenwacht

De provinciale monumentenwachten ondersteunen eigenaren en beheerders bij het onderhoud van hun monument, en hebben als doel om verval te voorkomen door middel van preventief en doelmatig onderhoud. Ook hebben ze een rol in het monitoren van monumenten.

2.2.7 Natuurbescherming

In Nederland is de Europese wetgeving voor Natura 2000-gebieden verankerd in de Wet Natuurbescherming. Via de wet kunnen bepaalde soorten planten en dieren beschermd worden. Bij de omgevingsvergunning natuur is meestal de gemeente bevoegd gezag geadviseerd door de provincie.

---

⁵ <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR420579>

Onderdeel van de Wet Natuurbescherming is de instructie aan de provincies voor de realisering van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), voorheen ecologisch hoofdstructuur. Dit netwerk omvat ook economische gebieden en cultureel waardevolle landschappen. Het Rijk heeft het budget voor aankoop, de organisatie en het beheer van gebieden binnen het NNN overgeheveld naar de provincies. Provincies geven nu richting aan de ontwikkeling en bescherming van het NNN door middel van het provinciaal omgevingsplan. In het bestemmingsplan zijn regels opgenomen ten aanzien van het NNN. Delen van de property en aangrenzende gebieden vallen binnen het NNN.

2.2.8   Uitwerking ruimtelijk kader

Rijk

Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte 2012 (SVIR)

De Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) is op 13 maart 2012 van kracht geworden. In de SVIR is de visie van de rijksoverheid op de ruimtelijke opgaven en mobiliteitsopgaven voor Nederland richting 2040 aangegeven. Voor de periode tot 2028 zijn de ambities van het Rijk in vijf rijksdoelen uitgewerkt:

- vergroten van de concurrentiekracht door versterking van de ruimtelijk-economische
- structuur van Nederland;
- verbeteren van de bereikbaarheid;
- zorgen voor een leefbare en veilige omgeving met unieke natuurlijke;
- cultuurhistorische waarden.

Ten aanzien van de Koloniën van Weldadigheid valt in het SVIR te lezen dat de instandhouding van erfgoederen op de (voorlopige) lijst Werelderfgoed bijdraagt aan een aantrekkelijk investeringsklimaat.⁶ Vanwege het hogere abstractieniveau heeft de structuurvisie van het Rijk geen directe raakvlakken met of gevolgen voor de voorgenomen activiteiten.

Nationale Omgevingsvisie (NOVI)

De Nationale Omgevingsvisie (NOVI) is een instrument van de nieuwe Omgevingswet en loopt vooruit op het moment dat die wet in gaat. In de NOVI geeft het Rijk een langtermijnvisie op de toekomstige ontwikkeling van de leefomgeving in Nederland. In de NOVI worden de nationale belangen en opgaven in de fysieke leefomgeving benoemd. Eén van deze belangen is het realiseren van een goede leefomgevingskwaliteit.⁷ Ten aanzien van het behoud van Werelderfgoed is de minister van OCW verantwoordelijk.

Een ander nationaal belang is het behouden en versterken van cultureel erfgoed en landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten van (inter)nationaal belang.⁸ De opgave is cultureel erfgoed en (inter)nationale unieke landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten te ontwikkelen, te behouden, te

---

⁶ Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2012. P.85.

⁷ Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2020. P. 46.

⁸ Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2020. P. 61.

versterken en te benutten bij gebiedsontwikkeling en transformatie. De zorg voor het behoud van cultureel erfgoed en van Werelderfgoed is het werkterrein van alle overheden. Daarbij gelden de verplichtingen die voortvloeien uit het verdrag van Granada, het verdrag van Valletta, het Europees landschapsverdrag en het Werelderfgoedverdrag. Het Rijk is verantwoordelijk voor een goed functionerend (wettelijk) systeem voor erfgoed en leefomgeving.

In voorbereiding op de Omgevingswet hebben verscheidene gemeenten en provincies een omgevingsvisie opgesteld: Omgevingsvisie Drenthe, Omgevingsvisie Fryslân, Omgevingsvisie Westerveld en Omgevingsvisie Weststellingwerf. In dit nieuwe stelsel zal het gemeentelijk Omgevingsplan een belangrijker rol spelen in het behoud van de OUV. De Omgevingswet staat een meer integrale benadering voor en een verschuiving van beleid en uitvoering naar gemeenten.

Provincie Drenthe

Provinciale Omgevingsvisie Drenthe (2018)⁹

De Omgevingsvisie onderscheid zes kernkwaliteiten, waaraan doelstellingen verbonden zijn, waaronder Landschap en Cultuurhistorie. De koloniën Frederiksoord en Wilhelminaoord vallen onder de kernkwaliteit Landschap van de Koloniën van Weldadigheid (UNESCO).¹⁰ Het doel is deze landschapstypen van Drenthe herkenbaar, beleefbaar en leesbaar te houden. Op een kaart is aangegeven welke landschappelijke kenmerken en structuren van provinciaal belang zijn.

De tweede kernkwaliteit is Cultuurhistorie. De cultuurhistorische waarden van provinciaal belang zijn vastgelegd in de Cultuurhistorische Hoofdstructuur en worden beschreven in de beleidsnota Cultuurhistorisch Kompas Drenthe. Hierin zijn opgenomen: drie sturingsniveaus; een provinciale monumentenlijst; en beleid op het gebied van herbestemming. De Koloniën van Weldadigheid vallen onder het strengste sturingsniveau 'eisen stellen', wat inhoudt dat cultuurhistorische samenhang als de drager wordt gebruikt voor nieuwe plannen. Om tot uitvoering te komen heeft cultuurhistorie doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

Provinciale Omgevingsverordening

In de Provinciale Omgevingsverordening Drenthe 2018 (POV2018) is een reservering opgenomen ten aanzien van het ruimtelijk omgevingsbeleid van de Koloniën van Weldadigheid in afwachting van nominatie.¹¹ In het Ontwerp Omgevingsverordening Drenthe 2022 worden regels gesteld aan het Werelderfgoedgebied:

Artikel 3.28 Koloniën van Weldadigheid¹²

Lid 1. Binnen de begrenzing van de voorlopige lijst van het UNESCO Werelderfgoed van uitzonderlijke universele waarde "Koloniën van Weldadigheid" worden in het omgevingsplan regels opgenomen gericht op de instandhouding of versterking van de kernkwaliteiten van het Erfgoed van uitzonderlijke universele waarde;

---

⁹ Provincie Drenthe 2018.

¹⁰ Provincie Drenthe 2018. P.37.

¹¹ <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR380173>

¹² Omgevingsverordening Drenthe 2022 via Ruimtelijkeplannen.nl, Plan: NL.IMRO.9922.OVD2022-ON01

Lid 2. Een omgevingsplan kan in ieder geval niet voorzien in activiteiten die de kernkwaliteiten aantasten van het Erfgoed van uitzonderlijke universele waarde “Koloniën van Weldadigheid”.

Lid 3. De kernkwaliteiten van het Erfgoed van uitzonderlijke universele waarde “Koloniën van Weldadigheid” zijn aangeduid en nader uitgewerkt in Bijlage 4 bij deze verordening.

Lid 4 Het omgevingsplan voorziet in aan het Erfgoed van uitzonderlijke universele waarde “Koloniën van Weldadigheid” grenzende gebieden niet in ontwikkelingen die de zichtlijnen naar en vanuit en de beleving van het Erfgoed van uitzonderlijke universele waarde “Koloniën van Weldadigheid” verstoren of die anderszins de authenticiteit en integriteit van het erfgoed aantasten.

Lid 5. Het omgevingsplan voorziet in aan het Erfgoed van uitzonderlijke universele waarde “Koloniën van Weldadigheid” grenzende gebieden niet in een windturbine of in een opstelling voor zonne-energie los van daken.

De onder lid 4 en 5 genoemde ‘aangrenzende gebieden’ hebben betrekking op de bufferzone.

Provincie Fryslân

Grutsk op ‘e romte (2014)¹³

In de structuurvisie Grutsk op é Romte (2014) worden de kernkwaliteiten van landschap en cultuurhistorie beschreven. De kernkwaliteiten zijn gebaseerd op de Cultuurhistorische Kaart van Fryslân, de CHK2.¹⁴ De structuurvisie stelt prioriteiten en geeft adviezen ten aanzien van de omgang met landschap en cultuurhistorie. Oost- en Westvierdeparten zijn aangemerkt als provinciaal belang vanwege de sterke koppeling van de landschappelijk inrichting aan de ordening en verschijningsvorm van de bebouwing.¹⁵

Verordening Romte 2014¹⁶

In de Verordening Romte Fryslân 2014 (geconsolideerde versie 2021) worden regels gesteld die ervoor moeten zorgen dat de provinciale ruimtelijke belangen doorwerken in de gemeentelijke ruimtelijke plannen. Ten aanzien van de Koloniën van Weldadigheid zijn geen specifieke regels opgesteld.¹⁷

Omgevingsvisie Fryslân De Romte Diele (2020)¹⁸

De omgevingsvisie stelt ambities en doelen voor de toekomst. Om de bestaande kwaliteit te behouden zijn acht doelen geformuleerd waaronder het behoud van het Friese erfgoed. Hierbij zijn acties geformuleerd, samengevat: Het adviseren over Rijksmonumenten en beheren van het provinciaal archeologisch depot; bescherming van archeologie; beschikbaar maken van kennis; stimuleren restauratie, hergebruik en verduurzaming van erfgoed; stimuleren activiteiten erfgoedinstellingen voor behoud en ontwikkeling van erfgoed; hergebruik van karakteristieke bebouwing met aan aanvullende kwaliteitsimpuls.¹⁹

---

¹³ Provincie Fryslân, 2014.

¹⁴ <https://www.fryslan.frl/chk>

¹⁵ Provincie Fryslân, 2014. P.143.

¹⁶ Provincie Fryslân, 2021

¹⁷ <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR380173>

¹⁸ Team Omgevingsvisie Fryslân, 2020.

¹⁹ Team Omgevingsvisie Fryslân, 2020. P.54-55.

*Omgevingsverordening (ontwerp)*²⁰

In het Ontwerp Omgevingsverordening (ontwerp) worden regels gesteld aan het Werelderfgoedgebied:

Artikel 2.36 Beschermen Werelderfgoederen

Binnen de begrenzing van het Erfgoed van uitzonderlijke universele waarde Koloniën van Weldadigheid worden in het omgevingsplan regels opgenomen gericht op de instandhouding of versterking van de kernkwaliteiten van het Erfgoed van uitzonderlijke universele waarde.

De begrenzing van het Erfgoed van uitzonderlijke universele waarde Koloniën van Weldadigheid is aangeduid in de ministeriële regeling als bedoeld in artikel 7.3, vijfde lid, van het Besluit kwaliteit leefomgeving.

De kernkwaliteiten van het Erfgoed van uitzonderlijke universele waarde Koloniën van Weldadigheid zijn aangeduid en nader uitgewerkt in Bijlage 2.3 bij deze verordening.

Gemeente Westerveld

Omgevingsvisie gemeente Westerveld

In de Omgevingsvisie 2022 hecht de gemeente Westerveld grote waarde aan het erfgoed, in bijzonder aan de Koloniën van Weldadigheid; het is één van de zes *Unique Selling Points* van de gemeente.

In de Omgevingsvisie 2022 worden in het Gebiedskompas gebieden getypeerd, hun waarden beschreven, de hoofdkoers bepaald en voor het gebied specifieke keuzen beschreven. De locatie 1-4 en 6-8 liggen in het gebied Oude veldontginningen. Voor deze gebieden vindt de gemeente 'het kleinschalige en authentieke landschap belangrijk om te behouden, zeker als er allerlei ontwikkelingen in het gebied zijn. Bebouwing moet altijd passen bij de omgeving.' en 'Ontwikkelingen, onder andere ten aanzien van opwek van duurzame energie, mogen geen afbreuk doen aan de beleefbaarheid en herkenbaarheid van het authentieke, kleinschalige landschap. Vanwege de variatie in het gebied bieden we hierin maatwerk.' De ruimtelijke relatie met het aangrenzende Werelderfgoedgebied of de OUV wordt niet expliciet vermeld.

Nabij locaties 1-4 ligt het gebied Kolonie van Weldadigheid. Hiervoor geeft de gemeente aan dat het 'Van belang is om de cultuurhistorische waarden duurzaam te behouden (herkenbaar en toekomstgericht) en anderzijds in te zetten op goede recreatieve voorzieningen (bedrijvig en gastvrij). Dit alles onder het overkoepelende thema: 'behoud door ontwikkeling'. Als belangrijkste opgave in dit gebied ziet de gemeente het behouden van het unieke en historische koloniegebied voor de toekomst. Bestaande waarden en kwaliteiten vormen het toetsingskader bij nieuwe ontwikkelingen.

Bestemmingplannen

Het bestemmingsplan is een juridisch bindend document voor zowel de overheid als burgers en bedrijven. In een bestemmingsplan worden de gebruiks- en de bouwmogelijkheden vastgelegd voor een gebied.

---

²⁰ Provincie Fryslân (ontwerp).

Bestemmingsplan buitengebied Westerveld 2018²¹

Voor de locaties 1-4 en 6-8 het bestemmingsplan Buitengebied Westerveld 2018 vigerend. Ter plaatse van de locatiealternatieven zijn geen (dubbel)bestemmingen waar regels aan zijn gekoppeld omtrent de omgang met de OUV.

Bestemmingsplan Beschermd Dorpsgezicht Frederiksoord-Wilhelminaoord²²

Omdat de locaties 1-4 in de directe omgeving liggen van het beschermd dorpsgezicht Frederiksoord-Wilhelminaoord is het van belang ook de bestemmingsplanregels hiervan mee te nemen. Hierin kunnen bijvoorbeeld regels zijn opgenomen omtrent het aangezicht van het beschermd dorpsgezicht vanuit de omgeving.

Voor het beschermd dorpsgezicht geldt de dubbelbestemming Waarde-Cultuurhistorie. Hiervoor geldt de bestemmingsomschrijving (art. 29.1):

De voor 'waarde – cultuurhistorie' aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemmingen, mede bestemd voor de opbouw, het behoud en het herstel van de aan de gronden eigen landschappelijke en cultuurhistorische waarden, zoals mede verwoord in de toelichting bij het aanwijzingsbesluit d.d. 6 november 2009 tot beschermd dorpsgezicht Frederiksoord-Wilhelminaoord, alsmede voor de opbouw, het behoud en herstel van de aan de gronden eigen natuurlijke waarden en cultuurhistorische waarden, met dien verstande dat de doeleinden van natuurlijke en cultuurhistorische waarden worden nagestreefd door middel van behoud en herstel van de volgende kenmerken:

- historisch-ruimtelijke karakteristieke structuur met bebouwing en karakteristieke open ruimte.

Met het oog hierop dient het volgende in acht te worden genomen:

- de situering, hoofdvorm, kapvorm, gevelindeling en het aanzicht van de karakteristieke en dorpsbeeldbepalende koloniewoningen dienen te worden gehandhaafd;
- de karakteristieke beplantingsstructuur dient te worden gehandhaafd;
- de historische structuur van wegen, paden en waterlopen dient te worden gehandhaafd.

Als toetsingscriteria voor het toelaten van nieuwe ontwikkelingen geldt dat het bebouwde en het onbebouwde gebied als één samenhangend en onlosmakelijk geheel moet blijven bestaan.

In de toelichting bij het aanwijzingsbesluit d.d. 6 november 2009 tot beschermd dorpsgezicht Frederiksoord-Wilhelminaoord²³ worden onder de ruimtelijke structuur de doorzichten tussen de bomen naar het geometrisch opgezette land erachter genoemd. Aanzichten vanuit de omgeving op het beschermde dorpsgezicht worden niet expliciet vermeld.

---

²¹ Bestemmingsplan buitengebied Westerveld 2018, via ruimtelijkeplannen.nl, identificatie NL.IMRO.1701.0000BP00000000579-0003

²² Bestemmingsplan Beschermd Dorpsgezicht Frederiksoord-Wilhelminaoord, via ruimtelijkeplannen.nl, identificatie NL.IMRO.1701.0000BP00000000527-0401

²³ https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl/Beschermde_Gezichten/BG303/TOELICHTING_aanwijzing_303.pdf

Bestemmingsplan Buitengebied Weststellingwerf 2014

Voor zover gelegen binnen de gemeente Weststellingwerf is voor de locaties 5, 6 en 9 het bestemmingsplan Buitengebied Weststellingwerf 2018 vigerend. Ter plaatse van beide locaties geldt de dubbelbestemming Waarde-Cultuurhistorie 1. De voor Waarde - Cultuurhistorie 1 aangewezen gronden zijn, behalve voor de daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor het behoud, de bescherming en/of het herstel van de voorkomende cultuurhistorische waarden (art. 30). Van de bouwregels kan worden afgeweken als wordt voldaan aan de eisen die zijn opgenomen in het Beeldkwaliteitsplan Cultuurhistorisch waardevolle gebieden. Bij de beoordeling van een omgevingsvergunning wordt onder andere getoetst aan de landschappelijke waarden. Specifieke regels omtrent de omgang met de OUV worden niet vermeld.

Voor de locaties 5, 6 en 9 geldt tevens de dubbelbestemming Waarde-Archeologie. Het archeologisch basisonderzoek dat aan deze dubbelbestemming ten grondslag ligt, geeft in het geheel geen elementen aan die samenhangen met de OUV, zoals archeologische resten op/nabij de historische erven uit de kolonieperiode.²⁴

---

²⁴ Ten Anscher & Van der Veen, 2013

2.3 Beoordelingsmethodiek en onderzoeksopzet

2.3.1 *Onderzoeksopzet*

Om inzicht te krijgen in de mogelijk risico's voor de instandhouding van de Werelderfgoedstatus wordt een Heritage Impact Assessment (HIA) uitgevoerd volgens de door ICOMOS in 2011 opgestelde leidraad '*Guidance on Heritage Impact Assessments for Cultural World Heritage Properties*'. Het HIA is ontwikkeld als instrument om mogelijke schade aan de uitzonderlijke universele waarde (OUV) van het Werelderfgoed voorafgaand aan concrete stappen te onderzoeken. De hieronder beschreven methodiek is hierop gebaseerd en op die van eerder uitgevoerde HIA's, namelijk HIA Dijkversterking Gorinchem-Waardenburg, HIA Kinderdijk en twee HIA's voor de Stelling van Amsterdam.²⁵

Tijdens het HIA worden de volgende stappen doorlopen:

- Allereerst wordt de nul-situatie (toestand op moment van inschrijving op UNESCO Werelderfgoedlijst) en de referentiesituatie (huidige situatie) beschreven en wordt per locatie de voorgenomen ingreep beschreven;
- Om inzicht te krijgen in de aanwezige waarden en de achtergrond hiervan worden op basis van het nominatiedossier de historische ontwikkeling en de OUV beschreven;
- Vervolgens wordt de voorgenomen activiteit verder toegelicht en aangegeven welke onderdelen van de activiteit een effect kunnen hebben op de OUV;
- Hierna volgt de effectbeschrijving en beoordeling per locatie;
- De effectbeoordeling wordt samengevat en per locatie wordt een risico-inschatting gegeven;
- Tot slot worden de cumulatieve effecten beschreven.

2.3.2 *Begrippen en definities*

Bij Werelderfgoederen en een HIA staan de volgende begrippen centraal die worden toegelicht in deze paragraaf:

- Outstanding Universal Value (OUV);
- Integrity (integriteit);
- Authenticity (authenticiteit);
- Nul-situatie;
- Kernkwaliteiten, attributen

Outstanding Universal Value (OUV)

De Outstanding Universal Value vormen de basis voor de inschrijving van een site in het UNESCO Werelderfgoedregister en zijn richtinggevend bij de effectbeoordeling van het HIA. Het HIA heeft betrekking op de OUV en attributen waarin deze tot uitdrukking komen. Andere cultuurhistorische waarden die ook binnen het Werelderfgoedgebied voorkomen, maar geen onderdeel zijn van de OUV

---

²⁵ Resp. Visser ea, 2018; onbekend, 2015; Jobse ea, 2018; Mol, 2021.

en attributen, vallen buiten de scope van het HIA. In hoofdstuk 3 wordt een samenvatting gegeven van de originele Engelse tekst over de OUV van de Koloniën van Weldadigheid, worden de criteria op basis waarvan het Werelderfgoed is ingeschreven genoemd en vindt een beschrijving plaats van de integriteit en authenticiteit van de site.

Integriteit

Integriteit geeft de mate van compleetheid en gaafheid aan van het Werelderfgoed en geeft aan of de OUV nog aanwezig is, aangetast is of bedreigd wordt. Integriteit wordt bepaald door:

Compleetheid: zijn alle waarden en elementen nog aanwezig? Bevat het Werelderfgoed alle elementen die noodzakelijk zijn voor de expressie van de OUV. En heeft het Werelderfgoed een adequate omvang om de complete representatie te garanderen?

Bij deze HIA gaat het om de compleetheid van de drie hoofdattributen de basistypologie, het orthogonale grid en de representatieve gebouwen en beplanting, welke tot uitdrukking komen in de attributen wegen, waterlopen, lanenstelsel, verkaveling, begraafplaats en gebouwen.

Gaafheid: zijn waarden en elementen nog intact? In hoeverre hebben er negatieve effecten van bijvoorbeeld ontwikkeling en/of verwaarlozing plaatsgevonden? Ontbreken er bijvoorbeeld (essentiële) onderdelen van elementen?

Authenticiteit

Authenticiteit geeft de mate van een waarheidsgetrouwe en geloofwaardige verbeelding aan van de historische en culturele significatie van het Werelderfgoed. Authenticiteit bepaald door:

Vorm en ontwerp: feitelijke vorm en ontwerp van elementen. Elementen hebben nog hun oorspronkelijke vorm en ontwerp. Bijvoorbeeld de koloniehuisjes hebben nog hun oorspronkelijk vorm en raamindeling en latere toevoegingen onderscheiden zich duidelijk van de oorspronkelijke vorm.

Materiaal en substantie: gebruik van materiaal en substantie bij reparaties/ renovaties van de elementen.

Gebruik en functie: oude functie versus nieuwe functie. Hergebruik van gebouwen sluit aan bij en is ondergeschikt aan de originele architectuur. De OUV is nog steeds te begrijpen ondanks de nieuwe bestemming. Elementen kunnen nog (indien gewenst) hun oorspronkelijke functie uitvoeren.

Locatie en positionering: verbanden/relaties tussen de structuren en elementen. Structuren en elementen liggen nog op hun oorspronkelijke locatie. Het systeem/context kan nog steeds goed begrepen worden, doordat structuren en elementen nog een zichtbare, fysieke en werkende relatie hebben met het landschap en elkaar.

Beleving: het erfgoed is nog beleefbaar en uitlegbaar, nu en in de toekomst. Het systeem en de wijze waarop het heeft gefunctioneerd is nog herkenbaar en begrijpelijk. Het karakter en de sfeer van de omgeving ondersteunt de beleving van het erfgoed.

Nul-situatie

De voorgenomen ingreep wordt getoetst aan de referentiesituatie. De nulsituatie is de toestand van het Werelderfgoed op het moment van inschrijving op de UNESCO Werelderfgoedlijst.

Kernkwaliteiten, attributen

De OUV worden vertaald in de kernkwaliteiten, die worden uitgedrukt in de zogenaamde attributen. Attributen zijn structuren, elementen en visuele aspecten waardoor de OUV in het landschap tot uitdrukking komt.

2.3.3 Beoordelingsmethodiek

Om de impact te bepalen wordt als eerste stap de waarde van het erfgoed bepaald (zie Leidraad bijlage 3A). Voor Werelderfgoed-attributen geldt dat deze waarde 'zeer hoog' is. In principe moet al het mogelijke worden gedaan om nadelige gevolgen voor de OUV te voorkomen of minimaliseren. Het kan voorkomen dat uiteindelijk een afweging moet worden gemaakt tussen het nut en de noodzaak van de voorgenomen ingreep en de impact op de OUV van het Werelderfgoed.

De effecten van de voorgenomen ingreep op de OUV worden beoordeeld op het behoud/veiligstellen van de OUV. Voor de verschillende attributen wordt beoordeeld wat het effect is op de integriteit en authenticiteit. Deze effecten kunnen positief of negatief zijn.

Schaal en ernst van het effect

De schaal en ernst van de verandering wordt beoordeeld aan de hand van de criteria integriteit en authenticiteit van de attributen. Veranderingen kunnen van uiteenlopende aard zijn. Ze kunnen direct of indirect zijn, tijdelijk of permanent, omkeerbaar of onomkeerbaar. Ook cumulatieve effecten worden meegenomen in de beoordeling. De schaalgrootte of ernst van het effect wordt, los van de waarde van het erfgoed, bepaald op een schaal van 0 tot 4, van geen verandering tot grote verandering (tabel 1).

De beoordeling van de schaalgrootte en ernst van de verandering op historisch-landschappelijk kenmerken is in de Leidraad geoperationaliseerd (eerste drie kolommen tabel 2). We merken hieronder de belangrijkste verschillen op tussen de categorieën omvang/ernst van de verandering:

- De lichtste categorie zijn die waar 'geen verandering' (0) optreden.
- Om een 'minimale verandering' (1) aan te duiden worden termen als 'gering', 'zeer gering' en 'nauwelijks' gebruikt.
- Een 'kleine verandering' (2) onderscheidt zich van de lagere en hogere beoordeling vooral doordat het hier gaat om 'veranderingen' (meervoud). Deze beoordeling wordt dus gebruikt als er veranderingen plaatsvinden in meerdere elementen of aspecten. In deze categorie worden termen als 'enkele belangrijke', 'geringe veranderingen', 'beperkte invloed', 'merkbaar verandert' genoemd.
- Bij 'matige veranderingen' (3) onderscheidt zich weer van de lichtere categorie door dat het hier gaat om 'veranderingen in veel' belangrijke aspecten. Verder worden termen als 'veel belangrijke', 'merkbare verschillen', 'aanzienlijke veranderingen' en 'matige invloed' gebruikt, om 'matige veranderingen' aan te duiden.
- 'Grote veranderingen' (4) zijn gereserveerd voor 'ingrijpende' en 'fundamentele' veranderingen waardoor het karakter of rijkdom 'volledig' verloren gaat of verandert.

Ook wordt er een onderscheid gemaakt in de beoordeling van de kenmerken van gebouwd erfgoed/historische stedelijke landschappen en de historische landschappelijke kenmerken. Voor de eerste groep lijkt een iets zwaardere beoordeling te gelden, bijvoorbeeld: hier telt een 'geringe

verandering' al als een 'minimale verandering (1), in tegenstelling tot de historisch landschappelijke kenmerken waar een 'zeer geringe verandering' deze beoordeling oplevert.

schaal/ernst van de verandering	Kenmerken van gebouwd erfgoed of historische stedelijke landschappen	historisch-landschappelijke kenmerken	omvang van het totale effect of totale impact
grote verandering (4)	Verandering in belangrijke bouwhistorische elementen die bijdragen aan de OUV, waardoor rijkdom van het erfgoed volledig verandert. Ingrijpende veranderingen in de setting.	Verandering in de meeste of alle belangrijke historisch-landschappelijke elementen of structuren; extreme visuele effecten; sterke verandering in lawaai of geluidskwaliteit; fundamentele veranderingen in gebruik of toegankelijkheid; hierdoor verandert het historisch-landschappelijk karakter volledig en gaat de OUV verloren	Zeer groot effect
matige verandering (3)	Veranderingen in veel belangrijke bouwhistorische elementen, waardoor rijkdom van het erfgoed aanzienlijk verandert. Veranderingen in de setting van een historisch gebouw, waardoor rijkdom van het erfgoed aanzienlijk verandert	Verandering in veel belangrijke historisch-landschappelijke elementen of structuren; visuele verandering in veel belangrijke aspecten van het historische landschap; merkbare verschillen in lawaai of geluidskwaliteit; aanzienlijke veranderingen in gebruik of toegankelijkheid; matige invloed op historisch-landschappelijk karakter	Groot effect
kleine verandering (2)	Veranderingen in belangrijke bouwhistorische elementen, waardoor rijkdom van het erfgoed enigszins verandert. Veranderingen in de setting van een historisch gebouw, waardoor rijkdom van erfgoed merkbaar verandert	Verandering in enkele belangrijke historisch-landschappelijke elementen of structuren; geringe visuele veranderingen in enkele belangrijke aspecten van het historische landschap; beperkte veranderingen in lawaai of geluidskwaliteit; geringe veranderingen in gebruik of toegankelijkheid; beperkte invloed op historisch-landschappelijk karakter	Matig effect
minimale verandering (1)	Geringe veranderingen in bouwhistorische elementen of in de setting, waardoor rijkdom van het erfgoed nauwelijks verandert	Zeer geringe veranderingen in belangrijke historisch-landschappelijke elementen of structuren; nauwelijks visuele veranderingen; zeer geringe veranderingen in lawaai of geluidskwaliteit; zeer geringe veranderingen in gebruik of toegankelijkheid; zeer geringe invloed op historisch-landschappelijk karakter	Gering effect
geen verandering (0)	Geen verandering in samenhang of setting	Geen verandering in elementen of structuren; geen visuele of akoestische veranderingen; geen veranderingen in belevingswaarde	Neutraal effect

Tabel 1. Beoordeling van de schaalgrootte en ernst van het effect (icomos, bijlage 3a)

Beoordeling op drie schaalniveaus

De effectbeoordeling wordt uitgevoerd per attribuutcategorie: basistypologie, orthogonale grid, representatieve gebouwen en beplanting. Deze hoofdindeling komt in het landschap in uitdrukking in de attributen, zoals lanen, wegen, gebouwen.

De hoofdattributen geven drie schaalniveaus weer namelijk, in het kort: de landschapstypologie, de landschappelijke structuren en de gebouwen en beplanting. In dit hiërarchische model heeft een verandering op een lager schaalniveau altijd een zekere doorwerking op een hoger schaalniveau. Door het kappen van enkele bomen in een laan vindt er verandering plaats in 'gebouwen en beplanting', maar dit kan ook invloed hebben op de waarde van de landschappelijke structuren (namelijk het stelsel van bomenlanen) en uiteindelijk ook op de herkenbaarheid van het landschapstype. In de meeste gevallen is de omvang van de verandering op een hoger schaalniveau relatief beperkter dan het lagere schaalniveau. Waar deze doorwerking evident was is deze op meerdere schaalniveaus beschreven.

Cumulatieve effecten

De ingrepen kunnen leiden tot een stapeling van verandering. Eerdere, toekomstige veranderingen of veranderingen in de omgeving kunnen samen met de geplande ingrepen, ertoe leiden dat een drempelwaarde wordt overschreden. Deze effecten worden beschreven in 6. Ook binnen een plan kunnen zich cumulatieve effecten voordoen. Verandering die los van elkaar weinig effect hebben, kunnen als geheel een wel een substantieel effect hebben. Hiermee is tot op zekere hoogte rekening gehouden, bijvoorbeeld door de kleine veranderingen mee te laten tellen in de verandering van het landschappelijk karakter. Om te voorkomen dat veranderingen dubbel worden beoordeeld, heeft dit niet overal plaatsgevonden.

2.3.4 Omvang van het effect (totale impact)

De totale impact van een ontwikkeling op een attribuut hangt af van het belang van het attribuut en de omvang van de verandering. Omdat alle attributen deel uit maken van de OUV is de waarde van het erfgoed zeer hoog. Per attribuut wordt de omvang van het totale effect bepaald op een schaal van neutraal effect, gering effect, matig effect, groot effect tot zeer groot effect (laatste kolom tabel 1; tabel 2). Een effect kan zowel positief als negatief zijn voor de OUV. In onderhavig onderzoek is er geen sprake van positieve effecten. ICOMOS geeft niet aan hoe de weging van de omvang/ernst van de veranderingen dient plaats te vinden. Op basis van de toegepaste methode bij andere HIA's is er voor gekozen de grootste verandering leidend te laten zijn. Bijvoorbeeld, als er op meerdere criteria een 'kleine verandering' wordt waargenomen en bij één een 'matige verandering', dan is de totale impact voor het Werelderfgoed 'groot'. Bij het interpreteren van de totale impact dient men zich hiervan bewust te zijn.

waarde van het erfgoed	schaalgrootte en ernst effect				
	geen verandering	minimale verandering	kleine verandering	matige verandering	grote verandering
voor Werelderfgoederen 'zeer hoog'	omvang van effect of totale impact (negatief of positief)				
	neutraal	gering	matig	groot	zeer groot

Tabel 2. Scoretabel schaalgrootte of ernst van het effect en de omvang van het effect (totale impact).

2.3.5 Risico-inschatting

Centraal in deze HIA staat de vraag of door de voorgenomen ontwikkelingen sprake is van bedreiging of risico voor de koloniën van Weldadigheid als Werelderfgoed. Aan de hand van de effectbeoordeling wordt een inschatting gemaakt van deze risico's. De Leidraad van ICOMOS heeft deze inschatting niet uitgewerkt. Op basis van eerder uitgevoerde HIA's is in onderstaande tabel een risico-inschatting gekoppeld aan de mate van effecten.

effecten	risico-inschatting
neutraal	Ontwikkelingen die een neutraal (of positief effect) hebben, zijn geen risico voor het behoud van de OUV. Het erfgoed loopt geen gevaar
gering	De inschatting is dat de ontwikkelingen met een gering effect een beperkt risico betekenen voor het behoud van de OUV en de kans dat het erfgoed potentieel of daadwerkelijk gevaar zal lopen
matig	De inschatting is dat de ontwikkelingen met een matig effect een behoorlijk risico betekenen voor het behoud van de OUV. De kans bestaat dat het erfgoed daadwerkelijk gevaar zal lopen
groot	De inschatting is dat de ontwikkelingen met een groot effect een wezenlijk risico betekenen voor het behoud van de OUV. Het erfgoed loopt daadwerkelijk gevaar
zeer groot	De inschatting is dat de ontwikkelingen met een zeer groot effect een fundamenteel risico betekenen voor het behoud van de OUV. Het erfgoed loopt daadwerkelijk gevaar

Tabel 3. Risico-inschatting in relatie tot effectbeoordeling.

Ontwikkelingen met een **neutraal effect** vormen geen risico voor het behoud van de OUV. Het erfgoed loopt geen gevaar.

Bij ontwikkelingen met een **gering effect** is de inschatting is dat de ontwikkelingen een beperkt risico betekenen voor het behoud van de OUV en de kans dat het erfgoed potentieel of daadwerkelijk gevaar zal lopen. De verwachting is dat de ontwikkelingen onder bepaalde voorwaarden door UNESCO gerechtvaardigd worden in of nabij het Werelderfgoed. De voorwaarden zijn:

- Nut en noodzaak van de beoogde ingreep aantonen;
- Andere alternatieve opties beargumenteerd (zwaarwegend belang) uitsluiten;
- Afstemming met ICOMOS om te komen tot een inpassing die maximaal rekening houdt met het behoud van OUV.

De inschatting is dat de ontwikkelingen met een **matig effect** een behoorlijk risico betekenen voor het behoud van de OUV. De inschatting is dat de ontwikkelingen in of nabij het Werelderfgoed in principe niet te rechtvaardigen zijn. Alleen onder zeer strenge voorwaarden is de ontwikkeling bespreekbaar (nee, tenzij). Er moet nadrukkelijk sprake zijn van een zeer zwaarwegend belang, dat opweegt tegen het internationale belang van het Werelderfgoed. Daarnaast moeten er aantoonbaar geen alternatieve opties zijn die het Werelderfgoed niet aantasten en een zorgvuldig proces worden doorlopen, waarbij maximaal rekening wordt gehouden met het behoud van de OUV.

Ontwikkelingen met een **groot en zeer groot effect** betekenen een wezenlijk/fundamenteel risico voor het Werelderfgoed, niet alleen voor de property Frederiksoord- Wilhelminaoord, maar ook voor de andere *components* Veenhuizen en Wortel (België). De inschatting is dat deze ontwikkelingen voor UNESCO in principe niet te rechtvaardigen zijn binnen het Werelderfgoed, zeker wanneer andere opties beschikbaar zijn.

2.4 Nulsituatie, referentiesituatie en voorgenomen ingreep per locatie

De voorgenomen ingreep wordt getoetst aan de referentiesituatie. De nulsituatie is de toestand van het Werelderfgoed op het moment van inschrijving op de UNESCO Werelderfgoedlijst. Aangezien het Werelderfgoed in de zomer van 2021 is opgenomen en het onderzoek in het najaar van 2021 wordt uitgevoerd is de referentie- en nulsituatie gelijk. Hieronder wordt per locatiealternatief de nul/referentiesituatie en de voorgenomen ingreep beschreven.

2.4.1 **Locatie 1**

Locatie 1 ligt in de concept bufferzone van de property, ten zuiden van de P.W. Janssenlaan. De locatie ligt op een perceel dat in gebruik is als akker. Aan de noordzijde grenst de locatie aan de P.W. Janssenlaan, een onverhard pad met laanbepplanting bestaande uit eiken. Direct ten noorden van dit pad ligt een bosperceel met verschillende boomsoorten. Ten westen van locatie 1 ligt net binnen de property een brede bosstrook.

Er zal een verharde ontsluitingsweg van locatie 1 over het bovengenoemde akkerperceel en een tweede akkerperceel richting het zuiden worden aangelegd die daar aansluit op de asfaltweg Boergrup. De gasleiding sluit op 286 meter ten westen van locatie 1 aan op een bestaand gastracé. De gasleiding wordt middels een gestuurde boring aangelegd en doorkruist hierbij een akker en een brede bosstrook (binnen de property gelegen) en vindt aansluiting op het bestaande gastracé op de plek van een weiland. Voor de gestuurde boring wordt een verzend- en ontvangstput gegraven.

Figuur 3. Locatie 1 ten zuiden van de P.W. Janssenlaan. Foto richting het westen.

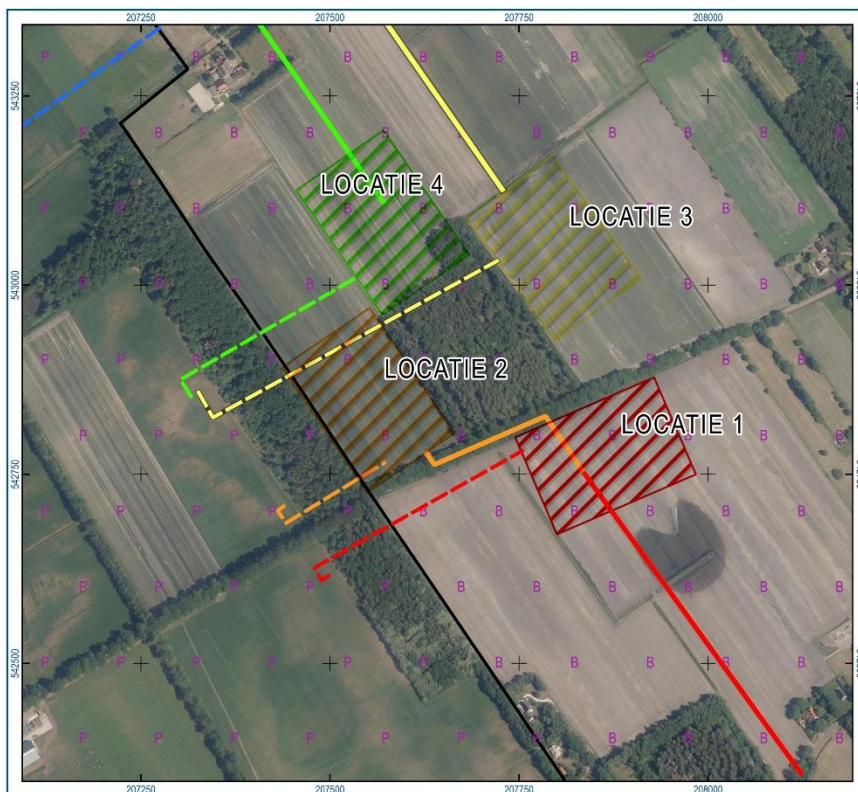
legenda

ingrepen locatiealternatief/-alternatieven

- locatie 1
- locatie 2
- locatie 3
- locatie 4
- Gasleiding 1
- Gasleiding 2
- Gasleiding 3
- Gasleiding 4
- Gasleiding 6
- Toegangsweg 1
- Toegangsweg 2
- Toegangsweg 3
- Toegangsweg 4

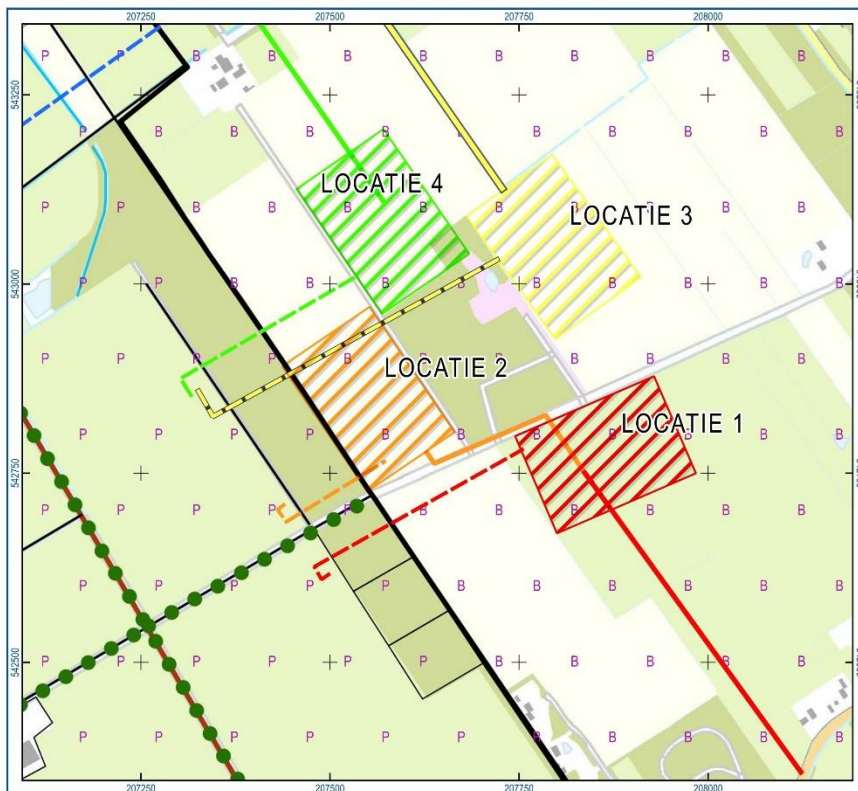
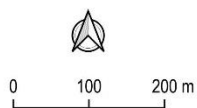
onderzoeksgebied

- onderzoeksgebied (property UNESCO-Werelderfgoed)
- concept bufferzone (juni 2021)

Attributes

- Property
- AvenuePlanting
- Cemetery
- Buildings
- Plot boundaries
- Road
- Water
- Canal

Figuur 4. Locaties 1 t/m 4; Boven: locaties, toegangswegen en aansluitingen op gastracé geprojecteerd op de luchtfoto van 2020; Onder: locaties, toegangswegen en aansluitingen op gastracé geprojecteerd op de attributenkaart

2.4.2 Locatie 2

Locatie 2 ligt in de concept bufferzone van de property, ten noorden van de P.W. Janssenlaan. De locatie ligt op een perceel dat in gebruik is voor de teelt van bloembollen en -knollen. Aan de zuidzijde grenst de locatie aan de P.W. Janssenlaan, een onverhard pad met laanbepanting bestaande uit eiken. Direct ten oosten van de locatie loopt een onverhard pad dat dient ter ontsluiting van de aangrenzende agrarische percelen. Het pad begrenst een bosperceel met verschillende boomsoorten. Direct ten westen van de locatie, binnen de property, ligt een brede langgerekte bosstrook.

Er zal een ontsluitingsweg van locatie 1 via de P.W. Janssenlaan en vervolgens over twee akkerpercelen richting het zuiden worden aangelegd en sluit daar aan op de asfaltweg Boergrub. De P.W. Janssenlaan zal over een lengte van circa 160 meter verhard worden. In de noord- en zuidzijde van de laanbeplanting zal ter plaatse van de ontsluitingsweg een opening worden gemaakt, door enkele bomen te kappen. De gasleiding sluit op 140 meter ten westen van locatie 2 aan op een bestaand gastracé. De gasleiding doorkruist hierbij een akker en een brede bosstrook en vindt aansluiting op het bestaande gastracé op de plek van een weiland. De leiding wordt middels een gestuurde boring aangelegd. Hiervoor wordt een verzend- en ontvangstput gegraven.

Figuur 5. Locatie 2 met op de achtergrond de P.W. Janssenlaan. Foto gezien richting het zuiden.

2.4.3 Locatie 3

Locatie 3 ligt in de concept bufferzone van de property, tussen de Grensweg in het noorden en de P.W. Janssenlaan in het zuiden. De Grensweg bestaat hier uit een betonpad dat dient ter ontsluiting van de aangrenzende erven en agrarisch percelen. De locatie ligt op een perceel dat in gebruik is voor de teelt van bloembollen en –knollen. Direct ten westen van de locatie ligt een bosperceel met verschillende boomsoorten. Op 90 meter ten zuiden van de locatie loopt de P.W. Janssenlaan, een onverhard pad met laanbeplanting bestaande uit eiken.

Er zal een ontsluitingsweg van locatie 3, langs de rand van een perceel dat in gebruik is voor de teelt van bloembollen en –knollen, naar de Grensweg in het noorden worden aangelegd. De gasleiding sluit op circa 415 meter ten westen van locatie 3 aan op een bestaand gastracé. De gasleiding doorkruist hierbij het boven genoemde bosperceel, een akker en een brede bosstrook en vindt aansluiting op het bestaande gastracé op de plek van een weiland. De leiding wordt middels een gestuurde boring aangelegd. Hiervoor wordt een verzend- en ontvangstput gegraven.

Figuur 6. Locatie 3 gezien vanaf de P.W. Janssenlaan richting het noordwesten.

2.4.4 Locatie 4

Locatie 4 ligt in de concept bufferzone van de property, tussen de Grensweg in het noorden en de P.W. Janssenlaan in het zuiden. De Grensweg bestaat hier uit een betonpad dat dient ter ontsluiting van de aangrenzende erven en agrarisch percelen. De locatie ligt op een perceel dat in gebruik is voor de teelt van bloembollen en –knollen. Direct ten zuiden van de locatie ligt een bosperceel met verschillende boomsoorten. Aan de westzijde grenst de locatie aan een onverhard pad dat dient ter ontsluiting van de aangrenzende agrarische percelen. Op 220 meter ten zuiden van de locatie loopt de P.W. Janssenlaan, een onverhard pad met laanbeplanting bestaande uit eiken.

Er zal een ontsluitingsweg van locatie 4 over een perceel dat in gebruik is voor de teelt van bloembollen en –knollen en langs de rand van een tuin worden aangelegd, naar de Grensweg in het noorden. De gasleiding sluit op circa 284 meter ten westen van locatie 4 aan op een bestaand gastracé. De gasleiding doorkruist hierbij een akker en een brede bosstrook en vindt aansluiting op het bestaande gastracé op de plek van een weiland. De leiding wordt middels een gestuurde boring aangelegd. Hiervoor wordt een verzend- en ontvangstput gegraven.

Figuur 7. Locatie 4 ten noorden van het bosperceel aan de P.W. Janssenlaan. Foto gezien richting het oosten.

2.4.5   *Locatie 5*

Locatie 5 ligt buiten de property en buiten de concept bufferzone, circa 600 m ten oosten van de bebouwde kom van Noordwolde, tussen de Dwarsvaartweg in het zuiden en de Oosterstreek in het noorden. De Dwarsvaartweg is een asfaltweg met onregelmatige wegbeplanting die hoofdzakelijk uit eiken bestaat. De locatie ligt op een perceel dat permanent in gebruik is als grasland. Langs de noordrand van de locatie loopt een onverhard pad ter ontsluiting van aangrenzende agrarische percelen.

De geplande ontsluitingsweg loopt over een perceel dat permanent als grasland in gebruik is, en sluit aan op de Dwarsvaartweg. De gasleiding sluit op 2650 meter ten noordwesten van de locatie aan op een bestaande gaswinlocatie aan de Schapendrift ten noorden van Noordwolde. Het tracé doorkruist verschillende percelen die in gebruik zijn als permanent grasland.

legenda

ingrepen locatiealternatief/-alternatieven

- locatie 5
- Gasleiding 5
- Toegangsweg 5

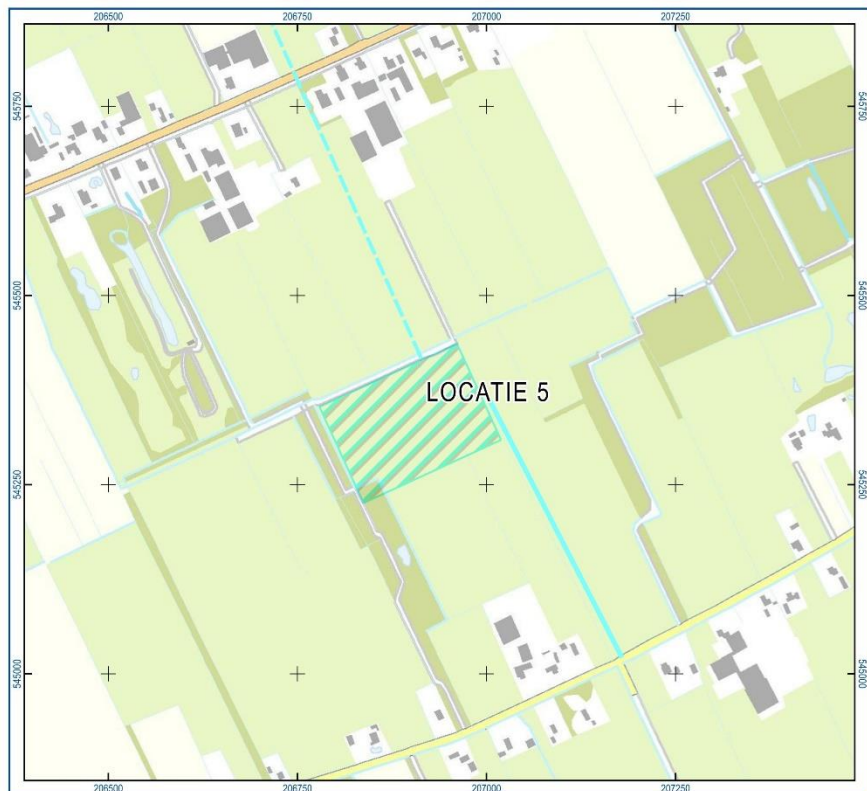

Attributes

- Property
- AvenuePlanting
- Cemetery
- Buildings
- Plot boundaries
- Road
- Water
- Canal

0 100 200 m

Figuur 8. Locatie 5; Boven: locatie toegangsweg en aansluiting op gastracé geprojecteerd op de luchtfoto van 2020; Onder: locatie, toegangsweg en aansluiting op gastracé geprojecteerd op de attributenkaart

2.4.6 Locatie 6

Locatie 6 ligt in de concept bufferzone van de property, tussen de Grensweg en Vledderveen, circa 370 m ten zuidoosten van de weg Oostvierparten. De locatie ligt op een perceel dat als akker in gebruik is voor aardappelteelt. Direct ten oosten van de locatie loopt een onverhard agrarisch pad langs de rand van het perceel tussen de Grensweg in het noorden en de bebouwde kom van Vledderveen. De geplande ontsluitingsweg komt in het noorden uit op Oostvierdeparten; een weg met laanbeplanting van eiken. In de directe omgeving van de aansluiting op Oostvierdeparten liggen twee woonhuizen. Aan de zuidzijde van Oostvierdeparten ligt een smalle vaart uit de kolonieperiode. Hoewel deze niet meer wordt gebruikt voor scheepvaartverkeer is deze nog wel als vaart herkenbaar. Ten zuiden en evenwijdig aan de vaart ligt een bosstrook. Hier lag voorheen een pad/weg, die de woningen aan de zuidzijde van de vaart ontsloot. In de directe omgeving van de aansluiting liggen twee woonhuizen.

Er zal een ontsluitingsweg van locatie 6 via het bestaande onverharde agrarische pad in noordelijke richting worden aangelegd. Deze wordt vervolgens verlengd tot aan de weg Oostvierdeparten. Hier doorkruist de ontsluitingsweg een bosstrook met onder andere eik en berk en een smalle vaart om direct ten noorden daarvan aan te sluiten op de Oostvierdeparten; een weg met laanbeplanting van eiken. Voor de aanleg van de weg zal een deel van de bosstrook verdwijnen, dient er een brug over duiker over de vaart te worden gelegd en zal een opening in de laanbeplanting worden gemaakt. Dit houdt in dat er enkele bomen gekapt dienen te worden. De gasleiding sluit op 2715 meter ten zuidoosten aan op een bestaand gastracé. De gasleiding zal middels een open ontgraving worden aangelegd. De aan te leggen leiding doorkruist hierbij verschillende agrarische percelen die in gebruik zijn als permanent grasland en akkerbouw. Ook kruist het tracé drie wegen. Van oost naar west zijn dat de met asfalt verharde Jan Wapstraweg, een onverhard pad met laanbeplanting (beuken) tegenover Oostvierdeparten 4, en de eenzijdig met eiken beplante doorgaande asfaltweg met vrij liggend fietspad (Koningin Wilhelminalaan).

Figuur 9. Omgeving ten noorden van locatie 6. Foto gezien van de Oostvierdeparten richting het zuidwesten.

legenda

ingrepen locatiealternatief/-alternatieven

- Locatie 6
- Gasleiding 6
- Toegangsweg 6

onderzoeksgebied

- onderzoeksg gebied (property UNESCO-Werelderfgoed)
- concept bufferzone (juni 2021)

Attributes

- Property
- AvenuePlanting
- Cemetery
- Buildings
- Plot boundaries
- Road
- Water
- Canal

Figuur 10. Locatie 6 Boven: locatie toegangsweg en aansluiting op gastracé geprojecteerd op de luchtfoto van 2020; Onder: locatie, toegangsweg en aansluiting op gastracé geprojecteerd op de attributenkaart.

Figuur 11. Locatie aan Oostvierdeparten waar de ontsluitingsweg van locatie 6 aansluit op Oostvierdeparten. In het midden de vaart langs Oostvierdeparten. Foto richting het westen.

2.4.7 Locatie 7

Locatie 7 bevindt zich aan de weg Vledderveld tussen de kernen Wilhelminaoord en Vledderveen en ligt in de concept bufferzone van de property. De locatie ligt op een perceel dat in gebruik is geweest bij de NAM en momenteel begroeid is met jong bos of spontane opslag. Het perceel wordt omgeven door een smalle strook met hoger opgaande bomen. Ten noorden van de locatie ligt een natuurgebied met bos, heide en moeras. Ten zuidwesten en zuidoosten liggen respectievelijk een perceel dat in gebruik is voor de teelt van bloembollen en –knollen en een perceel met snijmais. Aan de zuidzijde grenst de locatie aan de weg Vledderveld, een betonpad dat dient ter ontsluiting van de aangrenzende agrarische percelen.

De voorgenomen aanleg van de gaswinlocatie valt hier voor een groot deel samen met de voormalige NAM-locatie. Voor de ontsluitingsweg wordt gebruik gemaakt van het bestaande betonpad dat aansluit op de Middenweg. De gasleiding sluit op 208 meter ten zuidoosten van locatie 7 aan op een bestaand gastracé.

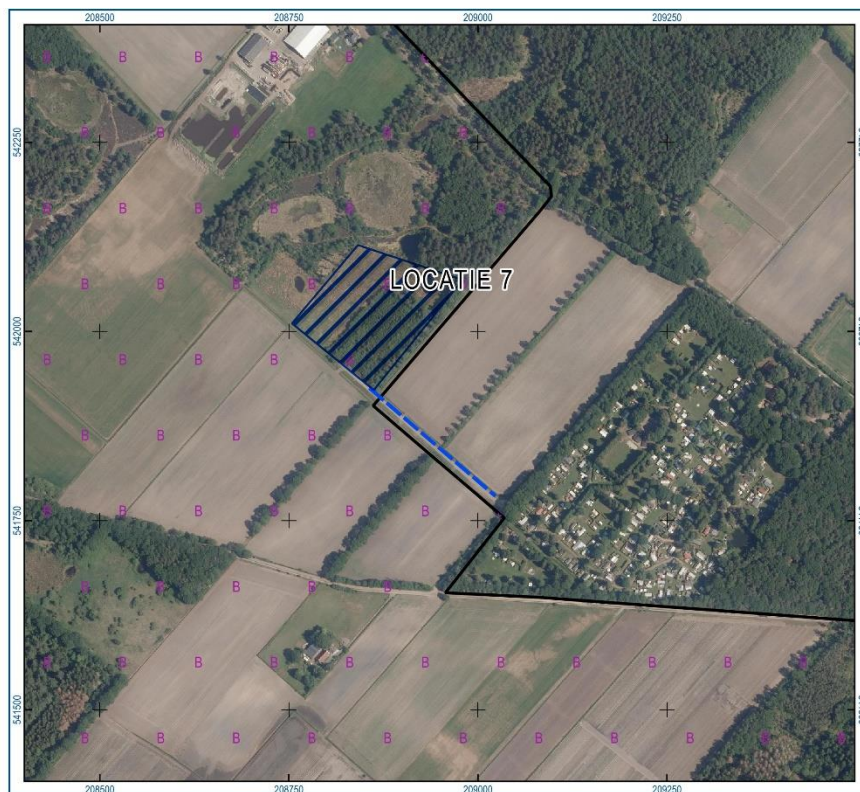
legenda

ingrepen locatiealternatief/-alternatieven

- locatie 7
- Gasleiding 7

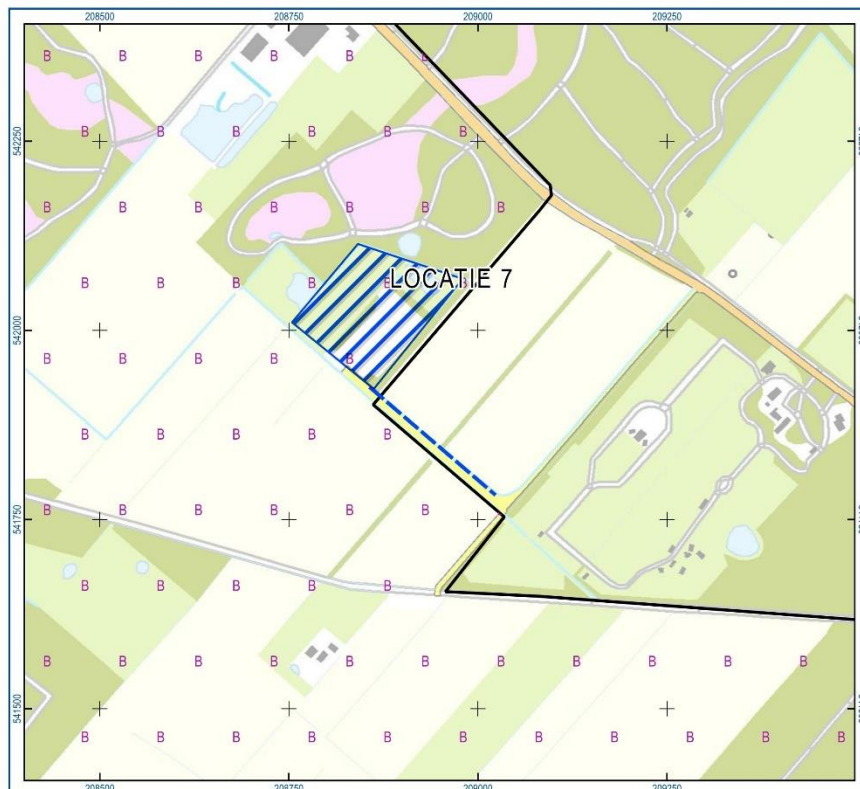
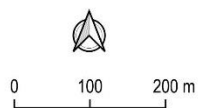
onderzoeksgebied

- concept bufferzone (juni 2021)

Attributes

- Property
- AvenuePlanting
- Cemetery
- Buildings
- Plot boundaries
- Road
- Water
- Canal

Figuur 12. Locatie 7 Boven: locatie toegangsweg en aansluiting op gastracé geprojecteerd op de luchtfoto van 2020; Onder: locatie, toegangsweg en aansluiting op gastracé geprojecteerd op de attributenkaart.

Figuur 13. Locatie 7 gelegen binnen het bosje achter het maisveld. Foto gezien van de weg Vledderveld richting het noordoosten.

2.4.8 Locatie 8

Locatie 8 ligt aan de weg De Jaren circa 400 m ten noorden van Vledder. Deze locatie ligt buiten de property en buiten de concept bufferzone. De locatie ligt op een perceel dat momenteel in gebruik is als akkerland. Aan de zuidzijde grenst locatie 8 aan de met asfalt verharde weg De Jaren en aan de oostzijde aan De Groenweg.

De ontsluiting sluit direct aan op de bestaande infrastructuur. De gasleiding sluit op 87 meter ten noorden van de locatie aan op een bestaand gastracé.

legenda

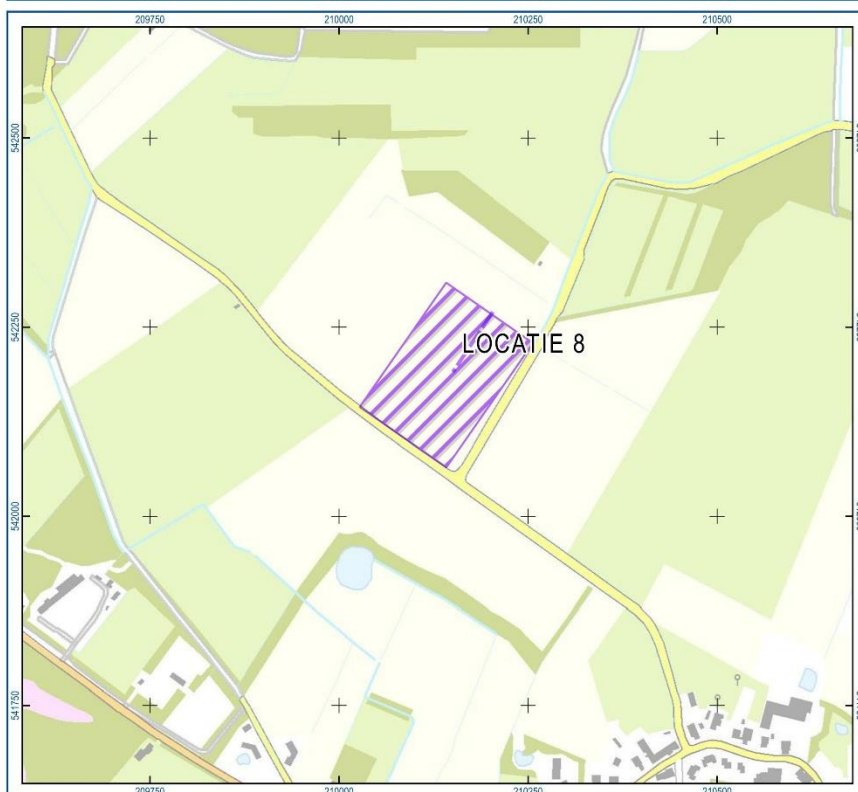
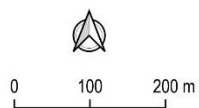
ingrepen locatiealternatief/-alternatieven

- locatie 8
- Gasleiding 8

Attributes

- Property
- AvenuePlanting
- Cemetery
- Buildings
- Plot boundaries
- Road
- Water
- Canal

Figuur 14. Locatie 8. Boven: locatie toegangsweg en aansluiting op gastracé geprojecteerd op de luchtfoto van 2020; Onder: locatie, toegangsweg en aansluiting op gastracé geprojecteerd op de attributenkaart.

Figuur 15. Locatie 8 aan de Jaren ten noorden van Vledder. Foto richting het noordwesten.

2.4.9 Locatie 9

Locatie 9 betreft een bestaande gaswinlocatie aan de Westvierdeparten, ligt in de concept bufferzone en grenst direct aan de *property*. Ten behoeve van de mogelijke gaswinning VDW zou deze locatie beperkt worden uitgebreid richting het westen en noorden. De locatie is omgeven met een houtwal. Rondom de locatie zijn de percelen in gebruik als permanent grasland. Aan de zuidzijde grenst de locatie aan de Westvierdeparten, een met asfalt verharde weg met laanbeplanting bestaand uit eiken. De locatie is vanaf deze weg toegankelijk over een met betonplaten verharde toe rit. Locatie 9 benut een bestaande aansluiting op het gasleidingnetwerk van Vermillion.

legenda

ingrepen locatiealternatief/-alternatieven

 locatie 9

onderzoeksgebied

 onderzoeksgebied (property UNESCO-Werelderfgoed)

 concept bufferzone (juni 2021)

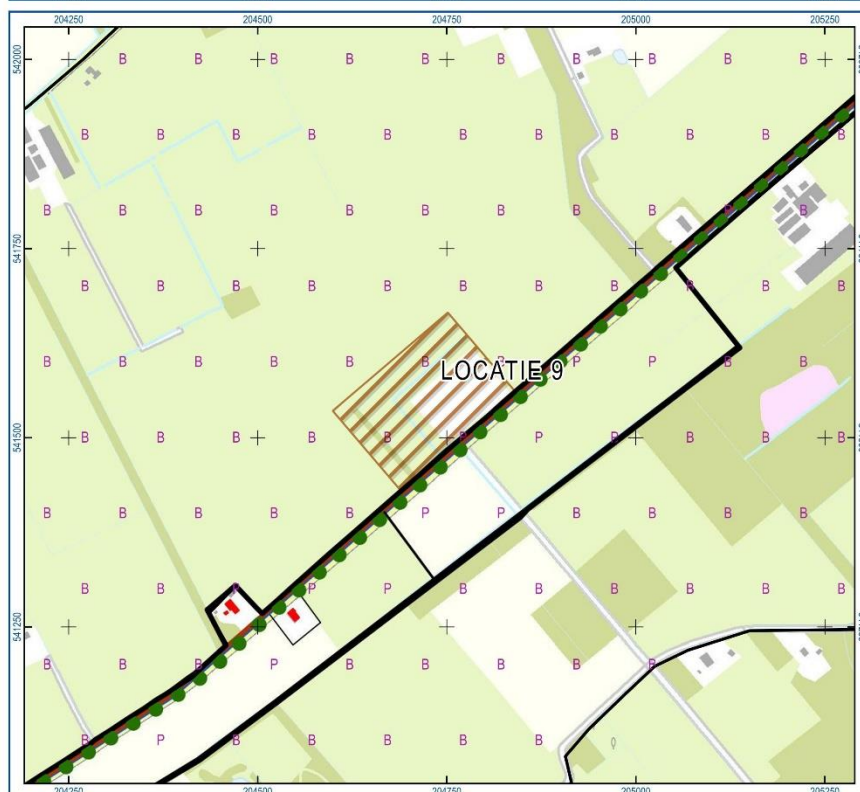

Attributes

- Property
- AvenuePlanting
- Cemetery
- Buildings
- Plot boundaries
- Road
- Water
- Canal

0 100 200 m

Figuur 16. Locatie 9. Boven: locatie toegangsweg en aansluiting op gastracé geprojecteerd op de luchtfoto van 2020; Onder: locatie, toegangsweg en aansluiting op gastracé geprojecteerd op de attributenkaart.

Figuur 17. Locatie 9 betreft de bestaande gaswinlocatie Vinkega aan Westvierdeparten. Foto gezien richting het noorden.

Figuur 18. Westvierdeparten ter hoogte van locatie 9, gezien richting het oosten.

3 Historische ontwikkeling en beschrijving van de site

In deze paragraaf wordt op basis van het UNESCO Werelderfgoedregister en het nominatiedossier, inclusief de daarbij horende bijlagen, de *Outstanding Universal Value* (OUV) van het Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid beschreven. Tevens komen de Verklaring van Authenticiteit (mate waarin de attributen de OUV tot uitdrukking brengen), de Verklaring van Integriteit (compleetheid en intactheid van de attributen) en het Managementplan aan bod. Deze maken alle onderdeel uit van de inschrijving op de Werelderfgoedlijst. Deze informatie is op hoofdlijnen beschreven voor het gehele Werelderfgoed.

In de tweede paragraaf wordt ingezoomd op de attributen die in Frederiksoord-Wilhelminaoord gesitueerd zijn en waarin de OUV tot uitdrukking komen. In het nominatiedossier zijn geen hoofdkenmerken bepaald met daaraan gekoppelde attributen, zoals wel bij sommige andere Werelderfgoederen, zoals de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Voor het totale Werelderfgoed zijn drie categorieën attributen beschreven. De attributen zijn in het nominatiedossier op kaarten en in tabellen weergegeven. Frederiksoord-Wilhelminaoord vormt één van de drie *Components*. Ze delen één kaart maar hebben wel elk een eigen tabel.

3.1.1 De *Outstanding Universal Value* van de Koloniën van Weldadigheid

De Koloniën van Weldadigheid waren een Verlichtingsexperiment van sociale hervorming, dat een innovatief en zeer invloedrijk model van armoedebestrijding en vestigingskolonialisme demonstreerde: de agrarische binnenlandse kolonie. Vanaf 1818 stichtte de Maatschappij van Weldadigheid landbouwkolonies in landelijke gebieden van het Koninkrijk der Nederlanden (nu Nederland en België).

Door het stichten van deze binnenlandse koloniën voor armen transformeerden de Koloniën van Weldadigheid geïsoleerde veen- en heidegebieden tot zeer functionele landschappen. De kolonisten moesten moreel hervormde modelburgers worden, wat zou bijdragen aan de nationale rijkdom en aan de integratie van marginale gebieden in de opkomende natiestaat.

In zeven jaar werd bijna 80 vierkante kilometer aan binnenlandse woeste gronden, die ongeschikt werden geacht voor bewoning, ontgonnen tot koloniën. De koloniën hadden orthogonale wegen, bewoningslinten, kleine boerderijen en gemeenschappelijke gebouwen. Vanaf 1819 werden ook 'onvrije' kolonies gesticht, de laatste in 1825; hier werden grote instellingen en grotere boerderijen gebouwd, wederom in een orthogonaal patroon van velden en lanen. Deze kolonies huisvestten, met steun van de staat, een aantal groepen kansarme mensen. Op het hoogtepunt woonden er zo'n 18.000 mensen in de koloniën. Het proces van transformatie van de armste landschappen en burgers door middel van dit utopische proces van *social engineering* ging door tot ver in de 20e eeuw. Na 1918 verloren de koloniën hun relevantie en evolueerden ze naar 'gewone' dorpen en gebieden met instellingen voor justitiële zorg.

Criteria

Een Werelderfgoed moet voldoen aan minimaal één van de tien selectiecriteria van UNESCO. De Koloniën van Weldadigheid zijn op basis van criteria II en IV aangewezen. Deze zijn hieronder toegelicht.

Criterion (ii): to exhibit an important interchange of human value, over a span of time or within a cultural area of the world, on developments in architecture or technology, monumental arts, town-planning or landscape design

Vertaling: Toonbeeld van een belangrijke verandering van menselijke waarden, over een tijdspanne of binnen een cultureel gebied van de wereld, op vlak van ontwikkelingen in architectuur of technologie, monumentale kunst, stedenbouw of landschapsontwerp.

De Koloniën van Weldadigheid getuigen van een uitzonderlijk, landelijk en door de Verlichting geïnspireerd experiment in sociale hervormingen, via een systeem van grote binnenlandse landbouwkoloniën. Zij stelden een model van *social engineering*, gebaseerd op de notie van productieve arbeid, met als doel het omvormen van arme mensen in ijverige burgers en het omvormen van woeste gronden naar productief land. Werk, onderwijs en morele verheffing werden als essentieel middel beschouwd om arme mensen om te vormen in zelfredzame burgers. De Koloniën van Weldadigheid werden ontwikkeld als systematische zelfvoorzienende agrarische nederzettingen met *state of the art* sociale voorzieningen. Als zodanig zijn de Koloniën van Weldadigheid model van de binnenlandse kolonie, wat veel internationale aandacht trok. Voor meer dan een eeuw oefenden zij een invloed uit op de verschillende soorten van instellingszorg in West-Europa en daarbuiten.

Criterion (iv): to be an outstanding example of a type of building, architectural or technological ensemble or landscape which illustrates (a) significant stage(s) in human history

Vertaling: Een uitzonderlijk voorbeeld van een type gebouw, een architectonisch of technologische ensemble of landschap, dat belangrijke fase(s) in de menselijke geschiedenis illustreert.

De Koloniën van Weldadigheid zijn een buitengewone reeks geplande panoptische (d.w.z. overzichtelijke) en disciplinaire nederzettingen, bedoeld voor tijdelijke scheiding van armen in een gesloten agrarische omgeving met permanent toezicht. Doelbewust gecultiveerd als 'eilanden' in afgelegen binnenlandse heide- en veengebieden, implementeerden de Koloniën de ideeën van een panoptische instelling voor de armen in hun functionele en ruimtelijke organisatie. De karakteristieke landschappelijke organisatie is gericht op het versterken van de disciplinaire orde en de economische gezondheid van de Koloniën. De strikte hiërarchische structuur en dimensionering, met het zorgvuldig overwogen landschap lay-out en ontwerp, was instrumenteel in de beoogde beïnvloeding van het gedrag van de bewoners, die werden verondersteld 'ijverig' en 'rationeel' te worden. In een context van dominant economisch liberalisme, waren de Koloniën van Weldadigheid een vroege poging om invloed op de arbeidsmarkt en een voorloper van latere sociale interventie beleid van overheden in de context van de werkgelegenheid. De Koloniën van Weldadigheid zijn een uitstekend voorbeeld van een landschapsontwerp dat een binnenlandse landbouwkolonie met een sociaal doel voorstelt. De landschapspatronen weerspiegelen het oorspronkelijke karakter van de verschillende typen Koloniën (vrij en onvrij), de daaropvolgende evolutie en illustreren de omvang, de ambitie en de evolutie van dit sociale experiment in haar bloeiperiode (1818-1918).²⁶

---

²⁶ <https://www.kolonienvanweldadigheid.eu/koloniën-Werelderfgoed>

Verklaring van integriteit

Het Werelderfgoed bevat alle attributen die de OUV tot uitdrukking brengen. Het omvat sleutelvoorbeelden van zowel vrije als onvrije kolonies. Alle samenstellende delen bestaan uit een combinatie van landschapsrelicten die samen de bloeiperiode van het Koloniemodel illustreren. Kenmerkend voor de vrije kolonies zijn de lange linten van huizen en kleine boerderijen in een patroon van orthogonale wegen en velden. De onvrije kolonies omvatten grotere gebouwencomplexen, woningen en grotere boerderijen in een orthogonaal georganiseerd landschap van lanen en velden. Kenmerkend voor de landschappen zijn onder meer hun orthogonale opbouw met wegen, laanbeplanting, overige beplanting, weilanden, akkers en bossen, en met de karakteristieke woningen, boerderijen, instellingen, kerken, scholen en bedrijfsgebouwen. Hoewel er in de loop van de tijd veranderingen en evoluties zijn geweest, weerspiegelt het Werelderfgoed de best bewaarde culturele landschappen van de vrije en onvrije koloniën.

Verklaring van authenticiteit

De authenticiteit van het Werelderfgoed is gebaseerd op de locatie, vorm en ontwerp en materialen. Het kenmerkende culturele landschap met zijn gestructureerde vorm, beplanting, overgebleven gebouwen en archeologische vindplaatsen uit de periode waarin de koloniën werden opgericht en bloeiden, vertellen op waarheidsgetrouwe en geloofwaardige wijze het verhaal van de Koloniën van Weldadigheid en weerspiegelen de OUV.

Het gebruik van de Koloniën voor de landbouw en de sociale doelstellingen die de Maatschappij van Weldadigheid gedurende twee eeuwen had, werden voornamelijk voortgezet en aangevuld met nieuwe functies, die de oorspronkelijke sociale betekenis van de Koloniën opnieuw definieerden, in de geest van de Koloniën en aangepast aan veranderende tijden. De verbindende factor is niet één enkele 'authentieke' periode, maar de landschapsstructuur die zich in twee bepalende fasen heeft ontwikkeld: de eerste fase van de oprichting (1818-1859) en de fase van de verdere evolutie, staatsinstellingen en privatisering (1860-1918).

Bescherming en managementplan

De Nederlandse en Belgische overheden nemen gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor een langdurige adequate uitvoering van het managementplan voor de site en voor het tijdig voldoen aan de procedurele vereisten van UNESCO.

Site holders

Nederland en België kiezen voor een gedeeld Siteholderschap. Het gedeeld siteholderschap biedt een eenvoudige, pragmatische en effectieve oplossing voor de transnationale en seriële site. Het siteholderschap wordt in Nederland belegd bij de provincie Drenthe en in Vlaanderen bij de provincie Antwerpen, die dat delegeert aan de Stichting Kempens Landschap.

Site- en Koloniemanager

Op overkoepelend niveau dragen de beide Site holders zorg voor de operationele uitvoering en voorbereiding van de taken die tot haar verantwoordelijkheid behoren. De Site holders stellen een operationele sitemanager aan, die kan terugvallen op een compacte uitvoeringsorganisatie. De sitemanager is tevens het verlengstuk van en legt verantwoording af aan de gezamenlijke Site holders.

Per Kolonie of cluster van Koloniën (beheereenheid) wordt verder één Koloniemanager aangewezen of een coördinatiemechanisme ingericht wanneer er meerdere Koloniën zijn geclusterd in een beheereenheid.

Stuurgroep

De lidstaten stellen een Stuurgroep in, bestaande uit bestuurders van de betrokken provincies en gemeenten. De Stuurgroep draagt in gezamenlijkheid en op basis van consensus de verantwoordelijkheid voor de langdurige bescherming van het werelderfgoed ná nominatie. De Stuurgroep komt één tot twee keer per jaar bij elkaar.

Adviescommissie voor wetenschap, educatie en kwaliteit

De Stuurgroep stelt een adviescommissie voor wetenschap, educatie en kwaliteit in die advies uit kan brengen aan de Stuurgroep en de beide Site holders. Naast expertise op het gebied van erfgoed en cultuur zal de Commissie ook beschikken over kennis van ruimtelijke en landschappelijke kwaliteit en natuurwaarden.

Managementopgaven

Het managementplan geldt voor de periode 2020-2030 en richt zich op het in stand houden van de OUV door het Werelderfgoed te beschermen, te behouden, duurzaam te onderhouden en te beheren. Daarbij worden nieuwe ontwikkelingen op adequate wijze ingepast en wordt het Werelderfgoed actief uitgedragen naar de samenleving. In dit managementplan worden de activiteiten benoemd voor de beleidsmatige bescherming en beheersmatige bescherming van de OUV en voor het uitdragen van de waarden en betekenis van de Koloniën van Weldadigheid.

De lange termijn strategie voor alle Koloniën is gericht op behoud en versterking van de OUV in alle Koloniën. De belangrijkste opgave voor de Koloniën van Weldadigheid is het leefbaar houden van de gebieden en het zoeken en inpassen van nieuwe economische impulsen en ontwikkelingen. In de ontwikkelingsfilosofie past een strategie waarin de cultuurhistorische samenhang van de gebieden leidend en een inspiratiebron is voor een duurzame ontwikkeling.

De visie van de Site holders is dat de Koloniën een 'levend landschap' zijn, waarin ontwikkelingen mogelijk blijven, mits zij neutraal of ondersteunend zijn aan de OUV.

In de Koloniën wordt eerst de focus gelegd op de herbestemming van leegkomende panden vooraleer over te gaan tot restauratie. Daarbij past een herbestemming in lijn met landschappelijke structuren en de geschiedenis van de Koloniën.

Voor de financiering en verdeling van de kosten van de Koloniën van Weldadigheid als Werelderfgoed gelden als vertrekpunten dat iedere Kolonie zijn eigen kosten draagt voor de uitvoering van managementmaatregelen. Partijen dragen gezamenlijk de kosten voor de overall regie en coördinatie, inclusief de verplichtingen betreffende monitoring en periodieke rapportages.

Het verhaal van de Koloniën van Weldadigheid verdient het om gehoord te worden. De landschappen en gebouwen zijn het waard om bezocht te worden en maken het verhaal beleefbaar. De Site holders en Koloniemanagers geven gezamenlijk bekendheid aan dit algemene verhaal, aan de ligging, samenhang en uitstraling van de Koloniën. Dit gebeurt samen met de stakeholders die de bezoekerscentra in gaan richten in de Koloniën. Elke Kolonie vertelt daarbij zowel het gehele verhaal

van de Koloniën van Weldadigheid als geheel als het specifiek verhaal per Kolonie als onderdeel van de seriële en transnationale Werelderfgoed site.

3.1.2   Attributen

Er zijn drie categorieën attributen op drie verschillende schaalniveaus. Op het schaalniveau van het landschap als samenhangend totaal, op het niveau van de structuren (het grid) en op het niveau van representatieve gebouwen en beplanting:

De **basistypologie** van het landschap van de vrije kolonie van Weldadigheid;

Het **orthogonale grid** (structuren):

- Lanen: hoofdlanen en secundaire lanen;
- Waterstructuren: grachten en greppels;
- Toegepaste maatsysteem: perceel van 2,4 ha, later 2,8 ha oplopend tot 50 ha.

Representatieve gebouwen en beplanting:

- Koloniehuisjes;
- Dienstwoningen;
- Werkplaatsen;
- Collectieve boerderijen en vrijboerhoeven;
- Gebouwen van de Maatschappij van Weldadigheid;
- Religieuze gebouwen;
- Bejaardenoorden;
- Scholen;
- Begraafplaats.

Bovengenoemde elementen zijn afgebeeld op een attributenkaart (bijlage 1).

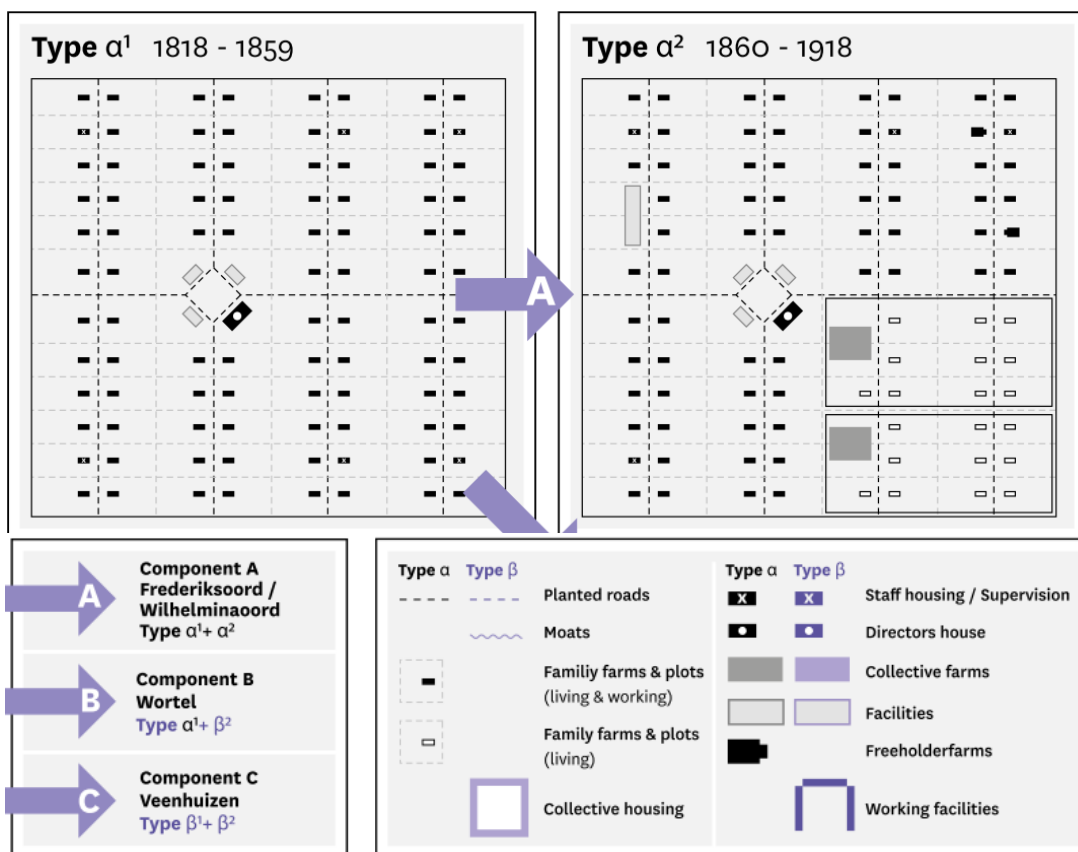
De *Component A*. Frederiksoord-Wilhelminaoord valt in drie deelgebieden uiteen: Frederiksoord, Wilhelminaoord en Vierdeparten. Alle drie deelgebieden maken deel uit van deze studie.

Voor alle *Components* is de typologie beschreven van de ruimtelijke opzet en ontwikkeling. *Component A*. Frederiksoord-Wilhelminaoord valt onder *Type α¹* en *Type α²* (figuur 19).

Type α¹ (1818-1859) bestaat uit een gepland agrarisch landschap met kleine agrarische bedrijven, gemeenschappelijk gebouwen en permanent toezicht bedoeld als kolonie voor arme gezinnen. De structuur bestaat uit drie doorlopende wegen met daarlangs gestandaardiseerde koloniehuisjes op percelen van 2,5 tot 3 hectare, afgewisseld met toezichterswoningen. Faciliteiten, zoals scholen, kerken en werkplaatsen waren centraal gesitueerd. Door herhaling in het wegenpatroon ontstond plaatselijk een orthogonaal raster.

Type α² (1860-1918) bestaat uit een geëvolueerd kleinschalige kolonielandschap (*Type α¹*) met collectieve boerderijen. Deze grote collectieve boerderijen werden binnen de bestaande structuur gepast. Daarnaast werden gebouwen met religieuze, educatieve en zorgfuncties binnen de bestaande structuur ingepast.

Figuur 19. Schematische weergave van de ruimtelijke opzet en ontwikkeling van de koloniën van het Type α^1 en Type α^2 . Bron: NN2020, p 45.

3.1.3 Beschrijving van de deelgebieden

Frederiksoord

Basistypologie - Frederiksoord is gekenmerkt als een vrije agrarische kolonie met koloniehuisen (*Typology a*), met relicten van landschapslagen van het type α^1 en α^2 .

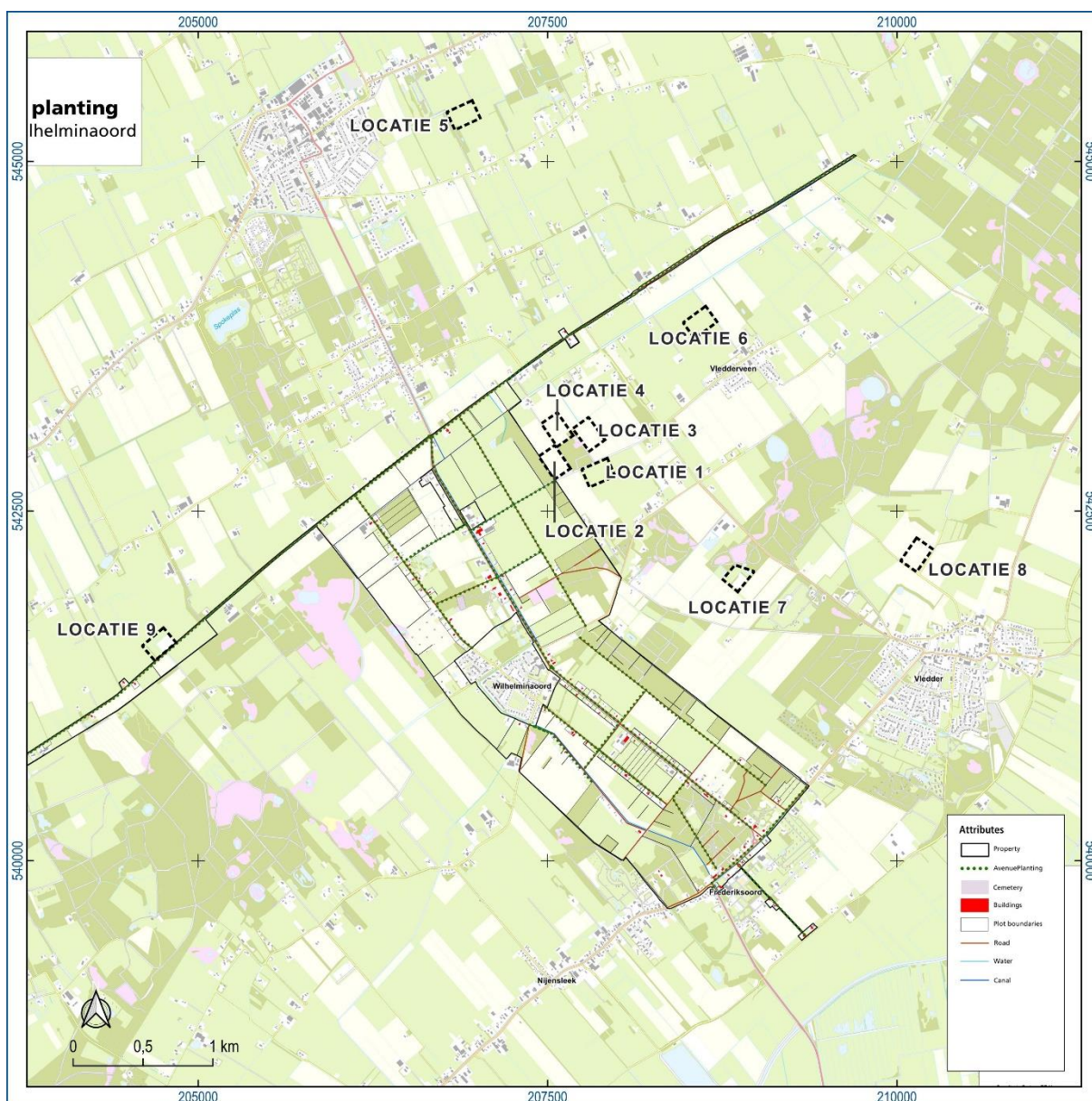
Structuur - De structuur is die van een vrije kolonie die hier bestaat uit lange parallel lopende linten met daarbinnen een kleinschalig verkaveling, die zich heeft gepast binnen de reeds bestaande structuur van het landgoed Westerbeekslot. Nieuwere faciliteiten en werkplaatsen pasten zich binnen de bestaande koloniestructuur.

Veel van de ruimtelijke structuur van de kolonie is nog aanwezig in het landschap: de rechtlijnige wegenstructuur versterkt door laanbeplanting bestaand uit verschillende boomsoorten, de assen met daarlangs de uniforme kleinschalige bebouwing, en de kleinschalige agrarische percelen.

In het wegenpatroon is duidelijk een hiërarchie herkenbaar: doorgaande hoofdwegen, met haaks daarop versprongen de verbindingswegen. Het onderscheid tussen hoofd- en verbindingswegen wordt versterkt door het type verharding; resp. verharde en onverharde wegen. Recent zijn een deel van de 62 duurzame koloniehuisen gebouwd op locaties van verdwenen koloniehuisen.

Representatieve gebouwen en beplanting - Ongeveer de helft van de oorspronkelijk koloniehuisjes is nog aanwezig, zij het gerestaureerd of aangepast aan de wensen van de huidige tijd. De kern van de

kolonie wordt gevormd door het Huis Westerbeeksloot, waar de kantoren van de kolonie waren gevestigd. In de directe omgeving vinden we ondersteunde faciliteiten, zoals Hotel Frederiksoord (1770), een postkantoor, dokterswoning (1910-1915) en twee dienstwoningen. Rond de Koningin Wilhelminalaan staat de voormalige Bosbouwschool (1887), het voormalige instituutshuis, de voormalige timmerwerkplaats en het voormalige trammagazijn.²⁷ Richting Wilhelminaoord ligt de boerderij Willem II (1865), die een uiting is van de opschaling die binnen de koloniën vanaf 1859 plaatsvond.

Figuur 20. Onderzoeklocaties geprojecteerd op de kaart met attributen binnen Component A. Frederiksoord-Wilhelminaoord. Zie ook bijlage 1.

²⁷ Steering group Colonies of Benevolence, 2020a, p 51-52.

Wilhelminaoord

Basistypologie - Wilhelminaoord is gekenmerkt als een vrije agrarische kolonie met koloniehuisen (*Typology a*), met relictten van landschapslagen van het type α^1 en α^2 .

Structuur - De ruimtelijke structuur van Wilhelminaoord bestaat uit parallelle linten, deels in het verlengde van die in Frederiksoord. Het toegepaste maatsysteem komt in uitdrukking in de nog aanwezige waterstructuren, kavelgrenzen en het patroon van wegen en paden die voor een groot deel zijn voorzien van laanbeplanting. De Kolonies zijn verbonden via de Koningin Wilhelminalaan en de daaraan parallel lopende laan en zijn tevens door de oorspronkelijk als vaarweg geplande kanaal Westerbeeksloot. Bij de kruising met de Koningin Wilhelminalaan maakt de Westerbeeksloot een haakse bocht naar links, waardoor de aanleg van een zwaairom nodig is om transportschepen (kielbakken) te laten keren. Deze zwaairom is nog steeds zichtbaar. De belangrijkste functie van de Westerbeeksloot is tegenwoordig irrigatie; door lage waterstanden kan er geen scheepvaart meer plaatsvinden. Langs beide lanen komt hetzelfde patroon van lintbebouwing terug, zij het met iets grotere kavels en dus grotere tussenafstanden (120 meter). Voorzieningen, vooral geconcentreerd aan de Koningin Wilhelminalaan, zijn complementair aan die van Frederiksoord. Vanaf 1859 werden, net als in Frederiksoord, grotere collectieve boerderijen – in Wilhelminaoord is dit de boerderij Prinses Marianne – binnen het rooster geïntroduceerd. Het patroon van de lanen is intact gebleven, met veel oudere bomen. Ondanks het feit dat halverwege de 20e eeuw alle Koloniehuisen aan de oostelijke parallellelaan, de Hooiweg, verdwenen zijn, is ongeveer 56% van de gezinsboerderijen overgebleven, iets meer dan in Frederiksoord.

Representatieve gebouwen en beplanting - Sommige voorzieningen in Wilhelminaoord verschilden van die in Frederiksoord, bijvoorbeeld de bejaardentehuizen Rustoord I en Rustoord II. Rustoord I bevat het eerste door de overheid geïnitieerde bejaardentehuis in Nederland (1893). In 1975 is het pand ingrijpend gerestaureerd en opgedeeld in vier woningen, die momenteel verhuurd zijn. In 1904 werd Rustoord II, grootschaliger in opzet, gerealiseerd. Na de bouw van een nieuw bejaardentehuis is het pand verbouwd tot Buitencentrum Wilhelminaoord, eigendom van de gemeente Den Haag, bestemd voor buiten- en natuureducatie op basisscholen. Het eenvoudige bakstenen kerkje met pastorie, op de grens van Frederiksoord en Wilhelminaoord, werd in 1851 gebouwd om te voldoen aan de verplichte kerkgang in de Koloniën. Tot 2009 was het in gebruik door de Nederlands Hervormde kerk. Tegenwoordig wordt het gebruikt voor feestelijke en culturele evenementen. Tot de ontbinding van de kerkfunctie bevatte de naast de kerk gelegen pastorie uit 1912 de woning van de dominee. De beplanting bij de kleine Koloniekerk en de pastorie omvat monumentale beuken en lindes, die er al sinds de bouw in 1851 staan. De voormalige school met schoolmeesterswoning in Wilhelminaoord, gebouwd in 1821, is nu een dubbele woning. De mandenmakerij/weverij/smederij aan de Wilhelminalaan bood de nodige alternatieve werkgelegenheid aan kolonisten die ongeschikt waren voor zware landbouwarbeid. Het gebouw biedt nu aangepaste woonvoorzieningen voor mensen met een autismespectrumstoornis.

Vierdeparten

Basistypologie – Vierdeparten is gekenmerkt als een vrije agrarische kolonie met koloniehuisen (*Typology a*), met relictten van landschapslagen van het type α^1 en α^2 .

De langgerekte structuur wordt gevormd door een bijna tien kilometer lang lint bestaande uit een weg met parallel daaraan een kanaal en aan weerszijden koloniehuisjes. Het lint verbindt de kolonie

Wilhelminaoord met Willemsoord in het zuidwesten en Boschoord in het noordoosten. De weg ligt iets verhoogd, doordat deze werd aangelegd met uit het kanaal opgeworpen grond.

De landschappelijke structuur en laanbeplanting is nog steeds aanwezig, maar van de koloniehuisjes resteren slechts nog enkele. De laan toont het concept van een theoretisch oneindige koloniestructuur.

De laanbeplanting van eiken langs de oorspronkelijke weg (aangelegd 1820) dateert uit de periode 1880-1900.

3.1.4 Archeologische waarden in relatie tot de OUV

Archeologische waarden met betrekking tot de periode van de kolonie worden niet expliciet onder de OUV benoemd. In het Managementplan wordt echter wel aangegeven dat deze waarden aanwezig kunnen zijn en mogelijk onderzoekswaardig zijn.²⁸ Er ontbreekt momenteel een goed beeld van de (te verwachten) archeologische waarden i.r.t. de kolonieperiode.

3.1.5 Autonome ontwikkelingen

De volgende autonome ontwikkelingen komen voor in het gebied:

- Er vindt nieuwbouw plaats van koloniewoningen aan de Hooiweg noord (hieronder kort toegelicht);
- Komende jaren worden twee nieuwe boringen uitgevoerd vanaf de locatie Wapse;
- Er is sprake van doorgaande productie van omliggende gasvelden;
- Er is sprake van doorgaande productiewaterinjectie vanaf locatie Nijensleek.

Korte toelichting nieuwbouw koloniewoningen Hooiweg noord

De nieuwbouw van koloniewoningen Hooiweg noord komt voort uit bestuurlijke afspraken die in 2018 zijn gemaakt om 62 koloniewoningen binnen de Kolonie Frederiksoord/Wilhelminaoord terug te bouwen. Om de koloniën Frederiksoord en Wilhelminaoord duidelijker te profileren als een uniek gebied met een geheel eigen identiteit wordt onder andere ingezet op het herstellen van oorspronkelijke landschapselementen. Binnen dit kader vindt de herbouw van verloren gegane koloniewoningen plaats onder de noemer 'Koloniewoningen van de Toekomst'. De nieuwbouw van 62 nieuwe koloniewoningen in het totale gebied van de vrije koloniën is voorzien in het managementplan van het nominatiedossier.

De aan de Hooiweg-noord voorgenomen ontwikkeling betreft het realiseren van acht koloniewoningen.²⁹ Aan de vormgeving van de koloniewoningen zijn duidelijke (welstands)eisen verbonden. In het kader van het hieraan ten grondslag liggende bestemmingsplan Beschermd dorpsgezicht Frederiksoord-Wilhelminaoord zijn daarover duidelijke afspraken gemaakt.

---

²⁸ Steering group Colonies of Benevolence, 2020b, p187.

²⁹ Ruimtelijkeplannen.nl; NL.IMRO.1701.572WPHooiwegNoord-0001

*Figuur 21. Verbeelding ontwerp bestemmingsplan Nieuwbouw koloniewoningen Hooiweg noord (21-05-2021).
Bron: Ruimtelijkeplannen.nl; NL.IMRO.1701.572WPHooiwegNoord-0001*

4 Voorgenomen activiteit

Vermilion is voornemens een mijnbouwlocatie in de omgeving van Vledderveen/Wilhelminaoord aan te leggen voor de opsporing en productie van aardgas. Deze mijnbouwlocatie heeft de naam "VDW". De aspecten van de voorgenomen activiteit worden hieronder toegelicht. Tot slot wordt aangegeven welke aspecten van invloed kunnen zijn op de OUV.

Mijnbouwlocatie

Vermilion heeft het voornemen om een nieuwe mijnbouwlocatie aan te leggen. De locatie heeft een afmeting van circa 200 meter bij 140 meter. De helft van de oppervlakte van een locatie wordt ingenomen door verharding van de boorlocatie zelf, de overige helft is gereserveerd voor landschappelijke inpassing. Ten behoeve van de aanleg wordt de locatie deels afgegraven. De diepte van de ontgraving is nog onbekend. De afgegraven teelaarde wordt in een grondwal rondom de locatie opgeslagen.

Na het afgraven wordt de mijnbouwlocatie voorzien van een terreinverharding (asfalt) en een gesloten hekwerk. Het ontwerp van de mijnbouwlocatie en de bedrijfsvoering zijn erop gericht om bodem, grond- en oppervlaktewaterverontreiniging te voorkomen. Er wordt een watergang aangelegd en waarschijnlijk aangesloten op nabij de locatie gelegen bestaande watergangen. Tijdens de boorfase zal op de locatie een tijdelijke fakkelinstallatie geplaatst worden. Tijdens de winning is er géén permanente fakkelinstallatie aanwezig.

Figuur 22. Visualisatie van een mijnbouwlocatie met toegangsweg, omwalling, watergang, terreinverharding en gaswininstallatie.

Figuur 23. Locatie Vinkega als referentie voor een mijnbouwlocatie. Bron: Google Streetview.

Toegangsweg

Zowel voor de aanlegfase, de boorfase als later bij onderhoudswerkzaamheden is het van belang dat de locatie goed toegankelijk is, ook met zwaarder transport. Hiervoor zal een toegangsweg aangelegd worden, vanaf de locatie naar de dichtstbijzijnde doorgaande weg. Afhankelijk van de gekozen mijnbouwlocatie zal deze toegangsweg nader worden bepaald.

Boren van de put(ten)

Ten behoeve van de boring wordt tijdelijk (gedurende ongeveer twee maanden per boring) een mobiele boorinstallatie op de mijnbouwlocatie geplaatst. De boorwerkzaamheden vinden plaats in een continuooster (24 uur per dag, 7 dagen per week). Tenslotte wordt de put afgewerkt met een ondergrondse veiligheidsafsluiter en voorzien van een spuitkruis (X-mas tree).

Figuur 24. Boring vanaf mijnbouwlocatie Wapse.

Figuur 25. Voorbeeld van een spuitkruis, mijnbouwlocatie De Hoeve.

Affakkelen aardgas tijdens testen

Bij het testen van de put is het nodig geproduceerd gas af te fakkelen via een tijdelijk op te stellen fakkelinstallatie op de locatie. De testen kunnen enkele dagen of weken duren en worden zo veel mogelijk beperkt tot de dag-periode.

Verbinding mijnbouwlocatie met de gastransportleiding

Om het gewonnen aardgas van de locatie te kunnen transporteren naar de afnemer, wordt vanaf de mijnbouwlocatie een ondergrondse gastransportleiding aangelegd. De nieuwe gastransportleiding heeft een diameter van circa 30 centimeter. Voor wat betreft het tracé van de pijpleiding bestaan de varianten uit een directe aansluiting op de bestaande gastransportleiding van Vermilion tussen Wapse en Vinkega, of een geheel nieuwe leiding parallel aan de bestaande leiding naar de locatie Vinkega. Er zijn twee opties voor de aanleg van de gastransportleiding:

- Middels een horizontale boring wordt de leiding aangesloten. Hiervoor wordt een verzend- en ontvangstuil gegraven;

- Middels een sleuf gegraven tot circa 1,5 meter onder maaiveld die, indien nodig, drooggehouden wordt door het toepassen van bemaling. In deze sleuf wordt de gastransportleiding gelegd.

Productie-installatie

Voor het in productie nemen van de locatie VDW dienen op de locatie de hiervoor benodigde productie-installaties te worden geplaatst. Daarnaast zal op de locatie bovengronds leidingwerk worden geplaatst om installaties aan te sluiten op de geboorde put(ten) en op de gastransportleiding en verschillende opslagtanks (bijvoorbeeld voor productiewater).

Figuur 26. Voorbeeld productie-installatie

Productie van aardgas

De mijnbouwlocatie VDW zal onbemand zijn en op afstand voortdurend worden bewaakt. Het aardgas wordt getransporteerd via een ondergrondse gastransportleiding. De productiefase heeft een duur van maximaal 30 jaar.

Verwijderingsfase

Als de locatie definitief wordt verlaten wordt deze opgeruimd en in overleg met de landeigenaar in oorspronkelijke staat opgeleverd. De installaties worden gedemonteerd, gereinigd en afgevoerd. De put(ten) worden conform de daarvoor geldende regels afgedicht.

Aspecten van mogelijk invloed op de OUV

Per bovengenoemd aspect wordt in onderstaande tabel (tabel 4) aangegeven welk soort verandering er kan plaatsvinden (voor soort veranderingen zie ook tabel 1).

aspect	mogelijke invloed op OUV
Mijnbouwlocatie	Orthogonale grid, dat tot uitdrukking komt in het patroon van verkaveling, laanbeplating, wegen en waterlopen; Visuele effecten; Historische landschappelijk karakter; Archeologische waarden.
Toegangsweg	Lawaai of geluidskwaliteit; Gebruik en toegankelijkheid; Orthogonale grid, dat tot uitdrukking komt in het patroon van verkaveling, laanbeplating, wegen en waterlopen; Historische landschappelijk karakter; Visuele effecten; Archeologische waarden.
Affakkelen	Visuele effecten
Verbinding mijnbouwlocatie met de gastransportleiding	Archeologische waarden
Aanleg- en verwijderingsfase	Lawaai of geluidskwaliteit;

Tabel 4. Aspecten die invloed kunnen hebben op de OUV.

Visuele effecten

Van de genoemde aspecten beslaan het affakkelen en de verwijderingsfase een zeer korte periode. Het affakkelen duurt enkele dagen of weken per put en wordt zoveel mogelijk beperkt tot de dag-periode. Omdat dit leidt tot een tijdelijke visuele verandering is dit aspect steeds met 0 beoordeeld in de effectbeoordeling (geen visuele verandering). De visuele veranderingen tijdens de productiefase, dus de aanwezigheid van de mijnbouwlocatie, zijn wel meegenomen in de effectbeoordeling.

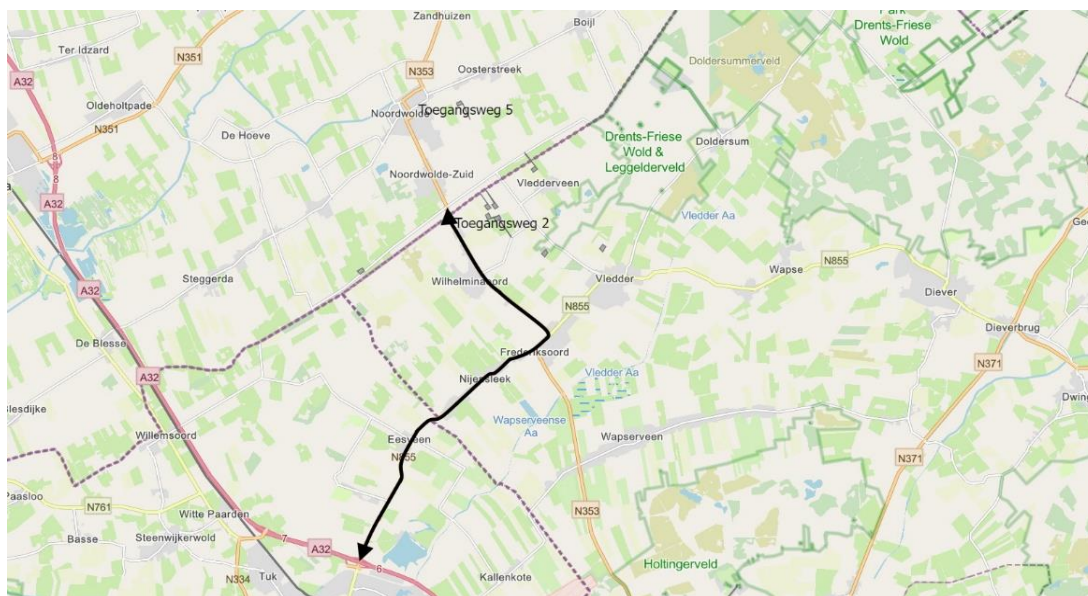
Lawaai of geluidskwaliteit

In het Deelrapport geluid van de MER VDW, 1^e fase zijn de akoestische effecten beoordeeld per locatie: Tijdens de opbouw- en afbraakfase is op basis van eerder projecten van Vermilion een indicatieve geluidcontour te verwachten van 65 dB(A) op ca. 150 meter voor maximaal 50 dagen in de opbouw-/afbraakfase. Tijdens de boorfase is een indicatieve geluidcontour te verwachten van 60 dB(A) etmaalwaarde op ca. 250 meter in de boorfase. Tijdens de productiefase is in de productiefase een indicatieve geluidcontour te verwachten van 40 dB(A) etmaalwaarde op ca. 300 meter afstand. Uit de effectbeschrijving blijkt dat er in de opbouw- en boorfase geen knelpunten optreden. In de productiefase kunnen bij de locaties 1, 4, 5 en 9 knelpunten optreden. Het gaat hierbij om geluidgevoelige gebouwen die binnen een straal van 300 meter van de gaswinningslocatie liggen. Hiervan bevinden zich rond de locaties 1 en 4 geluidgevoelige objecten binnen de bufferzone van het Werelderfgoedgebied. Omdat geen van deze objecten is aangemerkt als attribuut en geen van de geluidgevoelige gebouwen zich binnen het Werelderfgoedgebied bevindt zijn deze aspecten niet meegenomen in de effectbeoordeling.

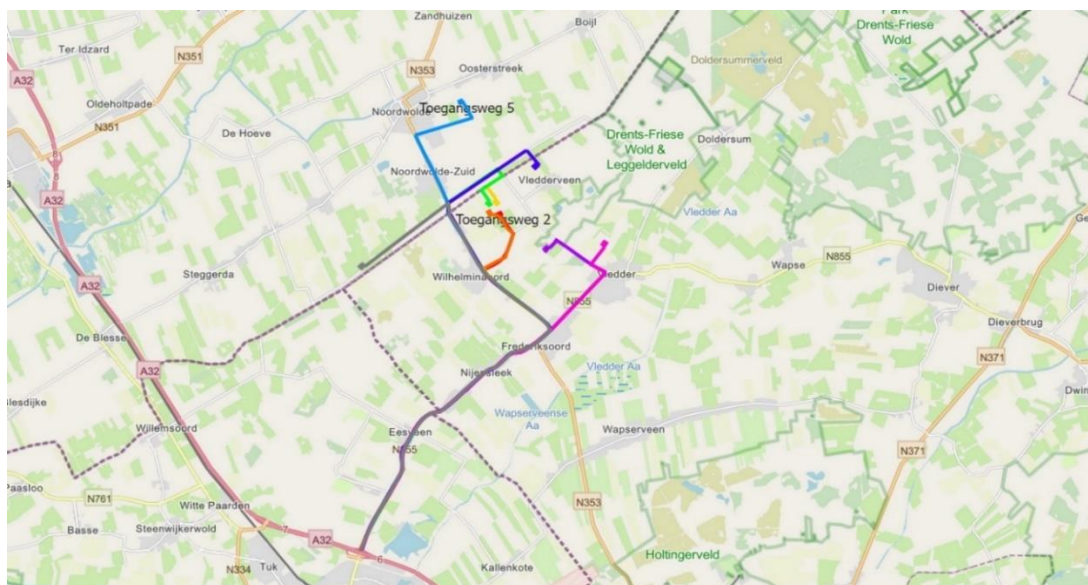
Verkeer

In het deelrapport van de m.e.r. Effectbeoordeling Verkeer zijn de effecten van de aan- en afrijdroutes van de mijnbouwlocaties beschreven.³⁰ Er wordt in de effectbeoordeling onderscheid gemaakt in een algemene aan- en afrijdroutes en de routes per mijnbouwlocatie.

De algemene route betreft het deel vanaf de A32, via de provinciale wegen N855 en de N353 tot aan de kruising met de Westvierdeparten (figuur 27). De aan- en afrijdroutes van de mijnbouwlocaties sluiten hier op aan (figuur 28).

Figuur 27. Algemene aan- en afrijroute mijnbouwlocaties. Bron: VDW Effectbeoordeling Verkeer.

Figuur 28. Aan- en afrijroute mijnbouwlocaties. Bron: VDW Effectbeoordeling Verkeer.

³⁰ Hoekstra en De Vries, 2021.

Binnen de *property* loopt de routing van en naar locatie 1 en 2 over de Majoor van Swietenlaan, via de Koningin Wilhelminalaan naar de Boergrub. Hier slaat het verkeer af naar de mijnbouwlocaties. Volgens het deelrapport worden aanvullende maatregelen, zoals aanpassing van het wegprofiel, niet nodig geacht.

De routing van en naar locatie 3 en 4 en 6 loopt binnen de *property* over de Majoor van Swietenlaan, via de Koningin Wilhelminalaan en Oostvierdeparten naar de Grensweg. Hier slaat het verkeer af naar de mijnbouwlocaties 3 en 4. Het verkeer voor locatie 6 slaat af op Oostvierdeparten. Voor het traject Oostvierdeparten worden voor deze drie locaties aanvullende maatregelen nodig geacht die gerelateerd zijn aan het smalle wegprofiel en het feit dat er weinig tot geen uitwijkmogelijkheden zijn.

Binnen de *property* loopt de routing van en naar locatie 5 over de Majoor van Swietenlaan en de Koningin Wilhelminalaan. Volgens het deelrapport worden aanvullende maatregelen, zoals aanpassing van het wegprofiel, niet nodig geacht.

De routing van locatie 7 en locatie 8 loopt binnen de *property* over de Majoor van Swietenlaan en Vledderweg. Volgens het deelrapport worden aanvullende maatregelen, zoals aanpassing van het wegprofiel, niet nodig geacht.

Binnen de *property* loopt de routing van locatie 9 over de Majoor van Swietenlaan, via de Koningin Wilhelminalaan en Westvierdeparten. Volgens het deelrapport worden aanvullende maatregelen, zoals aanpassing van het wegprofiel, niet nodig geacht.

Voor alle routes geldt dat er binnen de *property* geen lichthinder wordt verwacht. De effecten van trillingen veroorzaakt door zwaar verkeer op de koloniewoningen zijn onbekend en niet opgenomen in de effectbeoordeling. Deze omissie is opgenomen in hoofdstuk 8 Leemten in kennis.

Archeologische waarden

Er kan nog geen definitieve effectbeoordeling plaatsvinden ten aanzien van de archeologische waarden. Momenteel worden deze in opdracht van de Provincie Drenthe geïnventariseerd. Op basis van de eerste bevindingen en bestudering van historisch kaartmateriaal blijkt dat geen van de locaties op of in de directe omgeving van een erf van een (voormalige) koloniewoning of ander bouwwerk uit de kolonieperiode ligt.

De voorlopige conclusie is dat er geen aanwijzingen zijn dat er verandering plaatsvindt in archeologische resten die samenhangen met de OUV.

5 Effectbeschrijving en –beoordeling

In dit hoofdstuk worden de mogelijke effecten van de locatiealternatieven op de uitzonderlijke universele waarde van de Koloniën van Weldadigheid beschreven en beoordeeld.

Hoe de effectbeschrijving en –beoordeling wordt meegenomen in de gefaseerde besluitvorming is uiteengezet in hoofdstuk 1.

Per locatie wordt het effect beoordeeld volgens het *criterium schaal en ernst* van de verandering op het schaalniveau van het locatiealternatief. Vervolgens wordt gekeken naar het criterium *omvang van het effect*, waarbij de totale omvang van het effect wordt beoordeeld op het schaalniveau van de gehele Kolonie van Weldadigheid. Ten slotte wordt een inschatting gemaakt van het risico op aantasting van de OUV.

5.1 Locatie 1

LOCATIE 1	basistypologie	orthogonale grid	representatieve gebouwen en beplanting	omvang effect of totale impact
Integriteit				
compleetheid	0	0	0	neutraal
gaafheid	0	2	0	matig effect
Authenticiteit				
vorm en ontwerp	0	0	0	neutraal
materiaal en substantie	0	0	0	neutraal
gebruik en functie	0	0	0	neutraal
locatie en positionering	2	0	0	matig effect
beleving	0	2	0	matig effect

Tabel 5. Score schaal en ernst van de verandering per attribuut van locatie 1.

Schaal en ernst van de verandering

Integriteit

- Wat betreft de *basistypologie* treedt er geen verandering op in de compleetheid of gaafheid. De karakteristieke landschapstypologie van de KvW in hun bloeiperiode wordt niet aangetast omdat de activiteit van de locatie zich buiten het Werelderfgoed bevindt. Er worden geen aanzienlijke delen van elementen verwijderd of verwaarloosd.
- Wat betreft het *orthogonale grid* treedt er geen verandering op in de compleetheid. Er worden geen aanzienlijke delen van elementen verwijderd of verwaarloosd. We treedt er een kleine verandering op in de gaafheid. De locatie ligt in de bufferzone, direct buiten het Werelderfgoedgebied aan de P.W. Janssenlaan. Deze laan is als attribuut aangemerkt en is één van de beplante wegen die samen met andere elementen het orthogonale grid vormt. Kenmerkend voor deze lanen zijn de doorzichten tussen de laanbomen door op het achterliggende kolonielandschap. Locatie 1 heeft

invloed op de gaafheid van de laan doordat deze hier niet meer vrij in het landschap ligt en het doorzicht op het aangrenzende landschap wordt beperkt. De verandering is als klein aangemerkt, omdat deze betrekking heeft op een enkel landschappelijk element of structuur, namelijk de beplante weg of laan.

- Wat betreft de *representatieve gebouwen of beplanting* treedt er geen verandering op in de compleetheid of gaafheid. Er vinden geen fysieke veranderingen plaats in gebouwen of beplanting.
- Naar verwachting treden er geen veranderingen op in archeologische waarden die samenhangen met de OUV, omdat ter plaatse van de locatie geen archeologische resten van die aard worden verwacht.

De totale impact van Locatie 1 op de integriteit is als matig beoordeeld.

Authenticiteit

- Wat betreft de *basistypologie* treedt er een verandering op in de authenticiteit. Door de aanleg van locatie 1 wordt de zichtbare en fysieke relatie tussen de structuren en elementen verminderd, waardoor het systeem en de context minder goed begrepen kunnen worden. Deze verandering is van invloed op de doorzichten vanaf de Boergrub op de P.W. Janssenlaan en visa versa, en heeft een beperkte invloed op de leesbaarheid van het historisch-landschappelijk karakter. Locatie 1 leidt niet tot verandering van het aanzicht van de attributen binnen de *property*.
- Wat betreft het *orthogonale grid* treedt een verandering op in de locatie en positionering en de beleving. De P.W. Janssenlaan maakt deel uit van de beplante wegen die samen met andere elementen het orthogonale grid vormt. De laan ligt nu vrij in agrarisch gebied, met doorzichten op agrarische percelen en vrij zicht op de laan vanuit de omgeving. De aanleg van locatie 1 wordt gezien als kleine verandering ten aanzien van de beleving van de laan, omdat deze betrekking heeft op slechts een enkel belangrijk historisch-landschappelijk element.
- Wat betreft de *representatieve gebouwen of beplanting* treedt er geen verandering op in de authenticiteit.

De totale impact van Locatie 1 op de authenticiteit is als matig beoordeeld.

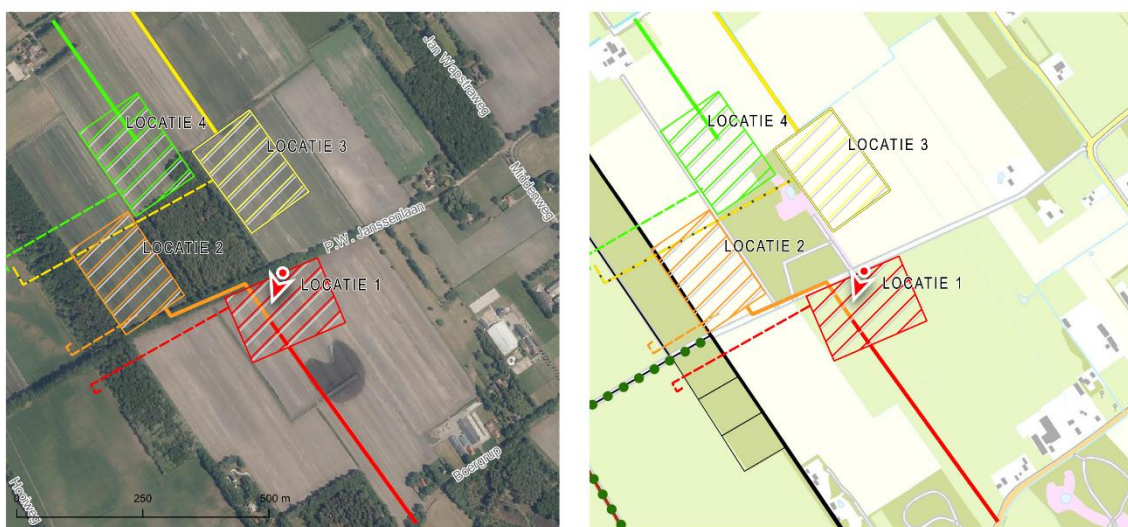

Figuur 29. Algemeen beeld van de P.W. Janssenlaan gezien vanuit de property richting locaties 1 t/m 4.

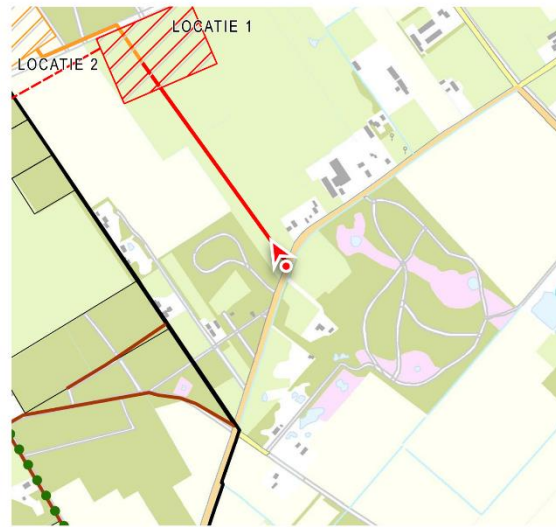
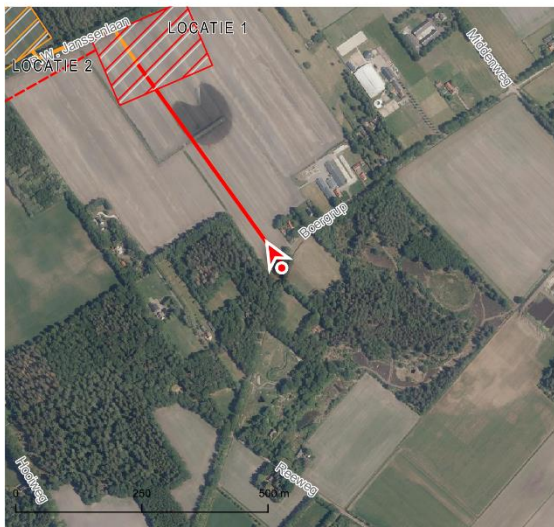

Figuur 30. Zicht over de P.W. Janssenlaan gezien door de bosstrook tegen de oostrand van de property richting locaties 1 t/m 4.

Figuur 31. Locatie 1 ligt in de bufferzone van de property, direct naast de P.W. Janssenlaan. Door de aanleg van locatie 1 ligt de laan hier niet meer vrij in het landschap en wordt het doorzicht op het aangrenzende landschap beperkt. Dit heeft invloed op de gaafheid van de laan zelf (het karakter verandert plaatselijk) en op de beleving van het aangrenzende landschap.

Figuur 32. Locatie 1 (nr.1 op foto) is vanaf de openbare wegen in de omgeving zichtbaar vanaf de Boergrup (geen attribuut en buiten de property gelegen). Door de aanleg van locatie 1 wordt het zicht vanaf de Boergrup op de P.W. Jansenlaan verminderd.

Omvang van het effect of totale impact

De activiteit op Locatie 1 leidt tot kleine veranderingen in de integriteit en authenticiteit van twee van de drie attributcategorieën, namelijk het de basistypologie en het orthogonale grid. Vanwege het grote belang van het de basistypologie en het orthogonale grid voor de OUV is de omvang van het effect als **matig** geclassificeerd.

Risico-inschatting

De inschatting is dat de ontwikkelingen met een matig effect een behoorlijk risico betekenen voor het behoud van de OUV. De kans bestaat dat het erfgoed daadwerkelijk gevaar zal lopen.

5.2 Locatie 2

LOCATIE 2	basistypologie	orthogonale grid	representatieve gebouwen en beplanting	omvang effect of totale impact
Integriteit				
completeheid	0	0	0	neutraal
gaafheid	0	2	1	matig effect
Authenticiteit				
vorm en ontwerp	0	0	0	neutraal
materiaal en substantie	0	3	1	groot effect
gebruik en functie	0	1	0	gering effect
locatie en positionering	3	0	0	groot effect
beleving	0	2	1	matig effect

Tabel 6. Score schaal en ernst van de verandering per attribuut van locatie 2.

Schaal en ernst van de verandering

Integriteit

- Wat betreft de *basistypologie* treedt er geen verandering op in de completeheid of gaafheid. De karakteristieke landschapstypologie van de KvW in hun bloeiperiode wordt niet aangetast omdat de activiteit van de locatie zich buiten het Werelderfgoed bevindt. Er worden geen aanzienlijke delen van elementen verwijderd of verwaarloosd.
- Wat betreft het *orthogonale grid* treedt er een kleine verandering op in de gaafheid. De locatie ligt in de bufferzone, direct buiten het Werelderfgoedgebied aan de P.W. Janssenlaan. Deze laan is als attribuut aangemerkt en is één van de beplante wegen die samen met andere elementen het orthogonale grid vormt. Kenmerkend voor deze lanen is dat ze onverhard zijn en doorzichten bieden tussen de laanbomen door op het achterliggende kolonielandschap. Locatie 2 heeft invloed op de gaafheid van de laan: het onverharde deel verdwijnt over een afstand van ca. 160 meter; enkele laanbomen worden verwijderd aan de noord- en zuidzijde; aan de noordzijde ligt een deel van de laan niet meer vrij in het landschap en worden doorzichten op het aangrenzende landschap beperkt.

De verandering is als klein aangemerkt, omdat deze betrekking heeft op een enkel landschappelijk element of structuur, namelijk de beplante weg.

- Wat betreft de *representatieve gebouwen of beplanting* treedt er een verandering op in de compleetheid of gaafheid door het kappen van enkele bomen in de laanbeplanting ten behoeve van de ontsluitingsweg. Deze verandering in gaafheid is als minimaal aangemerkt omdat het kappen betrekking heeft op één landschappelijk element, namelijk de beplante weg, en deze als zodanig herkenbaar blijft.
- Naar verwachting treden er geen veranderingen op in archeologische waarden die samenhangen met de OUV, omdat ter plaatse van de locatie geen archeologische resten van die aard worden verwacht.

De totale impact van Locatie 2 op de integriteit is als matig beoordeeld.

Authenticiteit

- Wat betreft de *basistypologie* treedt er een verandering op in de authenticiteit, ten aanzien van de locatie en positionering. De P.W. Janssenlaan maakt deel uit van de beplante wegen die samen met andere elementen het orthogonale grid vormt. De laan ligt nu vrij in agrarisch gebied, met doorzichten op agrarische percelen en vrij zicht op de laan vanuit de omgeving. Door de aanleg van locatie 2 wordt de zichtbare en fysieke relatie tussen de structuren en elementen verminderd, waardoor het systeem en de context minder goed begrepen kunnen worden. Omdat deze verandering van invloed is op meerdere attributen, namelijk de doorzichten vanaf de attribuut Oostvierdeparten op de P.W. Jansenlaan en visa versa is deze verandering als matig beoordeeld.
- Ten aanzien van het *orthogonale grid* treedt er verandering op in het materiaal van de beplante wegen. De nu onverharde P.W. Janssenlaan zal deels verhard worden om te dienen als ontsluitingsweg. Dit wordt gezien als een matige invloed op het historisch-landschappelijk karakter en de beleving van het orthogonale grid. Ook het gebruik en de functie verandert plaatselijk door de aanleg van de ontsluitingsweg. De laan die nu wordt gebruikt door voornamelijk recreanten en plaatselijk agrarische verkeer, zal over een korte lengte worden gebruikt door (zwaar) werkverkeer. Omdat het gebruik slechts betrekking heeft op een klein deel van de laan wordt dit gebruik (criterium gebruik en functie) gezien als een geringe verandering.
- Wat betreft de *representatieve gebouwen of beplanting* treedt er een verandering op in de authenticiteit door het kappen van enkele bomen in de laanbeplanting aan de noord- en zuidzijde ten behoeve van de ontsluitingsweg. Deze verandering die invloed heeft op de substantie en de beleving van de laan zelf is als minimaal aangemerkt omdat deze betrekking heeft op één element.

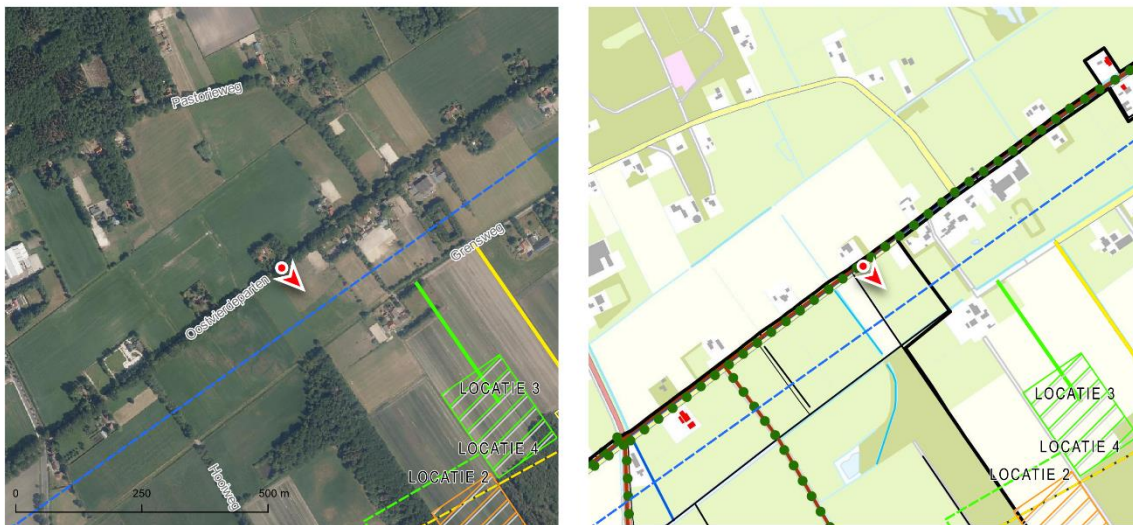
De totale impact van Locatie 2 op de authenticiteit is als groot beoordeeld.

Figuur 33. P.W. Janssenlaan gezien vanaf de grens van de property in de richting van de bufferzone. Links van de laanbeplanting, voor het bosje op de achtergrond, locatie 2. Ten behoeve van de ontsluitingsweg worden enkele laanbomen gekapt en een deel van het pad verhard. Dit heeft invloed op de gaafheid en authenticiteit van de laan. Door de aanleg van locatie 2 ligt de laan hier niet meer vrij in het landschap en wordt het doorzicht op het aangrenzende landschap beperkt. Dit heeft invloed op de gaafheid van de laan zelf (het karakter verandert plaatselijk) en op de beleving van het aangrenzende landschap.

Figuur 34. Vanaf de P.W. Janssenlaan is in noordelijke richting een klein deel van de laanbepplanting van Oostvierdeparten zichtbaar (nr. 1). De aanleg van locatie 2 beperkt het zicht vanaf de P.W. Janssenlaan op Oostvierdeparten en wordt de zichtbare en fysieke relatie tussen de structuren en elementen verminderd, waardoor het systeem en de context minder goed begrepen kunnen worden. Ook het zicht vanaf Oostvierdeparten op de P.W. Janssenlaan speelt hierin een rol (volgende afbeelding).

Figuur 35. Locatie 2 gezien vanaf Oostvierdeparten. Door de aanleg van locatie 2 wordt het zicht vanaf Oostvierdeparten (attribuut en gelegen binnen de property) op de P.W. Janssenlaan (nr.1) beperkt.

Omvang van het effect of totale impact

De activiteit op locatie 2 leidt op meerdere vlakken tot een matige verandering van de integriteit en authenticiteit van twee van de drie attributcategorieën, namelijk de basistypologie en het orthogonale grid, en een minimale verandering in de gaafheid en authenticiteit van de representatieve gebouwen en beplanting. Vanwege het grote belang van de basistypologie, het orthogonale grid en de representatieve gebouwen en beplanting voor de OUV is de omvang van het effect als **groot** geclassificeerd.

Risico-inschatting

De inschatting is dat de ontwikkelingen met een groot effect een wezenlijk risico betekenen voor het behoud van de OUV. Het erfgoed loopt daadwerkelijk gevaar.

5.3 Locatie 3

LOCATIE 3	basistypologie	orthogonale grid	representatieve gebouwen en beplanting	omvang effect of totale impact
Integriteit				
completeheid	0	0	0	neutraal
gaafheid	0	2	0	matig effect
Authenticiteit				
vorm en ontwerp	0	0	0	neutraal
materiaal en substantie	0	0	0	neutraal
gebruik en functie	0	0	0	neutraal
locatie en positionering	1	0	0	gering effect
beleving	0	2	0	matig effect

Tabel 7. Score schaal en ernst van de verandering per attribuut van locatie 3.

Schaal en ernst van de verandering

Integriteit

- Wat betreft de *basistypologie* treedt er geen verandering op in de completeheid of gaafheid. De karakteristieke landschapstypologie van de KvW in hun bloeiperiode wordt niet aangetast omdat de activiteit van de locatie zich buiten het Werelderfgoed bevindt. Er worden geen aanzienlijke delen van elementen verwijderd of verwaarloosd.
- Wat betreft het *orthogonale grid* treedt er een minimale verandering op in de gaafheid. De locatie ligt op enige afstand buiten het Werelderfgoedgebied ten noorden van de P.W. Janssenlaan. Deze laan is één van de beplante wegen die samen met andere elementen het orthogonale grid vormt. Kenmerkend voor deze lanen zijn de doorzichten tussen de laanbomen door op het achterliggende koloniellandschap. Locatie 3 heeft invloed op de gaafheid van de laan doordat het doorzicht op het aangrenzende agrarische landschap wordt beperkt. De verandering is als minimaal aangemerkt,

omdat deze betrekking heeft op een enkele landschappelijk element of structuur en omdat locatie 3 niet direct op de laan aansluit.

Het aanbrengen verharding voor uitwijkmogelijkheden op Oostvierdeparten heeft effect op de gaafheid van de laan. Dit leidt tot een geringe verandering in het profiel van de weg. Samen met de verandering rondom de P.W. Jansenlaan leidt dit tot een matig effect.

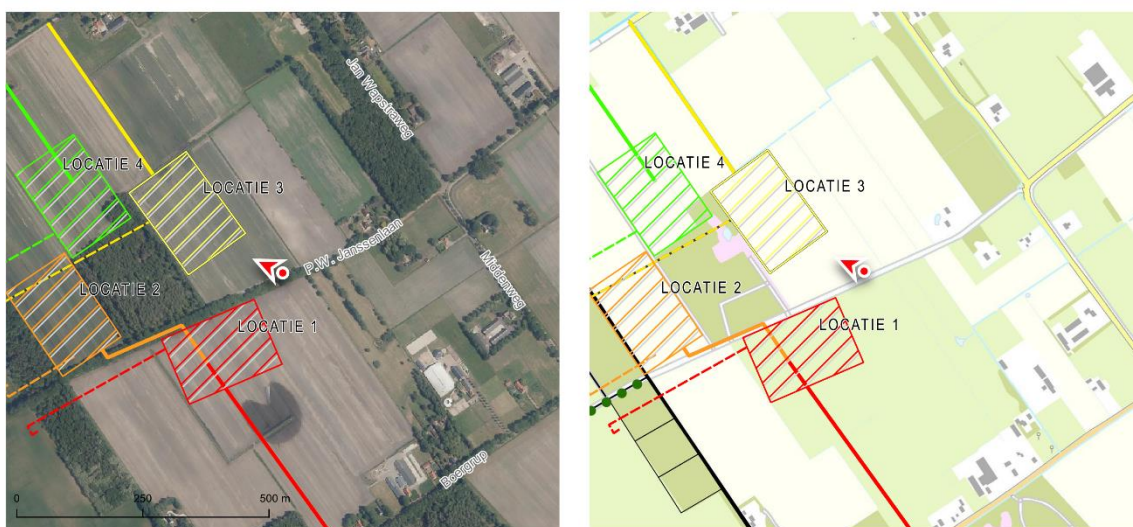
- Wat betreft de *representatieve gebouwen of beplanting* treedt er geen verandering op in de compleetheid of gaafheid. Er vinden geen fysieke veranderingen plaats in gebouwen of beplanting.
- Naar verwachting treden er geen veranderingen op in archeologische waarden die samenhangen met de OUV, omdat ter plaatse van de locatie geen archeologische resten van die aard worden verwacht.

De totale impact van Locatie 3 op de integriteit is als matig beoordeeld.

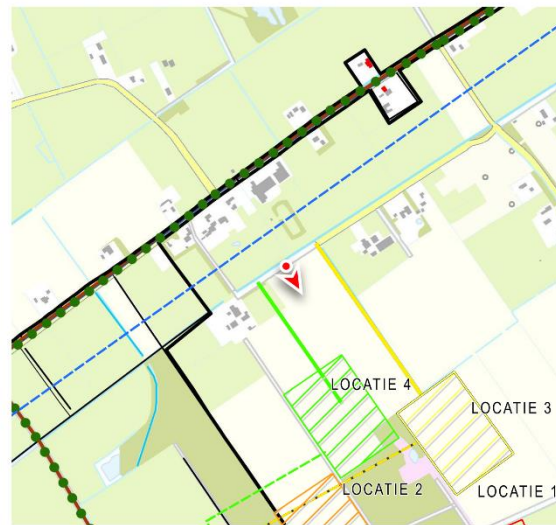
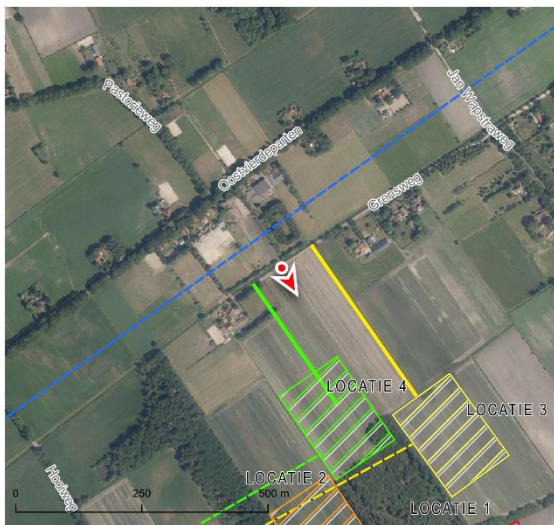
Authenticiteit

- Wat betreft de *basistypologie* treedt er een verandering op in de locatie en positionering. De P.W. Janssenlaan maakt deel uit van het de beplante wegen die samen met andere elementen het orthogonale grid vormt. De laan ligt nu vrij in agrarisch gebied, met doorzichten op agrarische percelen. Zowel het zicht vanaf de laan op andere delen van de property, als het zicht vanuit de omgeving op dit deel van de laan is zeer beperkt. De zichtbare en fysieke relatie tussen de structuren en elementen wordt namelijk al beperkt door bebouwing en opgaand groen in de omgeving. Door de aanleg van locatie 3 wordt deze beperkt aanwezige relatie verminderd; deze verandering is als zeer gering beoordeeld.
- Ten aanzien van het *orthogonale grid* treedt er een verandering op in de beleving. De aanleg van locatie 3 leidt tot een verandering van de beleving van het historische-landschappelijk karakter. Doordat locatie 3 op enige afstand van de attributen van de property ligt is deze invloed beperkt.
- Wat betreft de *representatieve gebouwen of beplanting* treedt er geen verandering op.

De totale impact van Locatie 3 op de authenticiteit is als matig beoordeeld.

Figuur 36. De zuidrand van locatie 3 ligt circa 60 m ten noorden van P.W. Janssenlaan. Op de achtergrond de beplanting langs de Grensweg (nr. 1). Locatie 3 heeft invloed op de gaafheid van de laan doordat het doorzicht op het aangrenzende agrarische landschap wordt beperkt. Het zicht vanuit de property, vanaf Oostvierdeparten, op locatie 3 is zeer beperkt. De (erf)beplanting langs de Grensweg (nr. 1) en Oostvierdeparten zorgt ervoor dat het zicht vanaf de P.W. Janssenlaan op Oostvierdeparten en visa versa vrijwel geheel ontnomen wordt.

Figuur 37. Locatie 3 op de linkerhelft van de foto gezien vanaf Grensweg. Op de achtergrond de laanbeplanting van de P.W. Janssenlaan (nr.1). De bebouwing en (erf)beplanting langs de Grensweg en Oostvierdeparten ontnemen vrijwel geheel het zicht vanaf Oostvierdeparten op locatie 3.

Omvang van het effect of totale impact

De activiteit op locatie 3 leidt tot een kleine verandering van de integriteit en authenticiteit van twee van de drie attributcategorieën, namelijk de basistypologie en het orthogonale grid. Vanwege het grote belang van de basistypologie en het orthogonale grid voor de OUV is de omvang van het effect als **matig** geclassificeerd.

Risico-inschatting

De inschatting is dat de ontwikkelingen een beperkt risico betekenen voor het behoud van de OUV en de kans dat het erfgoed potentieel of daadwerkelijk gevaar zal lopen.

5.4 Locatie 4

LOCATIE 4	basistypologie	orthogonale grid	representatieve gebouwen en beplanting	omvang effect of totale impact
Integriteit				
completeheid	0	0	0	neutraal
gaafheid	0	1	0	gering effect
Authenticiteit				
vorm en ontwerp	0	0	0	neutraal
materiaal en substantie	0	0	0	neutraal
gebruik en functie	0	0	0	neutraal
locatie en positionering	0	0	0	neutraal
beleving	0	2	0	matig effect

Tabel 8. Score schaal en ernst van de verandering per attribuut van locatie 4.

Schaal en ernst van de verandering

Integriteit

- Wat betreft de *basistypologie* treedt er geen verandering op in de completeheid of gaafheid. De karakteristieke landschapstypologie van de KvW in hun bloeiperiode wordt niet aangetast omdat de activiteit van de locatie zich buiten het Werelderfgoed bevindt. Er worden geen aanzienlijke delen van elementen verwijderd of verwaarloosd.
- Wat betreft het *orthogonale grid* treedt er een minimale verandering op in de gaafheid. De locatie ligt op enige afstand buiten het Werelderfgoedgebied ten noorden van de P.W. Janssenlaan. Deze laan is één van de beplante wegen die samen met andere elementen het orthogonale grid vormt. Kenmerkend voor deze lanen zijn de doorzichten tussen de laanbomen door op het achterliggende kolonielandschap. Locatie 4 heeft een zeer beperkte invloed op de gaafheid van de laan doordat het doorzicht op het aangrenzende agrarische landschap enigszins wordt beperkt. De verandering is als minimaal aangemerkt, omdat locatie 4 beperkt zichtbaar is vanaf de betreffende laan. Het aanbrengen verharding voor uitwijkmogelijkheden op Oostvierdeparten heeft effect op de

gaafheid. Dit leidt tot een geringe verandering in het profiel van de weg. Samen met veranderingen rond de P.W. Janssenlaan leidt dit tot een gering effect.

- Wat betreft de *representatieve gebouwen of beplanting* treedt er geen verandering op in de compleetheid of gaafheid. Er vinden geen fysieke veranderingen plaats in gebouwen of beplanting.
- Naar verwachting treden er geen veranderingen op in archeologische waarden die samenhangen met de OUV, omdat ter plaatse van de locatie geen archeologische resten van die aard worden verwacht.

De totale impact van Locatie 4 op de integriteit is als matig beoordeeld.

Authenticiteit

- Wat betreft de *basistypologie* treedt er geen verandering op in de authenticiteit.
- Ten aanzien van het *orthogonale grid* treedt er een verandering op in de beleving van de beplante wegen; in dit geval de beleving vanaf de P.W. Janssenlaan en Oostvierdeparten. De laan ligt nu vrij in agrarisch gebied, met doorzichten op agrarische percelen. Het zicht vanuit de omgeving op de laan wordt door locatie 4 nauwelijks verder beperkt, omdat de locatie niet in de zichtlijnen vanuit de property op de laan ligt. De aanleg van locatie 4 wordt gezien als kleine verandering ten aanzien van de beleving van het historisch-landschappelijk karakter. Vanaf de P.W. Janssenlaan ligt de locatie grotendeels verscholen achter het huidige bosperceel. Vanaf Oostvierdeparten, één van de hoofdassen van de kolonie, is de locatie vanaf enkele plaatsen goed zichtbaar, zij het op enige afstand. Deze zichtbaarheid heeft een beperkte invloed op de beleving van het landschappelijk karakter van de kolonie.
- Wat betreft de *representatieve gebouwen of beplanting* treedt er geen verandering op.

De totale impact van Locatie 4 op de authenticiteit is als matig beoordeeld.

Figuur 38. Locatie 4. Op de achtergrond de bebouwing en beplanting langs de Grensweg.

Figuur 39. Locatie 4 gezien vanaf Oostvierdeparten. De locatie ligt tussen de boerderij (nr. 1) en het bosje op de achtergrond (nr. 2). Locatie 4 is vanuit de property, vanaf enkele plaatsen aan Oostvierdeparten zichtbaar. Ook vanaf de P.W. Janssenlaan (in de bufferzone) is locatie 4 vanaf enkele plaatsen zichtbaar. De locatie 4 ontnemt in zeer beperkte mate het zicht op de attributen vanuit de bufferzone en visa versa. Foto: Google Streetview, juni 2021.

Omvang van het effect of totale impact

De activiteit op locatie 4 leidt tot een minimale verandering van de integriteit en authenticiteit van één van de drie attribuutcategorieën, namelijk het orthogonale grid. Vanwege het grote belang van het orthogonale grid voor de OUV is de omvang van het effect als **gering** geclassificeerd.

Risico-inschatting

De inschatting is dat de ontwikkelingen een beperkt risico betekenen voor het behoud van de OUV en de kans dat het erfgoed potentieel of daadwerkelijk gevaar zal lopen.

5.5 Locatie 5

LOCATIE 5	basistypologie	orthogonale grid	representatieve gebouwen en beplanting	omvang effect of totale impact
Integriteit				
compleetheid	0	0	0	neutraal
gaafheid	0	0	0	neutraal
Authenticiteit				
vorm en ontwerp	0	0	0	neutraal
materiaal en substantie	0	0	0	neutraal
gebruik en functie	0	0	0	neutraal
locatie en positionering	0	0	0	neutraal
beleving	0	0	0	neutraal

Tabel 9. Score schaal en ernst van de verandering per attribuut van locatie 5.

Schaal en ernst van de verandering

Integriteit

- Wat betreft de *basistypologie*, het *orthogonale grid* en de *representatieve gebouwen of beplanting* treedt er geen verandering op in de compleetheid of gaafheid, omdat de activiteit van de locatie zich ruim buiten het Werelderfgoed bevindt.
- Naar verwachting treden er geen veranderingen op in archeologische waarden die samenhangen met de OUV, omdat ter plaatse van de locatie geen archeologische resten van die aard worden verwacht.

De totale impact van Locatie 5 op de integriteit is als neutraal beoordeeld.

Authenticiteit

- Wat betreft de *basistypologie*, het *orthogonale grid* en de *representatieve gebouwen of beplanting* treedt er geen verandering op in de authenticiteit, omdat de activiteit van de locatie zich ruim buiten het Werelderfgoed bevindt.

De totale impact van Locatie 5 op de authenticiteit is als neutraal beoordeeld.

Omvang van het effect of totale impact

De activiteit op locatie 5 leidt niet tot een verandering van de integriteit en authenticiteit van één van de drie attribootcategorïeën. Het effect is als **neutraal** geclassificeerd.

Risico-inschatting

De ontwikkelingen zijn geen risico voor het behoud van de OUV. Het erfgoed loopt geen gevaar.

5.6 Locatie 6

LOCATIE 6	basistypologie	orthogonale grid	representatieve gebouwen en beplanting	omvang effect of totale impact
Integriteit				
completeheid	0	0	0	neutraal
gaafheid	2	2	2	matig effect
Authenticiteit				
vorm en ontwerp	0	1	0	gering effect
materiaal en substantie	0	0	1	gering effect
gebruik en functie	0	0	0	neutraal
locatie en positionering	2	0	0	matig effect
beleving	0	2	1	matig effect

Tabel 10. Score schaal en ernst van de verandering per attribuut van locatie 6.

Schaal en ernst van de verandering

Integriteit

- Wat betreft de *basistypologie* treedt er een verandering op in gaafheid. De karakteristieke landschapstypologie van de KvW in hun bloeiperiode wordt hier aangetast door het toevoegen van een nieuwe weg die aansluit op Oostvierdeparten. Hierdoor treedt er een verandering op in de doorgaande lineaire structuur die zo kenmerkend is voor Oost- en Westvierdeparten. Omdat de ingreep maar één weg betreft, die alleen als ontsluitingsweg zal functioneren (het betreft geen nieuwe doorgaande weg) is de verandering als klein beoordeeld.
- Wat betreft het *orthogonale grid* treedt er een verandering op in de gaafheid. De locatie ligt op enige afstand buiten het Werelderfgoedgebied ten zuiden van Oostvierdeparten. Deze laan met vaart is één van de beplante wegen en waterwegen die samen met andere elementen het orthogonale grid vormt. De ontsluitingsweg die voor locatie 6 wordt aangelegd met verbrede toegang en een brug of duiker leidt tot een verandering in meerdere belangrijke historisch-landschappelijk elementen, namelijk de beplante weg Oostvierdeparten, de oude weg aan de zuidzijde van de weg (nu bosstrook) en de vaart (van provinciale cultuurhistorische waarde) daartussen. Ook treedt er verandering op in de structuur van het grid, door de aanleg van een nieuwe weg haaks op doorgaande lineaire structuur. Vanwege de beperkte omvang van de ingreep en omdat de ingreep betrekking heeft op enkele elementen, is dit als een kleine verandering op de gaafheid

geclassificeerd. Het aanbrengen verharding voor uitwijkmogelijkheden op Oostvierdeparten heeft effect op de gaafheid. Dit leidt tot een geringe verandering in het profiel van de weg. Samen met de veranderingen rond Oostvierdeparten leidt dit tot een matig effect.

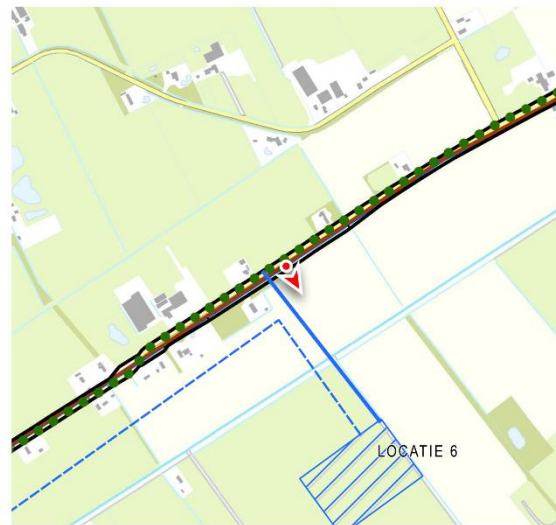
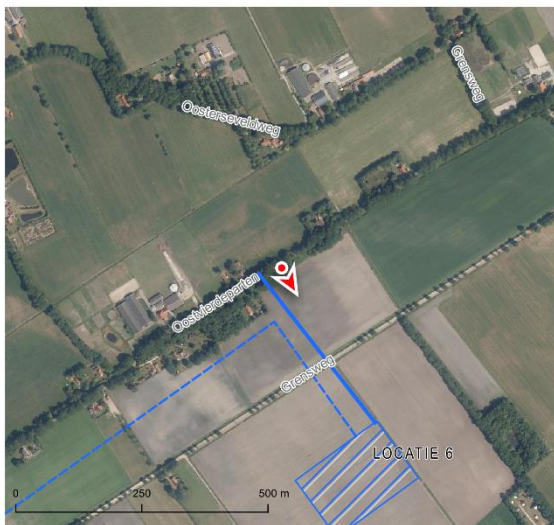
- Wat betreft de *representatieve gebouwen of beplanting* treedt er een verandering op in de compleetheid of gaafheid door het kappen van enkele bomen in de laanbeplanting ten behoeve van de aansluiting van de ontsluitingsweg. Deze verandering in gaafheid is als minimaal aangemerkt omdat het kappen betrekking heeft op één landschappelijk element, namelijk de bomenlaan, en deze als zodanig herkenbaar blijft.
- Naar verwachting treden er geen veranderingen op in archeologische waarden die samenhangen met de OUV, omdat ter plaatse van de locatie geen archeologische resten van die aard worden verwacht.

De totale impact van Locatie 6 op de integriteit is als matig beoordeeld.

Authenticiteit

- Wat betreft de *basistypologie* treedt er een verandering op in de locatie en positionering van de doorgaande lineaire structuur die kenmerkend is voor Oost- en Westvierdeparten. Door de aansluiting van de nieuwe ontsluitingsweg wordt deze onderbroken en wordt het systeem van de doorgaande lineaire structuur minder goed uitlegbaar. Vanwege de geringe omvang van de ontsluitingsweg is deze verandering als klein beoordeeld.
- Ten aanzien van het *orthogonale grid* treedt er door de aansluiting van de ontsluitingsweg op Oostvierdeparten een kleine visuele verandering op in de vorm en de beleving van de doorgaande laan. De gaswinlocatie heeft invloed op de beleving van het open agrarische landschap in de bufferzone vanaf Oostvierdeparten. Omdat de locatie op enige afstand van de laan ligt, maar nog wel beleefbaar is, is dit als een kleine verandering beoordeeld. De ontsluitingsweg draagt hierbij in negatieve zin aan bij. De gaswinlocatie leidt nauwelijks tot een visuele verandering van het aanzicht van de attributen binnen de *property* van de KvW, vanuit de omgeving.
- Wat betreft de *representatieve gebouwen of beplanting* treedt er een verandering op in de authenticiteit door het kappen van enkele bomen in de laanbeplanting ten behoeve van de ontsluitingsweg. Deze verandering die invloed heeft op de substantie en de beleving is als minimaal aangemerkt omdat het enkele bomen betreft.

De totale impact van Locatie 6 op de authenticiteit is als matig beoordeeld.

Figuur 40. Locatie 6 gezien vanaf Oostvierdeparten. Op de voorgrond de vaart. De beplanting halverwege de foto ligt langs de Grensveg. Locatie 6 ligt halverwege de Grensveg en de schuur op de achtergrond (nr. 1).

Figuur 41. Plaats van aansluiting van ontsluitingsweg locatie 6 op Oostvierdeparten. Op de voorgrond de vaart, rechts Oostvierdeparten. De ontsluitingsweg die voor locatie 6 wordt aangelegd met verbrede toegang en een brug of duiker leidt tot een verandering in meerdere belangrijke historisch-landschappelijk elementen, namelijk de beplante weg Oostvierdeparten, de oude weg aan de zuidzijde van de weg (nu bosstrook) en de vaart (van provinciale cultuurhistorische waarde) daartussen. Ook treedt er verandering op in de structuur van het grid, door de aanleg van een nieuwe weg haaks op doorgaande lineaire structuur.

Omvang van het effect of totale impact

De activiteit op locatie 6 leidt tot een minimale tot kleine verandering van de integriteit en authenticiteit van drie van de drie attributcategorieën, namelijk de basistypologie, het orthogonale grid en de representatieve beplanting. Vanwege het grote belang van de basistypologie en het orthogonale grid voor de OUV en de beplanting als onderdeel van de laanstructuur is de omvang van het effect als **matig** geclassificeerd.

Risico-inschatting

De inschatting is dat de ontwikkelingen met een matig effect een behoorlijk risico betekenen voor het behoud van de OUV. De kans bestaat dat het erfgoed daadwerkelijk gevaar zal lopen.

5.7 Locatie 7

LOCATIE 7	basistypologie	orthogonale grid	representatieve gebouwen en beplanting	omvang effect of totale impact
Integriteit				
completeheid	0	0	0	neutraal
gaafheid	0	0	0	neutraal
Authenticiteit				
vorm en ontwerp	0	0	0	neutraal
materiaal en substantie	0	0	0	neutraal
gebruik en functie	0	0	0	neutraal
locatie en positionering	0	0	0	neutraal
beleving	0	0	0	neutraal

Tabel 11. Score schaal en ernst van de verandering per attribuut van locatie 7.

Schaal en ernst van de verandering

Integriteit

- Wat betreft de *basistypologie*, het *orthogonale grid* en de *representatieve gebouwen of beplanting* treedt er geen verandering op in de completeheid of gaafheid, omdat de activiteit van de locatie zich ruim buiten het Werelderfgoed bevindt.
- Naar verwachting treden er geen veranderingen op in archeologische waarden die samenhangen met de OUV, omdat ter plaatse van de locatie geen archeologische resten van die aard worden verwacht.

De totale impact van Locatie 7 op de integriteit is als neutraal beoordeeld.

Authenticiteit

- Wat betreft de *basistypologie*, het *orthogonale grid* en de *representatieve gebouwen of beplanting* treedt er geen verandering op in de authenticiteit, omdat de activiteit van de locatie zich ruim buiten het Werelderfgoed bevindt.

De totale impact van Locatie 7 op de authenticiteit is als neutraal beoordeeld.

Omvang van het effect of totale impact

De activiteit op locatie 7 leidt niet tot een verandering van de integriteit en authenticiteit van één van de drie attribootcategorïeën. Het effect is als **neutraal** geclassificeerd.

Risico-inschatting

De ontwikkelingen zijn geen risico voor het behoud van de OUV. Het erfgoed loopt geen gevaar.

5.8 Locatie 8

LOCATIE 8	basistypologie	orthogonale grid	representatieve gebouwen en beplanting	omvang effect of totale impact
Integriteit				
completeheid	0	0	0	neutraal
gaafheid	0	0	0	neutraal
Authenticiteit				
vorm en ontwerp	0	0	0	neutraal
materiaal en substantie	0	0	0	neutraal
gebruik en functie	0	0	0	neutraal
locatie en positionering	0	0	0	neutraal
beleving	0	0	0	neutraal

Tabel 12. Score schaal en ernst van de verandering per attribuut van locatie 8.

Schaal en ernst van de verandering

Integriteit

- Wat betreft de *basistypologie*, het *orthogonale grid* en de *representatieve gebouwen of beplanting* treedt er geen verandering op in de completeheid of gaafheid, omdat de activiteit van de locatie zich aan de buitenrand van de bufferzone bevindt, ruim buiten het Werelderfgoedgebied.
- Naar verwachting treden er geen veranderingen op in archeologische waarden die samenhangen met de OUV, omdat ter plaatse van de locatie geen archeologische resten van die aard worden verwacht.

De totale impact van Locatie 8 op de integriteit is als neutraal beoordeeld.

Authenticiteit

- Wat betreft de *basistypologie*, het *orthogonale grid* en de *representatieve gebouwen of beplanting* treedt er geen verandering op in de authenticiteit, omdat de activiteit van de locatie zich aan de buitenrand van de bufferzone bevindt, ruim buiten het Werelderfgoedgebied.

De totale impact van Locatie 8 op de authenticiteit is als neutraal beoordeeld.

Omvang van het effect of totale impact

De activiteit op locatie 8 leidt niet tot een verandering van de integriteit en authenticiteit van één van de drie attribootcategorïeën. Het effect is als **neutraal** geclassificeerd.

Risico-inschatting

De ontwikkelingen zijn geen risico voor het behoud van de OUV. Het erfgoed loopt geen gevaar.

5.9 Locatie 9

LOCATIE 9	basistypologie	orthogonale grid	representatieve gebouwen en beplanting	omvang effect of totale impact
Integriteit				
completeheid	0	0	0	neutraal
gaafheid	1	2	0	matig effect
Authenticiteit				
vorm en ontwerp	0	0	0	neutraal
materiaal en substantie	0	0	0	neutraal
gebruik en functie	0	0	0	neutraal
locatie en positionering	1	0	0	gering effect
beleving	0	2	0	matig effect

Tabel 13. Score schaal en ernst van de verandering per attribuut van locatie 9.

Schaal en ernst van de verandering

Integriteit

- Wat betreft de *basistypologie* en de *representatieve gebouwen of beplanting* treedt er een verandering op in de completeheid of gaafheid. De karakteristieke landschapstypologie van de KvW in hun bloeiperiode wordt hier aangetast door de uitbreiding van de gaswinlocatie direct langs Westvierdeparten. De gaswinlocatie wordt uitgebreid door de omwalling met beplanting te verlengen, zodat de gehele uitbreiding omsloten wordt. Deze verlenging vindt plaats langs Westvierdeparten. Hierdoor treedt er een verandering op in de doorgaande lineaire structuur die zo kenmerkend is voor Oost- en Westvierdeparten. Omdat de ingreep een geringe uitbreiding op de bestaande locatie betreft is de verandering als minimaal beoordeeld.
- Wat betreft het *orthogonale grid* treedt er een kleine verandering op in de gaafheid. De locatie ligt in de bufferzone, direct buiten het Werelderfgoedgebied aan de Oostvierdeparten. Deze laan is als

attribuut aangemerkt en is één van de beplante wegen die samen met andere elementen het orthogonale grid vormt. Kenmerkend voor deze lanen zijn de doorzichten tussen de laanbomen door op het achterliggende kolonielandschap. Locatie 9 heeft invloed op de gaafheid van de laan doordat deze hier minder vrij in het landschap ligt en het doorzicht op het aangrenzende landschap wordt beperkt. De verandering is als minimaal aangemerkt, omdat deze betrekking heeft op klein deel van een enkel landschappelijk element of structuur; er een zeer geringe visuele verandering in een belangrijk aspect van het landschap plaatsvindt; en dit een beperkte invloed heeft op het historisch-landschappelijk karakter.

- Wat betreft de *representatieve gebouwen of beplanting* treedt er geen verandering op in de compleetheid of gaafheid.
- Naar verwachting treden er geen veranderingen op in archeologische waarden die samenhangen met de OUV, omdat ter plaatse van de locatie geen archeologische resten van die aard worden verwacht.

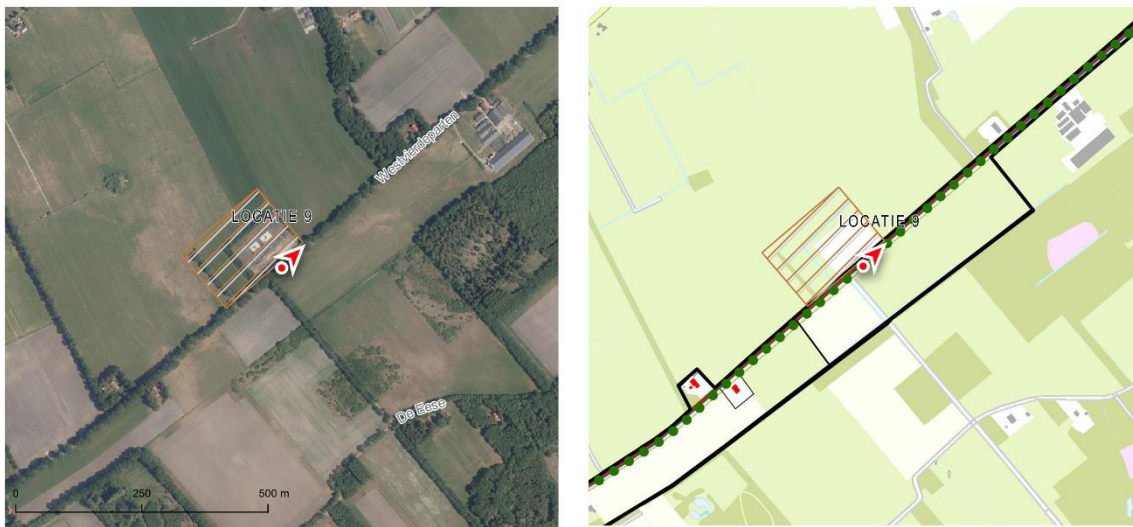
De totale impact van Locatie 9 op de integriteit is als matig beoordeeld.

Authenticiteit

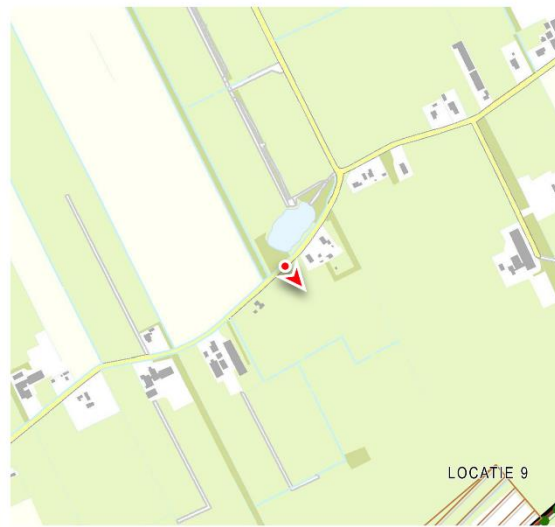
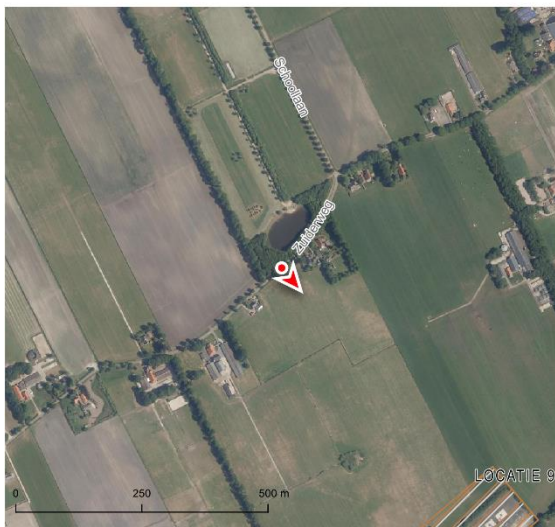
- Wat betreft de *basistypologie* treedt er een verandering op in de locatie en positionering van doorgaande lineaire structuur die kenmerkend is voor Oost- en Westvierdeparten. Door de uitbreiding van de locatie langs Westvierdeparten wordt het systeem van de doorgaande lineaire structuur iets minder goed uitlegbaar. Vanwege de zeer geringe omvang van de ontsluitingsweg is deze verandering als minimaal beoordeeld.
- Wat betreft het *orthogonale grid* treedt er verandering op in de beleving. De weg Westvierdeparten maakt deel uit van de beplante wegen die samen met andere elementen het orthogonale grid vormt. De laan ligt nu grotendeels vrij in agrarisch gebied, met doorzichten op agrarische percelen. De vrije ligging wordt door de verandering verder onderbroken en het zicht op het agrarische gebied wordt belemmerd. Dit leidt tot een geringe visuele verandering. Locatie 9 leidt nauwelijks tot een visuele verandering van het aanzicht van de attributen binnen de *property* van de KvW, vanuit de omgeving. De aanleg van locatie 9 wordt beoordeeld als kleine verandering ten aanzien van de beleving van de laanbeplanting, omdat deze betrekking heeft op slechts een enkel belangrijk historisch-landschappelijk element.
- Wat betreft de *basistypologie* en de *representatieve gebouwen of beplanting* treedt er geen verandering op in de authenticiteit, omdat de activiteit van de locatie zich op een reeds bestaande gaswinlocatie voordoet.

De totale impact van Locatie 2 op de authenticiteit is als matig beoordeeld.

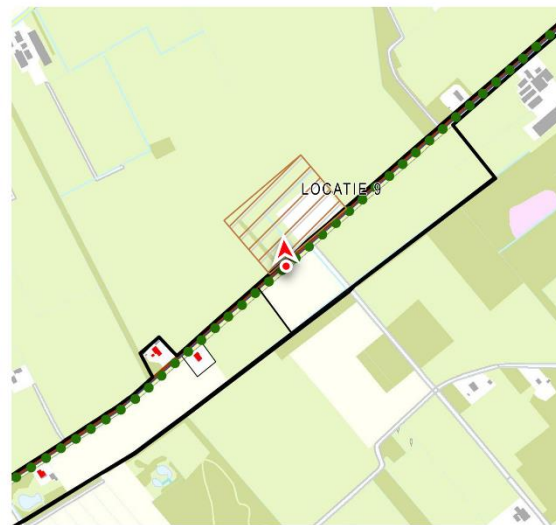
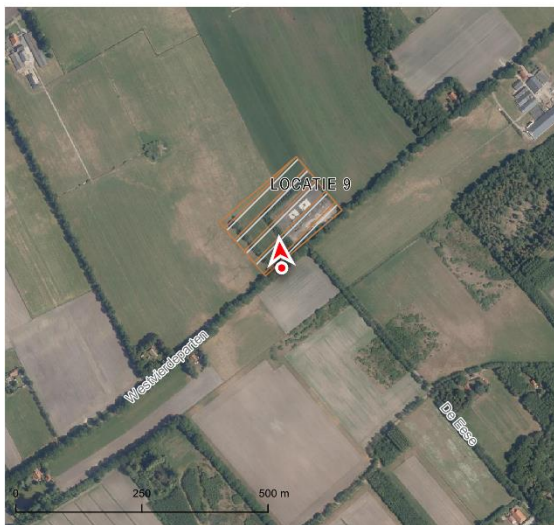

Figuur 42. De bestaande locatie Vinkega ten noorden van Westvierdeparten. Locatie 9 ligt langs Westvierdeparten, die samen met Oostvierdeparten de kenmerkende lineaire structuur vormt.

Figuur 43. De bestaande locatie Vinkega ten noorden van Westvierdeparten (nr.1) met rechts daarvan de uitbreiding van locatie 9 (nr.2). Aan weerszijde daarvan is de laanplanting langs Westvierdeparten. Locatie 9 leidt tot een visuele verandering van het aanzicht van de attributen binnen de property vanuit de omgeving. Foto: Google Streetview, juni 2021.

Figuur 44. De bestaande locatie Vinkega, rechts op de foto, met links daarvan de uitbreiding van locatie 9 (nr.2). Foto: Google Streetview, juni 2021. Locatie 9 heeft invloed op de gaafheid van de laan doordat deze hier minder vrij in het landschap ligt en het doorzicht op het aangrenzende landschap wordt beperkt.

Omvang van het effect of totale impact

De activiteit op locatie 9 leidt tot een kleine verandering van de integriteit en authenticiteit van twee van de drie attributcategorieën, namelijk de basistypologie en het orthogonale grid. Vanwege het grote belang van de basistypologie en het orthogonale grid voor de OUV is de omvang van het effect als **matig** geclassificeerd.

Risico-inschatting

De inschatting is dat de ontwikkelingen met een matig effect een behoorlijk risico betekenen voor het behoud van de OUV. De kans bestaat dat het erfgoed daadwerkelijk gevaar zal lopen.

5.10 Overzicht effectbeoordeling en risico-inschatting

Overzicht effectbeoordeling

	basistypologie	orthogonale grid	representatieve gebouwen en beplanting	omvang effect of totale impact
LOCATIE 1				
Integriteit				
completeheid	0	0	0	neutraal
gaafheid	0	2	0	matig effect
Authenticiteit				
vorm en ontwerp	0	0	0	neutraal
materiaal en substantie	0	0	0	neutraal
gebruik en functie	0	0	0	neutraal
locatie en positionering	2	0	0	matig effect
beleving	0	2	0	matig effect
LOCATIE 2				
Integriteit				
completeheid	0	0	0	neutraal
gaafheid	0	2	1	matig effect
Authenticiteit				
vorm en ontwerp	0	0	0	neutraal
materiaal en substantie	0	3	1	groot effect
gebruik en functie	0	1	0	gering effect
locatie en positionering	3	0	0	groot effect
beleving	0	2	1	matig effect
LOCATIE 3				
Integriteit				
completeheid	0	0	0	neutraal
gaafheid	0	2	0	matig effect
Authenticiteit				
vorm en ontwerp	0	0	0	neutraal
materiaal en substantie	0	0	0	neutraal
gebruik en functie	0	0	0	neutraal
locatie en positionering	1	0	0	gering effect
beleving	0	2	0	matig effect

LOCATIE 4				
Integriteit				
compleetheid	0	0	0	neutraal
gaafheid	0	1	0	gering effect
Authenticiteit				
vorm en ontwerp	0	0	0	neutraal
materiaal en substantie	0	0	0	neutraal
gebruik en functie	0	0	0	neutraal
locatie en positionering	0	0	0	neutraal
beleving	0	2	0	matig effect
LOCATIE 5				
Integriteit				
compleetheid	0	0	0	neutraal
gaafheid	0	0	0	neutraal
Authenticiteit				
vorm en ontwerp	0	0	0	neutraal
materiaal en substantie	0	0	0	neutraal
gebruik en functie	0	0	0	neutraal
locatie en positionering	0	0	0	neutraal
beleving	0	0	0	neutraal
LOCATIE 6				
Integriteit				
compleetheid	0	0	0	neutraal
gaafheid	2	2	2	matig effect
Authenticiteit				
vorm en ontwerp	0	1	0	gering effect
materiaal en substantie	0	0	1	gering effect
gebruik en functie	0	0	0	neutraal
locatie en positionering	2	0	0	matig effect
beleving	0	2	1	matig effect
LOCATIE 7				
Integriteit				
compleetheid	0	0	0	neutraal
gaafheid	0	0	0	neutraal
Authenticiteit				
vorm en ontwerp	0	0	0	neutraal
materiaal en substantie	0	0	0	neutraal
gebruik en functie	0	0	0	neutraal
locatie en positionering	0	0	0	neutraal
beleving	0	0	0	neutraal

LOCATIE 8				
Integriteit				
compleetheid	0	0	0	neutraal
gaafheid	0	0	0	neutraal
Authenticiteit				
vorm en ontwerp	0	0	0	neutraal
materiaal en substantie	0	0	0	neutraal
gebruik en functie	0	0	0	neutraal
locatie en positionering	0	0	0	neutraal
beleving	0	0	0	neutraal
LOCATIE 9				
Integriteit				
compleetheid	0	0	0	neutraal
gaafheid	1	2	0	matig effect
Authenticiteit				
vorm en ontwerp	0	0	0	neutraal
materiaal en substantie	0	0	0	neutraal
gebruik en functie	0	0	0	neutraal
locatie en positionering	1	0	0	gering effect
beleving	0	2	0	matig effect

Tabel 14. Overzicht effectbeoordeling locaties 1 t/m 9

Risico-inschatting en de beoordeling locaties ten opzichte van elkaar

Bij het bepalen van de risico-inschatting is er, in lijn met andere HIA's, voor gekozen het grootst vastgestelde effect op de deelaspecten leidend te laten zijn. Dit heeft zich voor de beoordeelde locatiealternatieven vertaald in drie effectcategorieën. Drie locaties (5, 7 en 8) hebben een neutraal effect. Vijf locaties, die alle dichtbij de property liggen hebben een matig effect. En één locatie heeft een groot effect.

De effectbeoordeling is opgebouwd uit een beoordeling van veranderingen in uiteenlopende aspecten in verschillende soorten attributen. De totale impact kan voortkomen uit een verandering in één enkel aspect of één attribuut, maar ook met meerdere aspecten en attributen. Zo verschillen de vijf locaties die zich binnen de bandbreedte van een matig effect bevinden, onderling in hun effectbeoordeling. Een aantal locaties is op basis van een verandering in enkele aspecten als een matig effect beoordeeld, andere locaties op basis van veranderingen in meerdere aspecten. Binnen de bandbreedte van een matig effect zijn er locaties die dicht bij een groot effect liggen en locaties die dicht bij een gering effect liggen.

Om het onderscheid in de impact per locatie te verduidelijken vindt hieronder een samenvatting per locatie plaats. Vervolgens wordt een risico-inschatting gegeven.

Locatie 1 leidt op meerdere aspecten tot een matig effect. De locatie heeft vooral invloed op de P.W. Janssenlaan die hier in de bufferzone ligt, maar waarvan het deel binnen de property als attribuut is aangemerkt. Het zijn de vrije ligging van de laan met doorzichten op het agrarische landschap die van invloed zijn op de gaafheid van de laan zelf en de beleving van de laan en de directe omgeving. Ook wordt het zicht vanuit de omgeving op de laan verminderd, wat een negatieve invloed heeft op de

beleving en leesbaarheid van de typologie van het landschap. De locatie heeft geen invloed op het zicht vanuit de omgeving op attributen binnen de property.

Locatie 2 heeft de meest negatieve invloed op het Werelderfgoed. De locatie leidt op veel aspecten tot een effect, variërend van gering tot groot. De invloed op de laan en de beleving en leesbaarheid van het aangrenzende agrarische landschap genoemd onder locatie 1, zijn ook hier van toepassing. Een belangrijk onderscheidt ten opzicht van locatie 1 is de ontsluitingsweg die over een deel van de laan wordt aangelegd én de zichtbaarheid van de locatie vanuit de property. Voor de aanleg van de ontsluitingsweg worden enkele laanbomen gekapt en een deel van de laan verhard. Dit heeft een negatieve invloed op de laanbeplanting, de verharding en de beleving van de laan als geheel. De locatie onderbreekt een doorzicht vanaf Oostvierdeparten op de P.W. Janssenlaan en visa versa wat invloed heeft op de leesbaarheid van het landschap.

Locatie 3 leidt op meerdere aspecten tot een gering tot matig effect. De locatie ligt ten opzichte van de locaties 1 en 2 oostelijker en daarmee verder uit het zicht van de property. Vanaf de P.W. Janssenlaan is de locatie goed zichtbaar en heeft dus ook invloed op de gaafheid en authenticiteit van de laan. In deze opzichten onderscheidt locatie 3 zich weinig van de locaties 1 en 2. De invloed op de leesbaarheid van de typologie van het landschap is hier echter minder omdat de locatie zeer beperkt zichtbaar is vanuit de property. De uitwijkmogelijkheden die aan Oostvierdeparten worden aangelegd ten behoeve van de routing, hebben invloed op de gaafheid het lengteprofiel van de weg.

Locatie 4 leidt op enkele aspecten tot een gering tot matig effect. De locatie ligt ten opzicht van de locaties 1, 2 en 3 verder van de P.W. Janssenlaan af, deels achter een bosperceel en dicht bij Oostvierdeparten. De invloed op de P.W. Janssenlaan is veel geringer. De invloed op Oostvierdeparten is groter, doordat deze vanaf enkele punten langs Oostvierdeparten zichtbaar is. Dit heeft invloed op de beleving van het historisch-landschappelijk karakter van het landschap. Doordat de locatie niet op zichtlijnen ligt tussen de verschillende attributen, heeft deze geen invloed op de leesbaarheid van het de typologie van het landschap. Net als voor de locaties 2 en 6 hebben de uitwijkmogelijkheden die aan Oostvierdeparten worden aangelegd ten behoeve van de routing, invloed op de gaafheid het lengteprofiel van de weg

Locatie 5 ligt buiten de property en bufferzone en heeft geen invloed op het Werelderfgoed.

Locatie 6 leidt op veel aspecten tot een gering tot matig effect. De locatie ligt vrijwel geheel in de bufferzone, alleen de aansluiting van de ontsluitingsweg ligt binnen de property. Bij deze aansluiting worden de vaart en de laanbeplanting aangetast. Ook de gaafheid en leesbaarheid van de landschapstypologie en het grid worden door de aanleg van de weg aangetast. De gaswinlocatie ligt op enige afstand van de property, maar is vanaf meerdere delen van Oostvierdeparten zichtbaar en heeft daarmee een invloed op de beleving van het open agrarische landschap. Dit geldt ook voor de ontsluitingsweg. De uitwijkmogelijkheden die aan Oostvierdeparten worden aangelegd hebben invloed op de gaafheid het lengteprofiel van de weg.

Locatie 7 ligt aan de rand van de bufferzone, is niet zichtbaar vanuit de property en heeft geen invloed op het Werelderfgoed.

Locatie 8 ligt buiten de property en bufferzone en heeft geen invloed op het Werelderfgoed.

Locatie 9 ligt binnen de bufferzone en grenst direct aan de property. De locatie leidt op meerdere aspecten tot een gering tot matig effect. Net als de locaties 1, 2 en 3 heeft deze locatie invloed op de gaafheid en beleving van een laan en aangrenzend agrarisch landschap. In dit geval betreft het

Westvierdeparten. Net als locatie 6 heeft deze locatie een negatieve invloed op de gaafheid van de basistypologie doordat de doorgaande structuur wordt onderbroken. Een belangrijk onderscheid ten opzichte van locatie 6 is dat er geen nieuwe weg wordt aangelegd, waardoor deze invloed kleiner is.

Alle locaties - De voorlopige conclusie is dat voor alle locaties naar verwachting geen veranderingen optreden in de archeologische waarden die samenhangen met de OUV, omdat ter plaatse van de locatie geen archeologische resten van die aard worden verwacht. Door het ontbreken van een gedetailleerde inventarisatie van deze archeologische waarden kon nog geen definitieve effectbeoordeling plaatsvinden ten aanzien van deze waarden.

Risico-inschatting

Neutraal effect

Uit de effectbeschrijving en –beoordeling van de negen locatiealternatieven komt naar voren dat de drie locaties geen effecten hebben op de OUV van het Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid, namelijk locatie 5 (nabij Noordwolde), locatie 7 (Vledderveld) en locatie 8 (ten noorden van Vledder). De ontwikkelingen op deze locaties zijn geen risico voor het behoud van de OUV. Het erfgoed loopt geen gevaar.

Matig effect

De activiteiten op de locaties 1, 3, 4, 6 en 9 leiden tot een kleine verandering in alle drie attribootcategorieën, namelijk de basistypologie, het orthogonale grid en de representatieve beplanting. De inschatting is dat de ontwikkelingen met een matig effect een behoorlijk risico betekenen voor het behoud van de OUV. De kans bestaat dat het erfgoed daadwerkelijk gevaar zal lopen. Alleen onder zeer strenge voorwaarden is de ontwikkeling bespreekbaar (nee, tenzij). Er moet nadrukkelijk sprake zijn van een zeer zwaarwegend belang, dat opweegt tegen het internationale belang van het Werelderfgoed. Ook moeten er aantoonbaar geen alternatieve opties zijn die het Werelderfgoed niet aantasten en een zorgvuldig proces worden doorlopen, waarbij maximaal rekening wordt gehouden met het behoud van de OUV.

Groot effect

De activiteiten op locatie 2 leiden tot een matige verandering, wat een groot effect heeft op de OUV het Werelderfgoed. De inschatting is dat de ontwikkelingen met een groot effect een wezenlijk/fundamenteel risico voor het Werelderfgoed. De inschatting is dat deze ontwikkelingen voor UNESCO in principe niet te rechtvaardigen zijn binnen het Werelderfgoed, zeker wanneer andere opties beschikbaar zijn.

6 Cumulatie

In een Heritage Impact Assessment wordt gekeken naar de cumulatie van ontwikkelingen die in een Werelderfgoed plaats hebben gevonden sinds de nominatie en nog plaats zullen vinden.

In de omgeving van het Werelderfgoed worden de komende jaren twee nieuwe boringen uitgevoerd vanaf de locatie Wapse. Ook is er sprake van doorgaande productie van omliggende gasvelden en is er sprake van doorgaande productiewaterinjectie vanaf locatie Nijensleek.³¹ De ontwikkelingen leiden niet tot cumulatieve effecten voor de OUV.

Voor de nabije toekomst zijn er plannen voor de nieuwbouw van acht nieuwe koloniewoningen aan de Hooiweg (zie ook paragraaf 3.1.5). De nieuwbouw van 62 nieuwe koloniewoningen in het totale gebied van de vrije koloniën, waaronder deze acht, is voorzien in het managementplan van het nominatiedossier. De nieuwe koloniewoningen maken deel uit van het plan om de koloniën Frederiksoord en Wilhelminaoord duidelijker te profileren als een uniek gebied met een geheel eigen identiteit waarbij onder andere wordt ingezet op het herstellen van oorspronkelijke landschapselementen. Omdat dit plan bijdraagt aan de OUV is er geen sprake van een cumulatie van negatieve effecten.

Cumulatieve effecten die kunnen blijken uit de seismologische risicoanalyse worden niet uitgesloten en worden in fase 2 van het onderzoek behandeld.

---

³¹ Brinks, R. en M. Hendriks, 2022 (in prep)

7 Oplossingsrichtingen

Uitgangspunt van UNESCO is dat iedere aantasting zoveel mogelijk voorkomen moet worden. In de Leidraad voor HIA's van ICOMOS staat dat al het mogelijke moet worden gedaan om nadelige gevolgen voor de OUV en kernkwaliteiten te vermijden, te elimineren of te minimaliseren. In dit hoofdstuk wordt bekeken of de negatieve effecten vermeden, beperkt opgevangen of gecompenseerd kunnen worden aan de hand van oplossingsrichtingen.

UNESCO hanteert hierbij een gradatie in de aard van maatregelen:

- Voorkom negatieve effecten gedurende planning en ontwerp;
- Minimaliseer de impact door planning, ontwerp, condities of overeenkomsten;
- Verzacht de effecten op de site
- Repareer of herstel het toekomstig effect
- Compenseer de schade door andere grote baten/voordelen.

7.1 Voorkomen en minimaliseren negatieve effecten en impact

De OUV worden al in een vroeg stadium betrokken in de planning en besluitvorming, middels onderhavige HIA. Indien gekozen wordt voor een voorkeursalternatief dat een negatieve impact heeft op de OUV kunnen verzachtende maatregelen worden genomen. Het is van belang gedurende de planning en het ontwerp de attributen waarin de OUV tot uitdrukking komt als randvoorwaarde mee te nemen, zodat de impact kan worden geminimaliseerd.

7.2 Verzachtende maatregelen

Voor alle locaties die in de directe omgeving van het Werelderfgoed liggen geldt dat een zorgvuldige landschappelijke inpassing zeer wenselijk is, zoals blijkt uit het Managementplan (paragraaf 3.1.1) en het beleidskader (paragraaf 2.2). Hiermee kan de impact van de mijnbouwlocatie op de OUV tot op zekere hoogte worden verzacht.

Na de vaststelling van het voorkeursalternatief wordt in de MER fase 2 de inrichting van het voorkeursalternatief verder gedetailleerd. Voor de locaties die effect hebben op de OUV wordt hieronder een aantal verzachtende maatregelen genoemd die kunnen worden meegenomen in de uitwerking van het voorkeursalternatief. De maatregelen die van toepassing zijn op de locaties 1 t/m 4, 6 en 9 worden als eerst genoemd. Daarna wordt per locatie ingegaan op maatregelen die specifiek voor de betreffende locatie van toepassing zijn.

Mijnbouwlocatie

- Beplanting en beheersvorm. Beplanting als middel om de mijnbouwinstallatie aan het zicht te onttrekken is in principe passend binnen de aanwezige cultuurhistorische landschapstypen. De keuze voor plantsoorten en beheersvorm dient zorgvuldig te gebeuren, met oog voor de kenmerken van het plaatselijke cultuurhistorische landschapstype en de bodemgesteldheid.

- Situering en profilering waterpartijen. Nieuwe sloten en waterpartijen dienen zorgvuldig te worden ingepast, waarbij rekening wordt gehouden met de historisch perceelsrichting. Grotere waterpartijen dienen zoveel mogelijk buiten het zicht te worden aangelegd, omdat deze niet passend zijn binnen het (aangrenzend) landschap van de kolonie. Nieuw aangelegde waterpartijen, waaronder sloten, dienen zich te onderscheiden als latere toevoegingen, zonder dat deze het historisch beeld verstoren.
- Verdiept aanleggen. Door het verdiept aanleggen van de mijnbouwlocatie wordt deze meer aan het zicht onttrokken, waardoor de visuele impact kan worden beperkt. Een ontgraving kan een negatieve impact hebben voor eventueel aanwezige archeologische waarden.

Toegangsweg

- Verharding. Voor de verharding van de toegangsweg is op de visualisatie gebruik gemaakt van stelconplaten (betonplaten). Op locatie 9 (Vinkega) zijn deze al toegepast bij de toegang van de gaswinlocatie en bij uitwijkplaatsen langs Westvierdeparten. Dit type verharding wijkt sterk af van de gangbare verharding in de kolonie, asfalt- en klinkerverharding voor de hoofdstructuur en onverhard voor de tussenliggende wegen-/paden. Toepassing van grasklinkers als alternatief voor stelconplaten op plaatsen die voorheen on-/halfverhard waren kan de impact verzachten.
- Verkeer. Het effect van het verkeer op de OUV kan worden beperkt door het verkeer buiten de *property* te houden. Dit kan door de aansluiting van de toegangsweg te verleggen als deze binnen de *property* uitkomt (zie ook hieronder) en door de aan- en afvoerroutes buiten de *property* te houden.

Verbinding mijnbouwlocatie met de gastransportleiding

- De aanleg van een verbinding van de mijnbouwlocatie met de gastransportleiding kan een impact hebben op de archeologische waarden die samenhangen met de OUV. Deze impact is niet definitief vastgesteld doordat een complete inventarisatie van archeologisch erfgoed gerelateerd aan de OUV ontbreekt op dit moment. Indien deze archeologische waarden aanwezig blijken te zijn heeft een gestuurde boring de voorkeur, omdat dit tot de minste verstoring van het bodemarchief leidt ten opzicht van een open ontgraving.

Locatie 2

- De aanleg van de ontsluitingsweg over een deel van de P.W. Jansenlaan heeft een effect meerdere onderdelen van de OUV. Het verleggen van deze ontsluitingsweg naar het noorden via de Grensweg, beperkt dit effect op onderdelen van de OUV.

Locatie 6

- De aansluiting van de toegangsweg op Oostvierdeparten heeft een effect op meerdere onderdelen van de OUV. Door de toegangsweg op zodanige wijze te verleggen dat deze niet meer aansluit op Oostvierdeparten, kunnen deze effecten worden verminderd of weggenomen.

Locatie 9

- De uitbreiding van locatie 9 in zuidwestelijke richting heeft effect op de OUV, namelijk gaafheid, locatie en positionering en beleving. Deze effecten hangen samen met de ruimtelijke relatie tussen

Westvierdeparten en het aangrenzende agrarische landschap. Door de uitbreiding plaats te laten vinden in noordwestelijk richting wordt deze impact beperkt.

7.3 Reparatie

Als de locatie definitief wordt verlaten wordt deze opgeruimd en in overleg met de landeigenaar in oorspronkelijke staat opgeleverd. De installaties worden gedemonteerd, gereinigd en afgevoerd. De put(ten) worden conform de daarvoor geldende regels afgedicht. De toegangsweg en verharding op de gaswinlocatie kunnen worden verwijderd. De afgegraven grond die is opgeslagen in de aardenwal kan worden teruggebracht. Verwijderde bomen kunnen worden heraan geplant. Langetermijn effecten van de locatie op het landschap worden daardoor beperkt.

Niet alle ingrepen zijn in dezelfde mate reversibel. Archeologische waarden *in situ* zijn niet terug te brengen. De laanstructuur kan worden hersteld door heraanplant, maar het toevoegen van jongere bomen tast de OUV van de laan in zijn geheel toch aan.

7.4 Compenserende maatregelen

Doorgaans worden compenserende maatregelen ingezet om aangetaste of verdwenen natuurwaarden elders terug te brengen, waardoor de waarde netto gelijk blijft. Voor cultureel erfgoed zijn de mogelijkheden voor compenserende maatregelen zeer beperkt. De kern van de waarde van het erfgoed hangt namelijk samen met authenticiteit en is daarmee onvervangbaar. Door een cultuurhistorisch waardevol object of element elders of later terug te brengen gaat deze waarde verloren. De gehanteerde methode van ICOMOS staat compensatie niet toe, omdat zij uitgaat van de nul-situatie

8 Leemten in kennis

Voor dit HIA is uitsluitend gebruik gemaakt van bestaande gegevens. Er zijn twee kennisleemten geconstateerd.

1. Archeologische waarden met betrekking tot de periode van de kolonie kunnen aanwezig en mogelijk onderzoekswaardig zijn.³² Er ontbreekt momenteel een goed beeld van de (te verwachten) archeologische waarden i.r.t. de kolonieperiode. Hier wordt in opdracht van de Provincie Drenthe een onderzoek uitgevoerd. De effecten op de archeologische waarden die samenhangen met de OUV konden hierdoor (nog) niet worden beoordeeld. De verwachting is dat dit onderzoek in het voorjaar van 2022 is afgerond.

2. De routing van de locaties 3, 4 en 6 volgt Oostvierdeparten, een smalle, mogelijk minder goed gefundeerde weg. Aan de route liggen drie koloniewoningen die zijn opgenomen als attribuut. De staat van de fundering van deze woningen is onbekend. Er ontbreekt momenteel een goed beeld van de mogelijke impact van trilling van zwaar werkverkeer op de bouwkundige staat van deze drie koloniewoningen.

---

³² Steering group Colonies of Benevolence, 2020b, p187.

Literatuur

- Anscher, T.J. ten & S. van der Veen, 2013. Archeologisch basisonderzoek ten behoeve van de herziening Bestemmingsplan Buitengebied, gemeente Weststellingwerf. RAAP-rapport 2607. Weesp.
- Brinks, R. en M. Hendriks, 2022 (in prep), MER Gaswinning VDW; MER fase 1. Royal Haskoning DHV.
- Colonies of Benevolence; Nomination file for inscription on the UNESCO World Heritage List, 2020
- Hoekstra, S. en I. De Vries, 2021 VDW Effectbeoordeling; VDW Effectbeoordeling Verkeer. Royal Haskoning DHV.
- ICOMOS, 2011. Guidance on Heritage Impact Assessments for Cultural World Heritage Properties.
- Jobse, G., E. Amsing & F. van Gils, 2018 (concept). Heritage impact assessment, Stelling van Amsterdam; Locatie transformatorstation Net op zee Hollandse Kust (noord). Arcadis.
- Lieshout, H. van. 2021. MER VDW, 1e fase; Deelrapport geluid. Royal Haskoning DHV.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2020. Nationale omgevingsvisie; Duurzaam perspectief voor onze leefomgeving. Den Haag.
- Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2012. Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte; Nederland concurrerend, bereikbaar, leefbaar en veilig. Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Den Haag.
- Mol, K. 2021. Heritage impact assessment ondernemingsplan Fort Kudelstaart. Arcadis
- Onbekend, 2015. Heritage impact assessment Windturbines II Ridderkerk. Lan-id.
- Onbekend, 2021. Gaswinning VDW. Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau. Royal Haskoning DHV.
- Provincie Drenthe, 2018. Omgevingsvisie 2018. Provincie Drenthe.
- Provincie Fryslân (ontwerp). Omgevingsverordening Fryslân 2022. Provincie Fryslân.
- Provincie Fryslân, 2006. Streekplan Fryslân 2007; om de kwaliteit fan de romte. Provincie Fryslân.
- Provincie Fryslân, 2014. Grutsk op é Romte; Structuurvisie 2014. Provincie Fryslân.
- Provincie Fryslân, 2021. Verordening Romte 2014, geconsolideerde versie 2021. Provincie Fryslân.
- Steering group Colonies of Benevolence, 2020a. Colonies of benevolence; Worde Heritage Nomination.
- Steering group Colonies of Benevolence, 2020b. Management Plan Colonies of Benevolence; World heritage nomination.
- Team Omgevingsvisie Fryslân, 2020. De romte diele; Omgevingsvisie Fryslân 2020. Provincie Fryslân.
- UNESCO World Heritage Centre, 2012. Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention.
- UNESCO World Heritage Centre, 2019. Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention.
- Visser, C. & A. van den Hazelkamp, 2018. Heritage impact assessment Dijkversterking Gorinchem-Waardenburg. Vestigia.

Overzicht van figuren, tabellen, bijlagen en appendices

Figuren:

Figuur 1. Plangebied VDW, zoals opgenomen in de integrale effecten analyse (IEA).	8
Figuur 2. Ligging onderzoeksgebied en plangebieden.	12
Figuur 3. Locatie 1 ten zuiden van de P.W. Janssenlaan. Foto richting het westen.	28
Figuur 4. Locaties 1 t/m 4; Boven: locaties, toegangswegen en aansluitingen op gastracé geprojecteerd op de luchtfoto van 2020; Onder: locaties, toegangswegen en aansluitingen op gastracé geprojecteerd op de attributenkaart	29
Figuur 5. Locatie 2 met op de achtergrond de P.W. Janssenlaan. Foto gezien richting het zuiden.	30
Figuur 6. Locatie 3 gezien vanaf de P.W. Janssenlaan richting het noordwesten.	31
Figuur 7. Locatie 4 ten noorden van het bosperceel aan de P.W. Janssenlaan. Foto gezien richting het oosten.	32
Figuur 8. Locatie 5; Boven: locatie toegangsweg en aansluiting op gastracé geprojecteerd op de luchtfoto van 2020; Onder: locatie, toegangsweg en aansluiting op gastracé geprojecteerd op de attributenkaart	34
Figuur 9. Omgeving ten noorden van locatie 6. Foto gezien van de Oostvierdeparten richting het zuidwesten.	35
Figuur 10. Locatie 6 Boven: locatie toegangsweg en aansluiting op gastracé geprojecteerd op de luchtfoto van 2020; Onder: locatie, toegangsweg en aansluiting op gastracé geprojecteerd op de attributenkaart.	36
Figuur 11. Locatie aan Oostvierdeparten waar de ontsluitingsweg van locatie 6 aansluit op Oostvierdeparten. In het midden de vaart langs Oostvierdeparten. Foto richting het westen.	37
Figuur 12. Locatie 7 Boven: locatie toegangsweg en aansluiting op gastracé geprojecteerd op de luchtfoto van 2020; Onder: locatie, toegangsweg en aansluiting op gastracé geprojecteerd op de attributenkaart.	38
Figuur 13. Locatie 7 gelegen binnen het bosje achter het maisveld. Foto gezien van de weg Vledderveld richting het noordoosten.	39
Figuur 14. Locatie 8. Boven: locatie toegangsweg en aansluiting op gastracé geprojecteerd op de luchtfoto van 2020; Onder: locatie, toegangsweg en aansluiting op gastracé geprojecteerd op de attributenkaart.	40
Figuur 15. Locatie 8 aan de Jaren ten noorden van Vledder. Foto richting het noordwesten.	41
Figuur 16. Locatie 9. Boven: locatie toegangsweg en aansluiting op gastracé geprojecteerd op de luchtfoto van 2020; Onder: locatie, toegangsweg en aansluiting op gastracé geprojecteerd op de attributenkaart.	42
Figuur 17. Locatie 9 betreft de bestaande gaswinlocatie Vinkega aan Westvierdeparten. Foto gezien richting het noorden.	43
Figuur 18. Westvierdeparten ter hoogte van locatie 9, gezien richting het oosten.	43
Figuur 19. Schematische weergave van de ruimtelijke opzet en ontwikkeling van de koloniën van het Type $\alpha 1$ en Type $\alpha 2$. Bron: NN2020, p 45.	49
Figuur 20. Onderzoekslocaties geprojecteerd op de kaart met attributen binnen Component A. Frederiksoord-Wilhelminaoord. Zie ook bijlage 1.	50

Figuur 21. Verbeelding ontwerp bestemmingsplan Nieuwbouw koloniewoningen Hooiweg noord (21-05-2021). Bron: Ruimtelijkeplannen.nl; NL.IMRO.1701.572WPHooiwegNoord-0001	53
Figuur 22. Visualisatie van een mijnbouwlocatie met toegangsweg, omwalling, watergang, terreinverharding en gaswinstallatie.	54
Figuur 23. Locatie Vinkega als referentie voor een mijnbouwlocatie. Bron: Google Streetview.	55
Figuur 24. Boring vanaf mijnbouwlocatie Wapse.	56
Figuur 25. Voorbeeld van een spuitkruis, mijnbouwlocatie De Hoeve.	56
Figuur 26. Voorbeeld productie-installatie	57
Figuur 27. Algemene aan- en afrijroute mijnbouwlocaties. Bron: VDW Effectbeoordeling Verkeer.	59
Figuur 28. Aan- en afrijroute mijnbouwlocaties. Bron: VDW Effectbeoordeling Verkeer.	59
Figuur 29. Algemeen beeld van de P.W. Janssenlaan gezien vanuit de property richting locaties 1 t/m 4.	63
Figuur 30. Zicht over de P.W. Janssenlaan gezien door de bosstrook tegen de oostrand van de property richting locaties 1 t/m 4.	64
Figuur 31. Locatie 1 ligt in de bufferzone van de property, direct naast de P.W. Janssenlaan. Door de aanleg van locatie 1 ligt de laan hier niet meer vrij in het landschap en wordt het doorzicht op het aangrenzende landschap beperkt. Dit heeft invloed op de gaafheid van de laan zelf (het karakter verandert plaatselijk) en op de beleving van het aangrenzende landschap.	65
Figuur 32. Locatie 1 (nr.1 op foto) is vanaf de openbare wegen in de omgeving zichtbaar vanaf de Boergrup (geen attribuut en buiten de property gelegen). Door de aanleg van locatie 1 wordt het zicht vanaf de Boergrup op de P.W. Janssenlaan verminderd.	66
Figuur 33. P.W. Janssenlaan gezien vanaf de grens van de property in de richting van de bufferzone. Links van de laanbeplanting, voor het bosje op de achtergrond, locatie 2. Ten behoeve van de ontsluitingsweg worden enkele laanbomen gekapt en een deel van het pad verhard. Dit heeft invloed op de gaafheid en authenticiteit van de laan. Door de aanleg van locatie 2 ligt de laan hier niet meer vrij in het landschap en wordt het doorzicht op het aangrenzende landschap beperkt. Dit heeft invloed op de gaafheid van de laan zelf (het karakter verandert plaatselijk) en op de beleving van het aangrenzende landschap.	69
Figuur 34. Vanaf de P.W. Janssenlaan is in noordelijke richting een klein deel van de laanbeplanting van Oostvierdeparten zichtbaar (nr. 1). De aanleg van locatie 2 beperkt het zicht vanaf de P.W. Janssenlaan op Oostvierdeparten en wordt de zichtbare en fysieke relatie tussen de structuren en elementen verminderd, waardoor het systeem en de context minder goed begrepen kunnen worden. Ook het zicht vanaf Oostvierdeparten op de P.W. Janssenlaan speelt hierin een rol (volgende afbeelding).	70
Figuur 35. Locatie 2 gezien vanaf Oostvierdeparten. Door de aanleg van locatie 2 wordt het zicht vanaf Oostvierdeparten (attribuut en gelegen binnen de property) op de P.W. Janssenlaan (nr.1) beperkt.	71
Figuur 36. De zuidrand van locatie 3 ligt circa 60 m ten noorden van P.W. Janssenlaan. Op de achtergrond de beplanting langs de Grensweg (nr.1). Locatie 3 heeft invloed op de gaafheid van de laan doordat het doorzicht op het aangrenzende agrarische landschap wordt beperkt. Het zicht vanuit de property, vanaf Oostvierdeparten, op locatie 3 is zeer beperkt. De (erf)beplanting langs de Grensweg (nr.1) en Oostvierdeparten zorgt ervoor dat het zicht vanaf de P.W. Janssenlaan op Oostvierdeparten en visa versa vrijwel geheel ontnomen wordt.	74

Figuur 37. Locatie 3 op de linkerhelft van de foto gezien vanaf Grensweg. Op de achtergrond de laanbeplanting van de P.W. Janssenlaan (nr.1). De bebouwing en (erf)beplanting langs de Grensweg en Oostvierdeparten ontnemen vrijwel geheel het zicht vanaf Oostvierdeparten op locatie 3.	75
Figuur 38. Locatie 4. Op de achtergrond de bebouwing en beplanting langs de Grensweg.	78
Figuur 39. Locatie 4 gezien vanaf Oostvierdeparten. De locatie ligt tussen de boerderij (nr. 1) en het bosje op de achtergrond (nr. 2). Locatie 4 is vanuit de property, vanaf enkele plaatsen aan Oostvierdeparten zichtbaar. Ook vanaf de P.W. Janssenlaan (in de bufferzone) is locatie 4 vanaf enkele plaatsen zichtbaar. De locatie 4 ontnemt in zeer beperkte mate het zicht op de attributen vanuit de bufferzone en visa versa. Foto: Google Streetview, juni 2021.	79
Figuur 40. Locatie 6 gezien vanaf Oostvierdeparten. Op de voorgrond de vaart. De beplanting halverwege de foto ligt langs de Grensweg. Locatie 6 ligt halverwege de Grensweg en de schuur op de achtergrond (nr. 1).	83
Figuur 41. Plaats van aansluiting van ontsluitingsweg locatie 6 op Oostvierdeparten. Op de voorgrond de vaart, rechts Oostvierdeparten. De ontsluitingsweg die voor locatie 6 wordt aangelegd met verbrede toegang en een brug of duiker leidt tot een verandering in meerdere belangrijke historisch-landschappelijk elementen, namelijk de beplante weg Oostvierdeparten, de oude weg aan de zuidzijde van de weg (nu bosstrook) en de vaart (van provinciale cultuurhistorische waarde) daartussen. Ook treedt er verandering op in de structuur van het grid, door de aanleg van een nieuwe weg haaks op doorgaande lineaire structuur.	84
Figuur 42. De bestaande locatie Vinkega ten noorden van Westvierdeparten. Locatie 9 ligt langs Westvierdeparten, die samen met Oostvierdeparten de kenmerkende lineaire structuur vormt.	89
Figuur 43. De bestaande locatie Vinkega ten noorden van Westvierdeparten (nr.1) met rechts daarvan de uitbreiding van locatie 9 (nr.2). Aan weerszijde daarvan is de laanbeplanting langs Westvierdeparten. Locatie 9 leidt tot een visuele verandering van het aanzicht van de attributen binnen de property vanuit de omgeving. Foto: Google Streetview, juni 2021.	90
Figuur 44. De bestaande locatie Vinkega, rechts op de foto, met links daarvan de uitbreiding van locatie 9 (nr.2). Foto: Google Streetview, juni 2021. Locatie 9 heeft invloed op de gaafheid van de laan doordat deze hier minder vrij in het landschap ligt en het doorzicht op het aangrenzende landschap wordt beperkt.	91

Tabellen:

Tabel 1. Beoordeling van de schaalgrootte en ernst van het effect (icomos, bijlage 3a)	25
Tabel 2. Scoretabel schaalgrootte of ernst van het effect en de omvang van het effect (totale impact).	26
Tabel 3. Risico-inschatting in relatie tot effectbeoordeling.	27
Tabel 4. Aspecten die invloed kunnen hebben op de OUV.	58
Tabel 5. Score schaal en ernst van de verandering per attribuut van locatie 1.	61
Tabel 6. Score schaal en ernst van de verandering per attribuut van locatie 2.	67
Tabel 7. Score schaal en ernst van de verandering per attribuut van locatie 3.	72
Tabel 8. Score schaal en ernst van de verandering per attribuut van locatie 4.	76

Tabel 9. Score schaal en ernst van de verandering per attribuut van locatie 5.	80
Tabel 10. Score schaal en ernst van de verandering per attribuut van locatie 6.	81
Tabel 11. Score schaal en ernst van de verandering per attribuut van locatie 7.	85
Tabel 12. Score schaal en ernst van de verandering per attribuut van locatie 8.	86
Tabel 13. Score schaal en ernst van de verandering per attribuut van locatie 9.	87
Tabel 14. Overzicht effectbeoordeling locaties 1 t/m 9	95

Bijlagen:

Bijlage 1.	M 3.1 Attributes Component part A Frederiksoord-Wilhelminaoord
------------	--